

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

J. LELIARD, De taal van de grondwetswijziging en de aanverwante teksten in het Staatsblad van 1 maart 1997 65

Rechtspraak

- Dwangsom** – In eerste aanleg uitgesproken – Schorsing door hoger beroep – Bekrachtiging door appelrechter – 1. Vereiste betekening – 2. Termijn
Benelux-Gerechtshof, 12 mei 1997 (*met conclusie van de advocaat-generaal Th. B. ten Kate*) 71
- Onderwijs** – Grondwet – 1. Bevoegdheidsverdeling tussen de wetgevende en de uitvoerende macht – 2. Vrijheid van onderwijs – Ontwikkelingsdoelen en eindtermen
Arbitragehof, 18 december 1996 76
- Strafvordering** – Verzet – Persoonlijke verschijning
Cass., 28 januari 1997 (*met noot van A. Vandeplas, «Over de persoonlijke verschijning in strafzaken»*) 80
- Voorlopige hechtenis** – Aanhoudingsbevel – Motivering
Cass., 19 maart 1997 (*met noot van M. De Swaef, «Over het vermoeden van onschuld tijdens het strafrechtelijk vooronderzoek»*) 81
- Onrechtmatige daad** – Aansprakelijkheid – Besturen van voertuig ondanks hoedanigheid van langdurige diabetespatiënt en het zich voordoen van hypoglycemische aanvallen enkele dagen voordien
Hof Antwerpen, 30 juni 1995 83
- Inkomstenbelasting** – Belgisch-Nederlands dubbelbelastingverdrag – Personenbelasting – Inkomsten van werkende vennoten – Verdeling van heffingsbevoegdheid
Hof Gent, 20 juni 1996 84
- Dwangsom** – Milieuwetgeving – Openbaar ministerie – Bevoegdheid
Rb. Mechelen, 8 maart 1996 85

Rechtspraak in kort bestek

- Inkomstenbelastingen** – Terugbetaling van roerende voorheffing – Geen moratoire interest verschuldigd – Uitzondering – Dividend van niet-verblijfhouders – Voorwaarde
Cass., 24 oktober 1996 86
- Advocaat** – Beslissing van tuchtraad van beroep – Cassatieberoep van de advocaat – Termijn – Een maand na kennisgeving per aangetekende brief
Cass., 17 januari 1997 86
- Successierechten** – Sommen door aan de personenbelasting onderworpen belastingplichtigen gebruikt overeenkomstig art. 53 Wet 28 december 1983 en voor de in dat artikel vermelde doeleinden – Geen heffing van successiebelastingen mogelijk, ook al wordt het bestaan van de sommen bewezen door andere bewijsmiddelen dan het gebruik ervan
Cass., 17 januari 1997 86
- Geneeskundige verzorging en uitkeringen** – Uitkeringen – Arbeidsongeschiktheid – Vermindering van vermogen te verdienen – Maatstaf – Uitgeoefend beroep – Begrip – Werkzaamheid in beschutte werkplaats niet uitgezonderd
Cass., 20 januari 1997 (*met noot*) 87

Wetgeving in kort bestek

- Raad van State – Procedurewijzigingen 87
- Nationale raad voor kinesitherapie 88
- Erkenning van televisiediensten 88
- Erkenning en subsidiëring van musea 88
- Vennootschappen – Statuten 89
- Onderwijsrecht – Leerplannen secundair onderwijs 89
- Sociale identiteitskaart 89
- Comité overheidsbedrijven 90
- Pensioenen zelfstandigen – Bijdragen voor gelijkgestelde periodes 90
- Zelfstandigen – Bijdrageregeling ziekteverzekering 90
- R.I.Z.I.V.-regeling 90
- Recht op elektriciteit, gas en water 90
- Bedrijfsvoorheffing – Wijziging KB/WIB 92 91
- Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen 91
- Overheidsopdrachten 91
- Halftijds brugpensioen 92
- Bevordering werkgelegenheid 92
- Effectisering van schuldvorderingen 93
- Beroep van privé-detective 93
- Hypothecair krediet 94
- Vlaams observatorium voor de werkgelegenheid 94
- Buitenlandse beleggingsondernemingen 94
- Wedertewerkstelling werklozen 94
- Vlaamse Gezondheidsraad 95
- Onderbreking beroepsloopbaan 95
- Bescherming van de titel van psycholoog 96
- Controlewet verzekeringsondernemingen – Uitvoering van art. 2, § 3, 5° 96
- Rijksregister van de natuurlijke personen – Vreemdelingen 96
- Vlaamse O.C.M.W.'s – Tuchtregeling raadsleden 97
- Participatiefonds – Opleiding en lening werklozen 97
- Namen van openbare wegen 97
- Ontbinding R.M.T. 97
- Tewerkstelling in de non-profitsector 98
- Pensioenen – Instellingen van internationaal publiekrecht 99
- Pensioenen – Reserves 99
- Stage der jongeren 99

Boeken

- F. Tulkens en H.D. Bosly (red.), *La justice pénale et l'Europe* (door Steven Van Overbeke) 100
- C.H. Brants en R. de Lange, *Strafvervolgving van overheden* (door Steven Van Overbeke) 100
- Cl. Wilwerth e.a., *L'administration en 7 questions* (door I. Opdebeek) 100
- B. Tilleman, *Bestuur van vennootschappen. Statuut interne werking en vertegenwoordiging* (door Koen Byttebier) 101
- J.B.J.M. ten Berge e.a., *Het bestuursprocesrecht* (door M. van Damme) 102

Mededelingen

Verslag over het besloten colloquium van het Interuniversitair Centrum voor gerechtelijk recht van 23 april 1997 aan de

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931. Hoofredacteuren: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: C. Caenepeel, A. Van Oevelen,
E. Dirix, J. Laenens, J.R. Rauws,
A. Vandeplas

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
(redactiesecretariaat bereikbaar
van 9 tot 12 uur)
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
F. Aps
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
J. Gerlo
P. Humblet
W. Lambrechts
J. Meeusen
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
M. van Damme
S. Van Overbeke
J. Wouters

Abonnementen, advertenties: INTERSENTIA UITGEVERS N.V., Churchillaan 108, 2900 Schoten
Tel.: 03/680.15.50 - Fax: 03/658.71.21 Abonnementsprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

V.U.B. met als thema «Het ambtshalve optreden van de rechter en de heropening van het debat» (door Bruno Maes)

	102
Prijs Fettweis	103
Studiedag: Het gewijzigde faillissementsrecht	103
Colloquium: Naar de invoering van het homohuwelijk?	104
Symposium: Het geneesmiddel juridisch bekeken	104
U.L.B.: Lunchgesprekken	104
Juridische aspecten van het vermogensbeheer	104
Colloquium: Afstammingsrecht	104
Forfaitaire schadevergoeding bij verkeersongevallen	104
Wegwijs in de loopbaanonderbreking	104

— UNIFORMIER —

Kledingfabrikanten en specialisten in toga's

DIRK NEVENS

Nieuwe steenweg 8 - 1731 Zellik ☎ (02) 466 09 05

Fax (02) 466 63 24

Molenstraat 23 - 9300 Aalst ☎ (053) 21 47 77

rue du Midi 175 - 1000 Bruxelles ☎ (02) 511 88 06

G E V R A A G D :

Jurist (lic. not. niet noodz.)
voor tijdelijke functie
ervaring in het notariaat niet vereist.

*Voor alle besprekingen zich wenden tot notaris
Van Hoestenbergh te Jabbeke.*

(tel.050/81.12.32 of fax 050/81.37.34).

DE TAAL VAN DE GRONDWETSWIJZIGING EN DE AANVERWANTE TEKSTEN IN HET STAATSBLAD VAN 1 MAART 1997

*Fast nie kann man irgend eine charakteristische, prägnante,
bedeutsame Periode aus einer Sprache in die andere so übertragen,
dass sie genau und vollkommen die selbe Wirkung thäte.*

(A. Schopenhauer, *Parerga u. Paralipomena*, Kap. XXV, §309).

In het *Belgisch Staatsblad* van 1 maart 1977 staan drie nieuwe teksten in verband met de immuniteit van zittende of gewezen parlements- en regeringsleden: 1° de vervanging van artikel 59 van de Grondwet; 2° de wet tot wijziging van de wet van 17 december 1996 houdende tijdelijke en gedeeltelijke uitvoering van artikel 103 van de Grondwet; 3° de bijzondere wet houdende tijdelijke en gedeeltelijke uitvoering van artikel 125 van de Grondwet.

Zoals met de Grondwet van 17 februari 1994, heeft de wetgever andermaal een paar stukken proza gegenereerd die, wat taal en terminologie betreft, ernstig voor kritiek vatbaar zijn.¹

1° De grondwetswijziging

Het nieuwe artikel 59 luidt als volgt (de zwakke plekken zijn telkens gecursiveerd):

«Behalve bij ontdekking op heterdaad kan geen lid van een van beide kamers, tijdens de zitting en in strafzaken, worden verwezen naar of rechtstreeks gedagvaard voor een hof of een rechtbank, of worden aangehouden, dan met verlof van de Kamer waarvan het lid deel uitmaakt.

«Behalve bij ontdekking op heterdaad kunnen de dwangmaatregelen waarvoor het optreden van een rechter is vereist, ten opzichte van een lid van een van beide Kamers, tijdens de zitting en in strafzaken, alleen worden bevolen door de eerste voorzitter van het hof van beroep op verzoek van de bevoegde rechter. Deze beslissing wordt aan de voorzitter van de betrokken Kamer meegedeeld.

«Huiszoeking of inbeslagneming krachtens het voorgaande lid kan alleen geschieden in aanwezigheid van de voorzitter van de betrokken Kamer of van een door hem aangewezen lid.

«De vervolging in strafzaken van een lid van een van beide Kamers kan, tijdens de zitting, enkel worden ingesteld door de ambtenaren van het openbaar ministerie en de bevoegde ambtenaren.

«In elke stand van het onderzoek kan het betrokken lid van een van beide Kamers, tijdens de zitting en in strafzaken, aan de Kamer waarvan hij deel uitmaakt de schorsing van de vervolging vragen. Deze Kamer dient hiertoe met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen te beslissen.»

Het principe indachtig dat de teksten gelijktijdig in de twee (in casu drie) landstalen worden goedgekeurd, dat de ene tekst geen voorrang mag hebben op de andere en dat ze

derhalve een bepaalde autonomie hebben (hoewel er toch voldoende reden is om aan te nemen dat de Franse versie eerst bestond), maken wij hierna de kritiek van de Nederlandse versie van het nieuwe artikel 59 en de gebleken al te slaafse navolging van het Franse model.

1. In het eerste lid staat als onderwerp 'geen lid'. De keuze van «geen» naast het Franse «aucun» is niet geheel geslaagd; *aucun* is de negatie van *un*. Een constructie van een negatieve zin met als onderwerp «een lid» was best mogelijk geweest. Er had dus kunnen staan: «...kan een lid... niet worden verwezen...».

De steller van de Duitse tekst heeft dat geval beter begrepen («Darf ein Mitglied.. nur...»). Dat alles betekent immers: «Als een lid in zodanige situatie geraakt, geldt de regel...» Het gaat hier in de eerste plaats om de immuniteit van de individuele leden en niet om de Kamer zelf; de verwijzing naar «ontdekking op heterdaad» betreft kennelijk alleen een «betrokken» lid.

Was de beschouwde situatie die van de Kamer, dan had er inderdaad kunnen staan: «Tijdens de zitting kan geen lid van een Kamer in strafzaken worden verwezen... etc.»

Nu de beschouwde situatie die van de afzonderlijke leden is, kon de volzin luiden als volgt:

«Behoudens in geval van ontdekking op heterdaad, kan tijdens de zitting van een van beide kamers, een lid niet in strafzaken worden verwezen (...) dan met verlof...»

2. De wending «dan met verlof van» hangt in de lucht, want normaal sluit die aan op een ontkenning met «niet» (niet... dan met/niet... dan na). Nu moet ze aansluiten op het woordje «geen»; er was dus kortsluiting tussen «geen» en «dan...», omdat de steller in zijn geest voortbouwde op de gebruikelijke negatie met «niet», die er met «geen» niet uitdrukkelijk staat.

3. «een van beide Kamers», in het eerste, het vierde en het vijfde lid, bevat een paar overbodige woorden. Dat er twee kamers zijn, is reeds gebleken uit andere artikelen. De woorden «van beide» hadden dus achterwege kunnen blijven; men had kunnen schrijven «een lid van een Kamer». De hoofdletter laat blijken over wat voor kamer het gaat.

4. «en in strafzaken», in het eerste, het tweede en het vijfde lid, houdt grammaticaal gezien in dat er twee mogelijkheden zijn, uitgedrukt door de nevenschikte bepalingen «tijdens de zitting», aan de ene kant, «in strafzaken» aan de andere kant. Door weglating van het bindsemantem zou uit de opeenvolging van beide woordgroepen een nieuwe woordgroep ontstaan, «tijdens de zitting in strafzaken», wat semantisch niet de bedoeling was; men heeft dan maar het conjunctieve verband met «en» gekozen, wel wetende dat de woordgroep «in strafzaken» een bepaling is bij de werkwoor-

¹ Zie mijn bijdrage «Terminologische vragen aan de Grondwetgever», *R. W.*, 1994-95, 352-356.

den «worden verwezen» en «worden aangehouden», en dat «tijdens de zitting» een bepaling is van een andere rang en slaat op het geheel.

5. «*de Kamer waarvan het lid deel uitmaakt*» is wellicht de vrucht van moeizame formulering onder dwang van principes als dat van gelijkheid tussen de seksen.

«De kamer waarvan *hij* deel uitmaakt had wellicht te «man-
nelijk» geklonken; het juiste «waarvan *het* deel uitmaakt» te
geslachtloos; «hij/zij» kon niet, want lid is een «het-woord»,
dan maar het stuntelige repetitieve «hij is lid».

Evenwel, in het vijfde lid verwijst een (schijnbaar manne-
lijke) «*hij*» ten onrechte naar «*het betrokken lid*». Van ver-
mijden van discriminatie is ogenschijnlijk geen sprake meer.
Kon er niet gesproken worden van «zijn kamer» naar ana-
logie met «zijn klas», «zijn vereniging», «zijn school»? «Zijn»
is immers het «onzijdige» bezittelijk voornaamwoord bij lid,
en heeft in dergelijke constructies als connotatie niet de idee
van bezit, maar alleen van «waartoe hij behoort».

Toegegeven, het passend formuleren was met al die bepa-
lingen niet gemakkelijk en moest leiden tot geknoei, vooral
wanneer de Franse versie woord voor woord moest worden
gevolgd. Men had zich enige vrijheid kunnen veroorloven en
om te beginnen het eerste lid schrijven als volgt:

«*Behalve bij ontdekking op heterdaad, kan, tijdens de zit-
ting van een Kamer, een lid niet in strafzaken worden verwezen
naar of rechtstreeks gedagvaard voor een hof of een rechtbank,
of worden aangehouden, dan met verlof van zijn Kamer.*»

6. In het tweede lid is sprake van «*de dwangmaatregelen
waarvoor het optreden van een rechter vereist is*». Hier is een
lovenswaardige afwijking van het Belgische gebruik te mer-
ken: er staat voor *intervention* «optreden» en niet het «ad-
vocatenvlaamse «tussenkomsst». Dat is beter dan vroeger.

Maar de relatiefzin «*waarvoor het optreden vereist is*» als
weergave van het participium «*requérant l'intervention...*»
is minder te loven. In het Nederlands zou men oorspronke-
lijk hebben geschreven «*die het optreden... behoeven*», wat
betekent «*waarvoor... nodig is*» en dichter bij de Franse tekst
staat (*requérir-behoeven*).

7. Het gebruik van het lidwoord bij «*dwangmaatregelen*»
wijst op de Franse oorsprong van de tekst. Als in het Frans
een bijzonder geval wordt behandeld, blijft bij de steller vaak
een daarbij toegepaste algemene regel nog naklinken. «*De
dwangmaatregelen waarvoor het optreden van een rechter ver-
eist is*» betreft alle dergelijke dwangmaatregelen (algemene
regel).

In het geval van het vervolgde kamerlid, gaat het om niet
nader bepaalde dwangmaatregelen van die aard, die nodig
kunnen zijn; niet absoluut over alle zodanige dwangmaatre-
gelen.

Nu schrijven wij in zo'n geval niet het bepaald lidwoord
«de», maar het onbepaald lidwoord «een», dat bij een sub-
stantief in het meervoud overigens verdwijnt.

Daar komt bij dat men in het Frans een zin bezwaarlijk
kan aanvangen met een substantief in het meervoud, of met
het onbepaalde «des», meervoud van «un». De voorkeur
wordt steeds gegeven aan het bepaald lidwoord, dus «*Les*»
zoals hier bij «*mesures*» staat. Maar daar hoeft niet noodza-
kelijk een Nederlands bepaald lidwoord slaafs tegenover ge-
steld te worden.

Over de reeks: «*een van beide Kamers*», de conjunctie «en»,
en de plaats van de bepaling «*en in strafzaken*», hebben we
het hiervoren al gehad. Voorts kan gevraagd worden naar

welk hof van beroep het bepaald lidwoord «*het*» wel ver-
wijst. Het bepaald lidwoord houdt in dat het substantief de
lezer of hoorder bekend is.

Men had kunnen volstaan met de mededeling van welk ni-
veau de optredende magistraat moet zijn om de bedoelde
maatregelen te kunnen bevelen. «De eerste voorzitter van
een hof van beroep «drukt dat uit. Of dacht men aan een be-
paald gerechtshof, waaronder de «bevoegde» rechter dan
zou ressorteren? Dan had men meer uitleg moeten geven
(bv. «het hof van beroep binnen het rechtsgebied waar-
van...»). Als wel al weten wie die «bevoegde rechter» is, ken-
nen we ook het hof.

Een voorstel tot verbeterde versie van de eerste volzin van
het tweede lid is derhalve:

«*Behalve bij ontdekking op heterdaad, kunnen tijdens de zit-
ting van een Kamer dwangmaatregelen die het optreden van een
rechter behoeven, in strafzaken ten aanzien van een lid van die
Kamer enkel door de eerste voorzitter van een hof van beroep
worden bevolen op verzoek van de bevoegde rechter...*»

8. In het derde lid laat het woord «aanwezigheid» vermoe-
den dat degene over wie het gaat, als hij niet komt, «afwe-
zig» zou zijn, en dat zou wat hem betreft fout zijn.²

Het had wellicht de voorkeur verdiend en beter de geest
van de regel weergegeven, te gewagen van «in het bijzijn van...»
of «in tegenwoordigheid van».

«Aanwezigheid» (weliswaar synoniem met «tegenwoor-
digheid», dat niet zo sterk is) staat tegenover «afwezigheid»
en houdt zoals dit, de connotatie van «verplichting» in. («Ik
ben «aanwezig» want ik behoort er te zijn»; «ik ben «afwezig»,
want ik bevind mij niet waar ik behoort te zijn». Het neutrale
«bijzijn», zonder die connotaties, is in zodanig geval te ver-
kiezen. In het Frans staat er wel «présence», traditioneel
weergegeven met «aanwezigheid».

9. Het vierde lid begint met een (Frans) bepaald lidwoord:
«*De vervolging*»...

In het vorige lid hebben huiszoeking en inbeslagname
terecht geen lidwoord (in het Frans staat er «*toute*» waar-
van de betekenis overeenkomt met het onbepaalde «*enige*»,
maar dat vaak slaafs vertaald wordt met «*iedere*»; het
zijn nomina actionis, wat betekent dat ze staan voor een han-
deling, hier «huiszoeken» en «in beslag nemen»). Deze woor-
den staan naast Franse substantieven (*perquisition* en *sai-
sie*). «Vervolging», in het vierde lid, staat voor vervolgen en
tegenover eveneens een Frans werkwoord (intenter des pour-
suites). Er was beter geen lidwoord gebruikt, zoals bij huis-
zoeking in het vorige lid.

In het Frans kan men vaak niet buiten het bepaald lid-
woord. De lidwoorden bij «ambtenaren van het openbaar
ministerie» en «bevoegde ambtenaren», herinneren ons aan
het geval hiervoor besproken in nr. 7. Men kan zich een al-
gemene regel voorstellen die zou luiden: «Alleen de ambte-
naren van het openbaar ministerie en de bevoegde ambte-
naren zijn bevoegd om...». Hier is het lidwoord op zijn plaats;
het gaat om alle ambtenaren van die soort. In art. 59, vier-
de lid, gaat het over het bijzonder geval van een vervolgd ka-
merlid. Hier zijn het niet alle ambtenaren die moeten op-
treden. Er wordt bepaald dat degene die vervolgd, een amb-

² Afwezig: zich niet bevindend waar men gewoonlijk is of be-
hoort te zijn (Van Dale NN)

tenaar van het openbaar ministerie of een bevoegd ambtenaar moet zijn.

10. En waarom nu dat onderscheid tussen ambtenaren van het openbaar ministerie aan de ene kant, en bevoegde ambtenaren aan de andere. Zijn de ambtenaren van het openbaar ministerie wel eens niet bevoegd; en moeten die twee soorten ambtenaren samen optreden? Althans zo blijkt uit de ongelukkige formulering. Op het eerste gezicht weliswaar, want hier blijkt weer dat de Franse tekst eerstgeboorterecht heeft (ook nog in 1997).

Alles draait hier om het Franse onderscheid tussen *officier* en *agent* (beide vertaald met «ambtenaar»). De steller van de Nederlandse tekst is in de val gelopen. Ambtenaren van het openbaar ministerie vertaalt hij als «officiers du ministère public», en «bevoegde ambtenaren» zijn de Franse «agents compétents». «Ambtenaar» is wel het Nederlandse equivalent van *officier*, maar dit woord wijst naar een bepaalde soort van opdrachthouder, een persoon die met een bepaalde dienst of *officium* is belast. Het is niet zeker of men er goed aan heeft gedaan *officier* zonder meer door ambtenaar weer te geven, zoals in ministerieel ambtenaar, ambtenaar van het O.M. Men had het Nederlandse voorbeeld kunnen volgen en voor het openbaar ministerie gewagen van «officier». Maar dan zou men geen raad geweten hebben met het onmisbare Franse *procureur*...

De formulering «ambtenaren... en bevoegde ambtenaren» is het gevolg van vertaalautomatisme: de *agents de l'Etat* heten officieel rijksambtenaren; een *agent* is derhalve een ambtenaar. Voilà!

Men heeft in onze tekst voorzeker niet willen onderscheiden tussen (eventueel niet) bevoegde ambtenaren van het openbaar ministerie en (eventueel wel) bevoegde ambtenaren, maar zeker tussen ambtenaren van het openbaar ministerie en overheidsfunctionarissen bekleed met de bijzondere bevoegdheid om vervolging in te stellen (bepaalde fiscale ambtenaren of dergelijke).

De steller van de Duitse versie had geen probleem te vrezin; hij kon moeilijk anders dan spreken van *Mitglieder der Staatsanwaltschaft* tegenover *die zuständigen Bediensteten*.

Men had zijn voorbeeld kunnen volgen en gebruik maken van het overigens niet ongewone *leden van het openbaar ministerie* of *openbaar ministerie* zonder meer, (daarbij inachtig dat het openbaar ministerie één en ondeelbaar is en dat een ambtenaar van het O.M. niet op eigen houtje vervolgt).

Zo komen we tot de volgende alternatieve tekstvoorstellen:

«Vervolging in strafzaken van een lid van een Kamer kan tijdens de zitting enkel door leden (een lid) van het openbaar ministerie / (door het openbaar ministerie) of door een bevoegd ambtenaar / (door bevoegde ambtenaren) worden ingesteld.»

Ofwel, dichter bij de Franse versie:

«Gedurende de zitting kunnen enkel (de leden van) het openbaar ministerie en de bevoegde ambtenaren vervolgingen in strafzaken tegen een lid van een Kamer instellen.»

In de eerste tekst, waarvan de constructie zoals in het oorspronkelijke ontwerp afwijkt van de Franse versie, is het onderwerp van de passiefzin «vervolging», en niet «ambtenaren». Zo is ook het conjunctieve «en» tussen openbaar ministerie en bevoegde ambtenaren vervangen door het disjunctieve «of»; het gaat immers alweer niet om een algemene regel zoals die waarvan sprake was in de eerste alinea van nr. 7 hiervoren.

Het gaat om een bepaald geval waarin vervolging ingesteld moet worden; en dat kan volgens de regel alleen door een functionaris die daartoe bevoegd is, en dat zijn alleen de leden van het O.M. «en» de bevoegde ambtenaren. Die hoeven niet samen op te treden, zoals de tekst met «en» zou doen denken; als een van beide optreedt, volstaat het, daarom de voorkeur voor de disjunctie met «of» (alleen *x en y* zijn bevoegd voor *z*, dus als *z* nodig is, kan het enkel door *x of y*).

In de tweede tekst, die de constructie van het Franse model meer van nabij volgt, is het onderwerp «het openbaar ministerie en de bevoegde ambtenaren». Hier is de conjunctie op haar plaats; het is een regel die slaat op dat tweevoudig onderwerp.

In de eerste tekst slaat de regel op het onderwerp «vervolging»; dit lijkt meer met de logica van de gehele opzet te stroken, zoals de steller van de Nederlandse versie heeft aangevoeld (cf. nr. 11 hierna).

In beide varianten is het restrictieve «enkel» geplaatst bij het zinsdeel waarop de beperking slaat (O.M. of bevoegde ambtenaren), en niet meer bij het werkwoordelijk deel.

Verheugend is in het vijfde lid dat naar «het lid» verwezen wordt met «hij», hoewel «het» preciezer zou zijn, tenzij men het anders oplost en van «zijn Kamer» spreekt (cf. nr. 5 hiervoren). Voorts staat er dat het betrokken lid de schorsing van de vervolging kan vragen. Wat dat (Franse) lidwoord betreft, zij verwezen naar nr. 9 hiervoren.

De laatste volzin luidt: «Deze Kamer dient hiertoe met een meerderheid van twee derden... te beslissen.» «Hier toe» betekent tot dat doel, evenals *à cet effet*. De tekst schijnt de kamer op te leggen zulk een verzoek in te willigen en dat te doen met een meerderheid van twee derden. Eigenlijk wordt er bedoeld dat voor een desbetreffend besluit een meerderheid van twee derden nodig is, wat inhoudt dat er anders geen inwilliging is.

Dat staat er blijkbaar ook in het Frans, waar gezegd wordt dat de Kamer zich daarover moet uitspreken met twee derden. Wellicht had *à ce sujet* beter de bedoeling van de wetgever weergegeven dan *à cet effet*. Dit betreft echter de Franse tekst waarover het oordeel aan bevoegden moet worden overgelaten.

In ieder geval lijkt de steller van de Duitse versie het alweer beter begrepen te hebben: «... *hat darüber mit Zweidrittel mehrheit... zu entscheiden*.»

12. In de tekst is sprake van een *beslissing* van de Kamer. Het gaat veeleer om een *besluit*.

De Kamer is een beraadslagend lichaam en na beraadslaging volgt een besluit. «Beslissing» is een handeling van rechtspraak, die haar plaats heeft in conflictsituaties, zoals rechtsgedingen, waar een derde boven de betrokken partijen «beslist» en zegt wie gelijk heeft. Daar een parlement geen rechtsprekende functie heeft, geeft het geen «beslissingen».

We hebben hier wel een grensgeval: er kan worden aangevoerd dat schorsing van vervolging geschiedt op verzoek van de vervolgte en tegen de zin van de «vervolger». Er kan dus sprake zijn van een soort conflict en dan zou «beslissing» best kunnen. Het ligt evenwel binnen de normale taak van een Kamer, als beraadslagend lichaam, om te besluiten, en niet om als een rechtsprekend orgaan, te beslissen.

Ook is het woordje «daartoe» verkeerd gekozen, want men beslist niet «tot» iets, wat wel kan met besluiten; beslissen is overgankelijk: men beslist dat iets zal worden gedaan, en dat kan men doen in verband met een aangelegenheid, zoals die

schorsing van vervolging. Beslissen en besluiten worden vaak met elkaar verward, zoals in onze administratieve teksten wel meer gebeurt. Als er al sprake zou zijn van een beslissing, is dat geen beslissing «tot» schorsing, wel een beslissing «van» schorsing.

Preciezer geformuleerd, zou de tweede volzin van het vijfde lid als volgt kunnen luiden: «Een besluit van de Kamer daaromtrent behoeft een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen». Op die manier is die meerderheid er altijd nodig, of er nu geschorst wordt of niet. Dat lijkt ook de bedoeling te zijn, zoals die eveneens blijkt uit de Franse tekst (indien *à cet effet* = *à ce sujet*) en uit de Duitse tekst (*darüber*).

2° De wet tot wijziging van de wet van 17 december 1996 houdende tijdelijke en gedeeltelijke uitvoering van artikel 103 van de Grondwet bevat eveneens enkele voor kritiek vatbare constructies:

Artikel 3 voegt in artikel 3 van de wet van 1996 een derde lid in, luidend als volgt:

«De vervolging in strafzaken bedoeld in deze wet van een minister kan enkel worden ingesteld door ambtenaren van het openbaar ministerie en de bevoegde ambtenaren.»

De bepaling «bedoeld in deze wet» en de objectgenitief «van een minister» zijn verkeerd verbonden, daar er een verwarrende woordgroep «wet van een minister» is ontstaan; «van» had men kunnen vervangen door «jegens».

Wat het lidwoord betreft bij «bevoegde ambtenaren»; het gebruik van de term «ambtenaren» en de ogenschijnlijk uit de logica van een algemene regel overgebleven conjunctie «en», zij verwezen naar wat gezegd is in de nrs. 9 en 10 hiervoren.

Waarom staat er in dat nieuwe lid (terecht) geen lidwoord bij «ambtenaren van het O.M.» en bij de groep «bevoegde ambtenaren» wel? Zou er bij de gewone wetgever een begin van taalkundig inzicht gegroeid zijn, dat bij de grondwetgever nog niet aanwezig was...?

13. Dat er nu voortaan wel een bepaald lidwoord bij vervolging staat, is terecht; het gaat immers over een bepaalde vervolging, namelijk die bedoeld in deze wet. Als er geen lidwoord stond, zou dat een soort vervolging betreffen en zou er moeten volgen «als bedoeld...»

Een betere versie van het ingevoegde lid zou kunnen luiden:

«Vervolging in strafzaken, als bedoeld in deze wet, kan jegens een minister alleen door het openbaar ministerie of door bevoegde ambtenaren worden ingesteld.»

De logische verbindingen zijn hier anders aangebracht en het restrictieve «alleen» (= enkel) staat bij de begrippen waar het functioneel bijhoort (vgl. nr. 10 hiervoren in fine).

3° Bijzondere wet van 28 februari 1997 houdende tijdelijke en gedeeltelijke uitvoering van artikel 125 van de Grondwet

De moeilijkheden beginnen hier al in artikel 2, §1:

«Deze wet is van toepassing op de vervolging die tegen een lid van een gemeenschaps- of gewestregering tijdens de uitoefening van zijn ambt wordt ingesteld wegens misdrijven die deze mocht hebben gepleegd, al dan niet in de uitoefening van dat ambt, alsmede op de vervolging die tegen een gewezen lid van een gemeenschaps- of gewestregering wordt inge-

steld wegens misdrijven die deze in de uitoefening van zijn ambt mocht hebben gepleegd.»

Het substantief «lid» krijgt (terecht) het bezittelijk voornaamwoord «zijn» mee, maar er wordt verkeerdelijk tweemaal naar «lid» verwezen met «deze»; het passende persoonlijk voornaamwoord is «het» en «deze» geeft een verkeerd beeld (zie hierna in nr. 14).

14. Het voornaamwoord «deze» (pendant van *celui-ci* of *celle-ci*) wijst terug naar het dichtsbijzijnde mannelijk of vrouwelijk substantief: dat is hier «gemeenschaps- of gewestregering» en grammaticaal gezien heeft het vervolg van de volzin daarop dan ook betrekking.

Hier wordt kennelijk een onderscheid gesuggereerd tussen de bepalingen «tijdens de uitoefening van zijn ambt» en «in de uitoefening van zijn ambt».

Veel hangt af van de wijze waarop het woord «uitoefening» moet worden begrepen. Het heeft kennelijk in de twee constructies een verschillende betekenis. Op het eerste gezicht betekent uitoefening van een ambt handelen zoals dat ambt meebrengt. Een douanebeambte die mijn bagage doorzoekt, oefent zijn ambt uit. Krijgt hij daarbij een hartaanval, dan gebeurt dat tijdens (*pendant*) de uitoefening van zijn ambt, dus terwijl hij met dat uitoefenen bezig is. Als wij dat hebben begrepen, moet worden nagegaan wat er bedoeld is met *dans* in de constructie *dans l'exercice*. Bij de *Petit Robert* is *vo* *dans* te lezen dat het gelijk is aan *au cours de* en *pendant*, zodat een vertaling als resultaat moet geven «tijdens de uitoefening». De wetgever heeft het evenwel anders begrepen en letterlijk de Franse tekst overgezet, zonder zich af te vragen hoe men de bedoelde betekenis oorspronkelijk in het Nederlands zou weergeven. De wetgever heeft hier, door het scheppen van dat kunstmatig onderscheid, eens te meer Frans geschreven, evenwel met «Vlaamse» woorden.³

Eigenlijk wordt de lezer verzocht naar de betekenis van de woordgroep «uitoefening van zijn ambt» te raden. Er is hier wel geen overeenstemming tussen de woorden van de wet en de wil van de wetgever. Het ligt voor de hand dat de eerste bepaling («tijdens...»), in de logica van de tekst, in feite betekent «gedurende zijn ambtstermijn of -periode»; ze past logischerwijze niet bij «gewezen lid» en komt daarom niet meer voor in het tweede gedeelte van de volzin (alsmede...).

Een en ander heeft wel doen uitkomen dat de gewilde kunstmatige verscheidenheid van «tijdens de uitoefening van zijn ambt» en «in de uitoefening van zijn ambt» de tekst vatbaar maakt voor uiteenlopende interpretaties. Waardoor is «tijdens» verschillend van «in»? De Franse woorden hebben dezelfde betekenis; en had er niet beter «bij» gestaan in plaats van «in»?

De Franse tekst was blijkbaar te dwingend om een klare Nederlandse tekst mogelijk te maken. Tekstinterpretatie moet dan maar het laatste woord hebben.

Jammer dat er voor deze tekst geen Duitse versie voorhanden is; de steller daarvan zou wellicht ook dit geval beter begrepen hebben dan de Nederlandstalige wetgever...

15. De connotatie van het Franse subjonctief «*qu'il aurait commises...*» is de gedachte dat zo iets normaal niet gebeurt,

³ Schrijver dezes heeft, onder het opschrift «Nederlands, of Frans met Vlaamse woorden?» aan dat verschijnsel een bijdrage gewijd in het *Liber Amicorum Hermann Bekaert*, Gent, Snoeck-Ducaju & Zoon, 1977, 177-193.

maar, als het toch voorkomt, dan... Ze wordt weergegeven door «mocht hebben gepleegd...».

Die voorzorg wordt niet in acht genomen in artikel 5, waarin sprake is van «misdrijven die een lid of een gewezen lid van een gemeenschaps- of gewestregering heeft gepleegd in de uitoefening...». Hier wordt de indruk van «dagelijkse kost» niet angstvallig vermeden.

Waarom dan die omzichtigheid in artikel 2, §1? In een corresponderend artikel van het Strafwetboek (194) komt die overigens niet voor.

Uit art. 2, §1, tweede lid (nieuw), kunnen we afleiden dat het de mening van de wetgever is dat je dergelijke «misstappen» die men slechts met schroom van leden van gemeenschaps- of gewestregeringen durfde te vermoeden, wel kunt verwachten van ministers.

Daar is immers sprake van misdrijven «gepleegd in de uitoefening van het ambt van lid van de federale regering» en niet «die mochten – of zouden – zijn gepleegd...». De aarzeling komt overigens niet voor in het Franse *infractions commises*, dat er het pendant van is.

Volgens de teksten heeft de wetgever blijkbaar op een drietal maanden tijd dat impliciete moraliteitsoordeel over de ministers in vergelijking met de leden van de gemeenschaps- en gewestregeringen omgekeerd, want de tekst van art. 2, §1, tweede lid (nieuw), van 28 februari 1997 (misdrijven gepleegd... - *infractions commises*) i.v.m. een lid van een gemeenschaps- of gewestregering, klinkt op dat stuk verschillend van art. 2, §1, eerste lid, van 17 december 1996 (tweemaal «die hij mocht hebben gepleegd» *qu'il aurait commises*) i.v.m. «een minister».

Die aanvoegende wijs heeft weinig zin: als zulke feiten worden gepleegd, moeten ze worden bestraft ongeacht of dat plegen al dan niet waarschijnlijk of, in voorkomend geval, verwonderlijk is. Aan zodanig gevoel kan uiting worden gegeven in een commentaar, of in een memorie van toelichting.

In artikel 5 is, zoals gezegd, die flauw aandoende voorzorg helemaal verdwenen, ook in het Frans.

De volledige inhoud van artikel 2, §1, eerste lid, kan als volgt worden weergegeven:

«Deze wet is van toepassing op de vervolging ingesteld jegens een lid van een gemeenschaps- of gewestregering tijdens zijn ambtstermijn, of jegens een gewezen lid van een gemeenschaps- of gewestregering, wegens strafbare feiten gepleegd door dat lid, al dan niet bij de uitoefening van zijn ambt, of door dat gewezen lid, bij de uitoefening van zijn ambt.»

In art. 2, §2, wordt bepaald: «Met betrekking tot de bij §1 bepaalde misdrijven heeft de door de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie aangewezen raadsheer in het hof de bevoegdheden van een onderzoeksrechter en de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie de bevoegdheden van een procureur des Konings...»

In de reeks «de bij §1 bepaalde misdrijven» zou «bepaalde» de vertaling zijn van *visées*. Beter had men geschreven «bedoelde».

De bijzondere bevoegdheid van de genoemde magistraten geldt ten aanzien van die «bepaalde» misdrijven. Het is dus onnodig bevoegdheden te schrijven, omdat het Frans *pouvoirs* heeft. Wij kunnen dus volstaan met de verklaring dat zij de bevoegdheid hebben, de ene van onderzoeksrechter, de andere van procureur des Konings. Die «Franse» lidwoorden «een» kunnen gemist worden.

Een betere formulering zou zijn:

«Ten aanzien van de strafbare feiten bedoeld in §1, heeft de door de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie aangewezen raadsheer de bevoegdheid van onderzoeksrechter en de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie die van procureur des Konings, behoudens de uitzonderingen bepaald in artikel 3.»

In artikel 3 is het eerste lid ook niet volmaakt:

«De vervolging in strafzaken bedoeld in deze wet van een lid van een gemeenschaps- of gewestregering kan enkel worden ingesteld door de ambtenaren van het openbaar ministerie en de bevoegde ambtenaren.»

Wat de gecursiveerde woorden betreft, geldt *mutatis mutandis* wat gezegd is in de nrs. 9, 10 en 13 hiervoren.

Een betere versie zou zijn:

«Vervolging in strafzaken, als bedoeld in deze wet, kan jegens een lid van een gemeenschaps- of gewestregering enkel door het openbaar ministerie of door bevoegde ambtenaren worden gesteld.»

Een variant zou kunnen zijn: «Alleen (de leden van) het openbaar ministerie en de bevoegde ambtenaren kunnen jegens een lid van een gemeenschaps- of gewestregering vervolging instellen».

Het tweede lid van artikel 3 bevredigt evenmin:

«De opsporingsdaden mogen slechts worden verricht door de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie of op vordering van deze laatste.»

(Terloops gezegd, hier hebben we een grote verbetering ten opzichte van artikel 3, eerste lid, van de wet van 17 december 1996, waarin nog sprake was van informatiedaden *actes d'information*), terwijl nu opsporingsdaden tegenover de Franse uitdrukking staat. De wetgever heeft blijkbaar tussen december 1996 en februari 1997 wat terminologie bijgeleerd).

«Deze laatste» is een onnodige vertaling van *celui-ci* «op vordering van deze laatste» kan worden opgevangen door «op diens vordering». Als «diens» als te verouderd wordt ervaren, dan kan de constructie «door of op vordering van de procureur-generaal...» uitkomst bieden.

Wat het lidwoord bij «opsporingsdaden» betreft, zij verwezen naar nr. 7 hiervoren.

Voor het overige kan het hele lid worden herschreven als volgt:

«Daden van opsporing mogen enkel door of op vordering van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie worden verricht.»

De beperking «enkel» staat nu niet meer bij het werkwoordelijk deel, «worden verricht», maar, beter op zijn plaats, bij het handelend voorwerp (vgl. nr. 10 hiervoren *in fine*).

Art. 3, derde lid, luidt als volgt:

«Behoudens betrapting op heterdaad zijn aanhouding of voorlopige hechtenis alleen mogelijk mits de betrokken Raad daartoe zijn toestemming geeft. De raadsheer-onderzoeker kan de handelingen verrichten waarvoor toestemming is verleend.»

Hier staat «betrapting op heterdaad»; op andere plaatsen, in het nieuwe artikel 59 G.W., is het «ontdekking op heterdaad» zoals in het Strafwetboek (artt. 158, 275, 388, 422ter, 469).

Het is, naar blijkt mede met het oog op rechtspraak, geboden in teksten waarin begrippen uit een rechtstak worden gehanteerd, daarvoor de in die rechtstak geijkte terminologie te gebruiken. Het gebruik in het Strafwetboek moet

derhalve gevolgd worden. De namen van de instellingen en begrippen volgen immers uit de organieke teksten (het zijn de ouders die hun kinderen namen geven).

Dat de Nederlandse tekst hier toch een bepaalde autonomie heeft ten opzichte van de Franse, blijkt uit de vrije vertaling van het Franse beperkende zinsgedeelte «...*qu'en vertu de l'autorisation du Conseil concerné*» door de voorwaardelijke bijzin «...*mits de betrokken Raad daartoe zijn toestemming geeft*». Hoewel de bepaling «*krachtens verlof van de betrokken Raad*» evengoed had gekund en beter bij het Frans had aangeleund.

Op te merken valt dat *autorisation* op deze plaats overeenstemt met «toestemming», terwijl het in artikel 59 van de Grondwet «verlof» betekende; maar de grondwetgever, die kennelijk geen belangstelling heeft voor de regel «één woord voor één begrip», is op dat gebied zeer vergeetachtig, zoals wel eens vaker uit andere inconsequenties blijkt.⁴ (Men vraagt zich af of er bij de wetgever wel ooit een bevoegd iemand verantwoordelijkheid draagt voor de eindredactie van wetteksten.)

Wat is voorts de semantische toegevoegde waarde van het bezittelijke «zijn» bij «toestemming»? De gewone uitdrukking is «toestemming geven». Het bezittelijk voornaamwoord, dat in het Frans niet gemist kan worden, heeft in een ander zinsverband wel een betekenisbepalende functie, bijv. in een zin als: «Zijn toestemming is echter maar voorlopig.»

De eerste volzin van §1 zou er beter uitzien als volgt:

«*Behoudens ontdekking op heterdaad, is aanhouding of voorlopige hechtenis niet mogelijk dan met verlof van de betrokken Raad.*»

Artikel 3, vierde lid, zou eveneens revisie kunnen gebruiken:

Het luidt nu:

«De overige dwangmaatregelen, met name bevelen tot medebrenging, huiszoekingen, inbeslagnemingen, het opsporen en aftappen van telefoongesprekken alsmede onderzoeken aan het lichaam, kunnen slechts worden bevolen door een college dat *is samengesteld uit* de in artikel 2, §2, bedoelde raadsheer en twee andere raadsheren in het Hof van Cassatie die door de eerste voorzitter van dat hof *werden* aangewezen. Het college beslist bij meerderheid. Wat de voorlopige hechtenis en het onderzoek aan het lichaam betreft, oefent het bovendien de functies *van raadkamer uit*.»

«Samengesteld...». Is het nodig te vertellen hoe zulk een college is samengesteld en kon niet volstaan worden met te zeggen waaruit het bestaat. Dat het is samengesteld leiden wij daar dan wel uit af.

Het Franse *composé de*, hier letterlijk weergegeven, wordt immers doorgaans vertaald met «bestaande uit». Alleen wanneer in bijwoordelijke bepalingen uitdrukkelijk de wijze of het tijdstip, dan wel andere modaliteiten van die samenstelling vermeden worden, krijgt het zin het werkwoord te gebruiken.

In dit lid is heel wat inconsequent gebruik gemaakt van het bepaald lidwoord: uit het bepaald lidwoord voor «overige», dat de connotatie heeft van «alle andere»; maar waarmee hier gewoon bedoeld wordt «andere» – namelijk niet de aanhouding of de voorlopige hechtenis vermeld in het derde lid, – is af te leiden dat de wet nu alle dwangmaatre-

gelen, buiten die aanhouding en voorlopige hechtenis, zal gaan opsommen. Is dat waar? Het gebruik van dat lidwoord is in strijd met de uitdrukking «met name», dat niet die connotatie van «volledigheid» heeft; het is immers de weergave van *notamment*; toch is het niet zo zeker dat de betekenis waarin dat Franse woord gebruikt wordt, ook het begrip exhaustief omvat. Voorzichtigheid is bij het vertalen uit het Frans immers altijd geboden, als de mogelijkheid bestaat dat een woord geen vaste betekenis heeft, of in verschillende betekenissen gebruikt wordt.

Wat *notamment* betreft geeft de Petit Robert: «*d'une manière qui mérite d'être notée (sert le plus souvent à attirer l'attention sur un ou plusieurs objets particuliers faisant partie d'un ensemble précédemment désigné ou sous-entendu)*», een verklaring die overeenstemt met «inzonderheid»; dit woord verdiende de voorkeur omdat het minder gemakkelijk dan het juiste «met name» verward zal worden met «namelijk». De Franse versie van de wet gebruikt evenwel *notamment* in de absolute betekenis met de connotatie «volledige opsomming», anders zou er niet staan «Les autres – De overige». Hier is het lidwoord betekenisbepalend.

Een grove fout ligt nog in het gebruik van het imperfectum «werden».

De onvoltooid verleden tijd, zoals in «werden aangewezen» gebruiken wij, als «verhalende» vorm, normaal samen met een tijdsbepaling in het verleden, bv. «De maandag daarna werden de meubelen openbaar verkocht.»

Wanneer de spreker denkt aan de toestand op het ogenblik van zijn uitspraak, gebruikt hij de voltooid tegenwoordige tijd, bv. «De meubelen zijn openbaar verkocht»; d.i. ze zijn er nu niet meer. Sommigen voegen daar nog «geworden» aan toe, fout evenwel.

Zo had in de tekst moeten staan: «... (die) door de eerste voorzitter van dat hof (zijn) aangewezen». Wanneer het college gaat optreden, moet dat aanwijzen immers al verleden tijd zijn.

Terloops kan met tevredenheid worden geconstateerd dat men in de woordgroep «de functies van raadkamer» de behoefte aan het onbepaald lidwoord «een» voor raadkamer niet heeft gevoeld zoals in artikel 2, §1 (vgl. wat in nr. 14 hierboven gezegd is).

Een gereviseerde versie van artikel 3, vierde lid, zou kunnen luiden:

«*Andere dwangmaatregelen, zoals bevel tot medebrenging, huiszoeking, inbeslagneming, opsporing en aftapping van telefoongesprekken en onderzoek aan het lichaam, kunnen niet worden bevolen dan door een college dat bestaat uit de in artikel 2, §2, bedoelde raadsheer en twee andere raadsheren in het Hof van Cassatie door de eerste voorzitter van dat Hof aangewezen. Wat voorlopige hechtenis en onderzoek aan het lichaam betreft, oefent dat college bovendien de functie van raadkamer uit.*»

Met art. 4, §1 is het niet beter gesteld: «...zendt de in artikel 2, §2, bedoelde raadsheer zijn verslag *naar* de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, *die* het, samen met zijn vordering, *naar* de betrokken Raad overzendt».

Bij het werkwoord «zenden» wijst «aan» op bestemming en «naar» op richting. Wanneer het over een mededeling gaat, is het gewone voorzetsel bij zenden «aan», wanneer de geadresseerde, en «naar» wanneer de richting of de plaats wordt bedoeld. De raadsheer moet dus zijn verslag zenden «aan» de procureur-generaal. Het is niet voldoende dat het

⁴ Cf. noot 1.

in diens richting gezonden wordt, hij moet het ook ontvangen en er iets mee doen. Dit wordt voorgeschreven in de ondergeschikte zin.

Hiermee hebben wij een geval waarin een letterlijk nagebootste Franse relatiefzin de waarde krijgt van een zelfstandige of een nevenschiktelijke zin.

16. Een constructie waarin een relatiefzin een nieuw voorschrift inhoudt, is volstrekt af te raden. In de betere wetgevingstechniek is de goede constructie een nieuwe zin of een nevenschikking; bijvoorbeeld «...aan de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie en deze zendt het samen met zijn verslag door aan de betrokken Raad».

«Deze» wijst terug naar het dichtstbijzijnde m. of v. substantief, hier procureur-generaal. Op dat principe wordt in de hier besproken teksten herhaaldelijk inbreuk gepleegd (cf. de nrs. 13 (in fine) en 14 (hiervoren)).

Zo ook in het laatste zinsgedeelte van dit lid: «...ter beschikking gesteld van het lid van de gemeenschaps- of gewestregering zodat deze er kennis van kan nemen en er zich een afschrift van kan laten bezorgen.» Hier verwijst «deze» grammaticaal naar «gemeenschaps- of gewestregering», niet naar lid, want dan had er «dit» of «het» moeten staan, tenzij men «hij» zou schrijven, zoals op een paar andere plaatsen, (vgl. nr. 5 hiervoren).

In artikel 5 hebben wij te maken met een laatste onnauwkeurigheid; er is namelijk sprake van «(de Raad) waaraan de betrokkene politiek verantwoordelijk is...» Dit verkeerde voorzetsel is allicht weer het gevolg van een contaminatie. De steller dacht wellicht tegelijk aan de formules «politieke verantwoording verschuldigd zijn aan» en «politiek verantwoordelijk zijn jegens of tegenover» en hij gebruikte de formule 'politiek verantwoordelijk zijn aan'. Een duidelijk geval, zo lijkt het; maar kennelijk fout.

Kritiek zou er niet geweest zijn als men had geschreven: «de Raad tegenover / jegens welke de betrokkene politiek verantwoordelijk is» of «waaraan de betrokkene politieke verantwoording verschuldigd is». Wat er staat is in elk geval verkeerd.

Het voorgaande bevat een lange, vervelende lijst van taalongerechtigdheden, kritiekloos door de wetgever jegens de taal gepleegd bij de uitoefening van zijn ambt.

Veel is te wijten aan het feit dat het kennelijk ging om een delicate materie waarbij angstvallige omzichtigheid geboden was, en aan de vertaaldwang, gepaard aan de bezorgdheid om de twee teksten volledig gelijk te maken. Dat zoiets onmogelijk is, weet men reeds lang (zie motto).

Precies dezelfde nuances leggen is moeilijk, want veel autokritiek is daarbij nodig en die heeft men blijkbaar niet kunnen opbrengen.

Ook voor de revisie van wetsteksten is de bekende raad van Boileau van waarde.

De behandelde teksten mogen dan misschien perfecte juridische werkstukken ⁵ betreffende een delicate materie zijn; als we ze beschouwen vanuit het standpunt van taal en stijl, doen ze denken aan het vers van Horatius: «*Parturiunt montes...*».

J. LELIARD

⁵ Het is daarbij zeer de vraag of een taalkundig gebrekkige tekst überhaupt een perfect juridisch werkstuk kan zijn.

RECHTSPRAAK

BENELUX-GERECHTSHOF

12 MEI 1997

Voorzitter: de h. Stranard

Openbaar ministerie: de h. Ten Kate

Advocaten: mrs. Overeem en Van Straden ten Brink

Dwangsom – In eerste aanleg uitgesproken – Schorsing door hoger beroep – Bekrachtiging door appelrechter – 1. Vereiste betekening – 2. Termijn

1. Indien de rechter in eerste aanleg aan een door hem uitgesproken hoofdveroordeling een veroordeling tot betaling van een dwangsom heeft verbonden en vervolgens de rechter in hoger beroep de aan de veroordeelde partij betekende uitspraak van de rechter in eerste aanleg – waarvan de nog niet volttooide tenuitvoerlegging door het hoger beroep was geschorst – heeft be-

krachtigd, brengt het bepaalde in artikel 1, lid 3, van de Een-vormige Wet mee dat de bekrachtigde uitspraak opnieuw, tezamen met de uitspraak in hoger beroep, aan de veroordeelde partij moet worden betekend alvorens (opnieuw) dwangsommen kunnen worden verbeurd.

2. Indien bij een uitspraak in eerste aanleg als onder 1 bedoeld aan de veroordeelde partij een termijn is toegestaan waarbinnen zij aan de hoofdveroordeling kan voldoen alvorens dwangsommen te verbeuren, en vervolgens door het binnen deze termijn instellen van hoger beroep de tenuitvoerlegging van de uitspraak wordt geschorst en ook geen dwangsommen worden verschuldigd, brengt het bepaalde in artikel 1, lid 3, van de Een-vormige Wet mee dat de bedoelde termijn niet doorloopt doch na het einde van de schorsing – en na een nieuwe betekening volgens het hiervoor onder 1 voor recht verklaarde – opnieuw gaat lopen, zodat de veroordeelde partij niet terstond na het einde van de schorsing dwangsommen verbeurt.

B.V. B. t/ B.V. M.

Conclusie van de advocaat-generaal Th.B. ten Kate

1. De Hoge Raad der Nederlanden heeft bij arrest van 12 januari 1996, nr. 15.865, *RvdW*, 1996, 30 C, vragen van uitleg gesteld met betrekking tot art. 1 lid 3 van de Eenvormige Wet betreffende de dwangsom behorende bij de desbetreffende Benelux-Overeenkomst van 26 november 1973 (*Trb.*, 1974, 6; *Benelux Basisteksten*, II, 4 onder «Dwangsom/Astreinte», p. 9; Sch. en J. Rv., *Verdragen*, II, 1992, p. 1038), welk artikellid in de Beneluxlanden overeenkomstig art. 1 van de Overeenkomst letterlijk overgenomen is in de nationale wetgeving, in Nederland met name in art. 611a lid 3 Rv., in België in art. 1385bis lid 3 Gerechtelijk Wetboek en in Luxemburg in art. 2060 lid 2 Code civil.

2. In art. 4 van de Overeenkomst zijn de bepalingen van de Overeenkomst en de EW ter uitvoering van art. 1 lid 2 van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van Uw Hof aangewezen als gemeenschappelijke rechtsregels voor de toepassing van de hoofdstukken III en IV van dat Verdrag.

3. Ingevolge art. 6 van laatstgenoemd Verdrag is Uw Hof aldus bevoegd van voormelde vragen van uitleg kennis te nemen en daarop te beslissen.

4. De vragen van uitleg, gesteld onder 5 in voormeld arrest, zijn de volgende:

«1) Indien de rechter in eerste aanleg aan een door hem uitgesproken hoofdveroordeling een veroordeling tot betaling van een dwangsom heeft verbonden en vervolgens de rechter in hoger beroep de aan de veroordeelde partij betekende uitspraak van de rechter in eerste aanleg – waarvan de nog niet volttooide tenuitvoerlegging door het hoger beroep was geschorst – heeft bekrachtigd, brengt dan het bepaalde in art. 1 lid 3 van de Eenvormige Wet mee dat de bekrachtigde uitspraak opnieuw – al of niet tezamen met de uitspraak in hoger beroep – aan de veroordeelde partij moet worden betekend alvorens (opnieuw) dwangsommen kunnen worden verbeurd?

2) Indien bij een uitspraak in eerste aanleg als onder 1 bedoeld aan de veroordeelde partij een termijn is toegestaan waarbinnen hij aan de hoofdveroordeling kan voldoen alvorens dwangsommen te verbeuren, en vervolgens door het binnen deze termijn instellen van hoger beroep de tenuitvoerlegging van de uitspraak wordt geschorst en ook geen dwangsommen worden verschuldigd, brengt het bepaalde in art. 1 lid 3 dan mee dat de bedoelde termijn niet doorloopt doch na het einde van de schorsing – en na een nieuwe betekening zo deze vereist mocht zijn volgens het antwoord op vraag 1 – opnieuw gaat lopen, dan wel verder doorloopt, zodat de veroordeelde partij niet terstond na het einde van de schorsing dwangsommen verbeurd?»

5. Blijkens rechtsoverweging 4 van het vragende arrest heeft de Hoge Raad de aan de vragen ten grondslag liggende feiten ter voldoening aan lid 5 van het onder 3 hierboven bedoelde art. 6 samengevat onder 3.1 (*i-x*) in zijn arrest. Ik mag thans te dien aanzien daarheen en naar de conclusie van de Advocaat-Generaal Asser onder 1.1-1.9 verwijzen.

6. Ik voeg toe dat het geding, waarin de Hoge Raad op het ingestelde cassatieberoep tot de vragen van uitleg kwam, aanhangig is gemaakt door M., wier vordering onder meer strekte tot een verklaring voor recht dat door haar je-

gens de wederpartij B. geen dwangsommen zijn verbeurd ter zake van de opheffing van de beslagen, waartoe zij op verbeurde van een dwangsom in geval van niet-opheffing binnen vier dagen na betekening van het vonnis bij het door het Hof te 's-Hertogenbosch op 22 januari 1992 bevestigde vonnis van de Rechtbank te 's-Hertogenbosch van 12 april 1991 (dat drie dagen vóór het instellen van het appel aan M. was betekend) was veroordeeld en waartoe zij op 16 maart 1992 is overgegaan na de betekening van onder meer laatst vermeld arrest van het Hof op 11 maart 1992.

7. Het onder vi in 3.1 van het arrest van de Hoge Raad vermelde kort geding strekte ertoe om nu appel bij het Hof hing en mogelijk nog een casatieprocedure zou volgen, een veroordeling als uitgesproken door de Rechtbank te 's-Hertogenbosch tegen Martens te krijgen, maar nu uitvoerbaar bij voorraad. De ruime mogelijkheden in een bodemprocedure uitvoerbaarheid bij voorraad te krijgen, zoals thans in de Nederlandse artt. 52 en 53 Rv. voorzien, waren in dit geval nog niet van toepassing.

8. Voor de beantwoording van de gestelde vragen van uitleg mag worden vooropgesteld dat niet de strekking van het Verdrag is met de dwangsomregeling tevens een desbetreffende procesrechtelijke eenvormige regeling voor de drie landen te treffen. Ik zei dit reeds onder 6 in mijn conclusie vóór BenGH 15 april 1992, A91/2, *Jur.*, 1992, p. 89, *NJ*, 1992, 648, *R.W.*, 1991-92, 1425. Vgl. Krings in zijn conclusie onder 2-4 vóór BenGH 25 september 1986, A84/5, *Jur.*, 1986, p. 23, 24, *NJ*, 1987, 909 (WHH), *R.W.*, 1986-87, 1333.

9. De inzet van de vragen van uitleg is echter niet, of en wanneer in het algemeen voor de tenuitvoerlegging van uitspraken voorafgaande betekening vereist is, zoals bijv. art. 430 lid 3 Rv. in Nederland voorschrijft, en wat dit vereiste betekent in geval van een bekrachtiging in hoger beroep van een reeds betekend in eerste aanleg gewezen vonnis. De inzet is het bijzondere voorschrift in art. 1 lid 3 EW dat betekening – die uiteraard in de hier eerder bedoelde betekening kan samenvallen – vereist alvorens dwangsommen kunnen worden verbeurd.

10. De uitleg van dit voorschrift, welke aan Uw Hof is voorbehouden, kan een afwijking van het onder 8 hierboven geformuleerde uitgangspunt meebrengen.

11. In de eerste vraag gaat het uitsluitend om de uitleg van art. 1 lid 3 EW, kort gezegd of na een bekrachtiging in appel als gevolg van dit voorschrift betekening moet worden herhaald.

12. In de vraag wordt ervan uitgegaan, dat bij een bevestigende beantwoording daarvan het de bekrachtigde uitspraak is, die opnieuw moet worden betekend «al of niet tezamen met de uitspraak in hoger beroep». Vgl. hierover onder meer HR, 13 januari 1956, *NJ*, 1956, 35, en de conclusie van mr. Langemeijer.

13. In het licht van het arrest van uw Hof van 15 april 1992, A91/2, *Jur.*, 1992, p. 89, *NJ*, 1992, 648, *R.W.*, 1991-92, 1425, met name rechtsoverweging 10 en 16 acht ik dit uitgangspunt juist. Bij een bekrachtiging zonder meer voor wat betreft het dictum in appel (gezien rechtsoverweging 14 van het hier geciteerde arrest van uw Hof is het dictum beslissend, ook al is in de appeluitspraak een andere motivering gegeven dan in eerste aanleg), komt het ten uitvoer te leggen dictum in de regel uitsluitend in de bekrachtigde uitspraak voor. Voor een voorbeeld waarin het Hof bij bekrachtiging het dictum van het vonnis van de Rechtbank wel in het dictum van

zijn arrest weergaf, zie men HR, 13 januari 1956, *NJ*, 1956, 35. Voorts zal bij de betekening als bedoeld in art. 1 lid 3 EW in zodanig geval kunnen worden volstaan met de vermelding van het feit dat bekrachtigd is in appel, en van de uitspraak waarbij dat is gebeurd. Nalaten daarvan behoeft niet steeds fataal te zijn. Vgl. de conclusie van Advocaat-Generaal Langemeijer vóór het hierboven aangehaalde arrest van de Hoge Raad, *NJ*, 1956, p. 118 l.k.

14. Mocht Uw Hof in de eerste vraag hier ook een vraagstelling lezen, dan zou ik deze als boven vermeld beantwoorden.

15. In de tweede vraag speelt voorts een rol de in art. 1 lid 4 EW aan de rechter toegekende bevoegdheid te bepalen dat de veroordeelde pas na verloop van een zekere termijn de dwangsom zal verbeuren.

16. Voor een beantwoording van de voorgelegde vragen van uitleg acht ik van belang hetgeen in de Gemeenschappelijke Toelichting omtrent de leden 3 en 4 van art. 1 EW wordt opgemerkt, *Benelux Basisteksten*, II, 4 onder «Dwangsom/Astreinte», p. 30:

a. «Een dwangsom kan slechts verschuldigd worden, indien de hoofdveroordeling waaraan zij is verbonden niet wordt nagekomen».

b. «Het spreekt vanzelf dat van niet-nakoming eerst sprake kan zijn wanneer de hoofdveroordeling uitvoerbaar is geworden, m.a.w. wanneer het vonnis of arrest voor tenuitvoerlegging vatbaar is.

Voor het verschuldigd worden van de dwangsom wordt in het ontwerp de uitdrukking gebezigd dat de dwangsom door de veroordeelde wordt verbeurd (encourue). In de leden 3 en 4 worden hiervoor enige nadere voorwaarden vermeld. Volgens lid 3 kan de dwangsom niet worden verbeurd vóór de betekening van de uitspraak. Lid 4 opent de mogelijkheid dat de rechter een termijn vaststelt die verstreken moet zijn wil een dwangsom verbeurd kunnen worden.»

c. «De in lid 3 gestelde eis van betekening heeft ten doel ter kennis van de schuldenaar te brengen dat de schuldeiser nakoming van de rechterlijke uitspraak verlangt. Betekening is voldoende; niet nodig is dat ook nog een aanmaning of een bevel tot nakoming wordt gegeven».

d. «Lid 4 berust op de gedachte dat het wenselijk is dat de rechter de schuldenaar uit billijkheidsoverwegingen nog een 'délai de grâce' kan geven».

17. De onder a hierboven geciteerde alinea uit de Gemeenschappelijke Toelichting herinnert eraan, dat in de Benelux-regeling de dwangsom een indirect executiemiddel is. Het is bedoeld als een prikkel voor de veroordeelde om inderdaad te doen of na te laten waartoe hij veroordeeld is. In de Gemeenschappelijke Toelichting, vierde alinea op art. 5 (*Benelux Basisteksten*, II, 4 onder «Dwangsom/Astreinte», p. 33) wordt dit nog eens uitdrukkelijk herhaald.

18. Vandaar dat in de onder b geciteerde alinea wordt gezegd, dat van niet-nakoming eerst sprake kan zijn wanneer de hoofdveroordeling uitvoerbaar is geworden, «m.a.w. wanneer het vonnis of arrest voor tenuitvoerlegging vatbaar is».

19. In BenGH, 5 juli 1985, A84/3, *Jur.*, 1985, p. 115, *NJ*, 1986, 19 (WHH), *R.W.*, 1985-86, 929 is dan ook uitgesproken dat de dwangsom niet wordt verbeurd gedurende de tijd dat wegens het instellen van een rechtsmiddel de gedwongen tenuitvoerlegging van de hoofdveroordeling is geschorst. Deze regel zal evenzo gelden bij schorsing om andere reden. Voor faillissement is dit met zoveel woorden in art. 5

lid 1 EW geregeld. Voor het overige zal het hier opgemerkte ook voor de afloop van het faillissement gelden.

20. Reeds in HR 18 januari 1940, *NJ*, 1940, 1127 (PS) was een gelijke beslissing gevallen. Dit is van belang, omdat het toenmalige Nederlandse recht model heeft gestaan voor de Benelux-regeling van de dwangsom. Zie Gemeenschappelijke Toelichting, *Benelux Basisteksten*, II, 4 onder «Dwangsom/Astreinte», p. 19-27; Marcel Storme, *T.P.R.*, 1980, 222, tweede alinea noot 1, en p. 240, nr. 34, laatste alinea.

21. Gezien deze strekking van de dwangsom, is de eis van betekening van de betrokken rechterlijke uitspraak ook begrijpelijk. In het citaat onder c in 16 hierboven wordt dit aldus verwoord, dat deze betekening ten doen heeft ter kennis van de schuldenaar te brengen dat de schuldeiser nakoming van de rechterlijke uitspraak verlangt.

22. Het karakter van prikkel tot nakoming vereist begrijpelijkerwijs dat de schuldenaar tenminste geacht moet kunnen worden van de veroordeling op de hoogte te zijn. Eerst dan kan nakoming verwacht worden, waarvoor de dwangsom als stok achter de deur is bedoeld. Vgl. H. Stein in Kluwers losbladige *Burgerlijke Rechtsvordering*, aant. 6 op art. 611a, p. II-1307 e.v.

23. Voorts is van belang, dat de schuldenaar op dat ogenblik ook weet, dat de schuldeiser nu inderdaad deze nakoming verlangt. De betekening is daarvoor voor hem het teken.

24. Het kan zijn dat de schuldeiser nakoming nog niet wil afdwingen, omdat bijv. nog de termijn van een rechtsmiddel loopt en hij niet het risico wil lopen dat, als dit rechtsmiddel wordt ingesteld en de beslissing daarop alsnog tot zijn ongelijk zou leiden, hij vergoeding verschuldigd wordt voor de schade die de wederpartij door de (inleiding van de) afdwining met de betekening heeft geleden. Vgl. bijv. HR, 16 november 1984, *NJ*, 1985, 547 (WHH en LWH). In de toelichting Meijers op art. 3.11.5 onder 1 wordt dit argument in verband met de betekeningseis ook met zoveel woorden genoemd (Parl. Gesch. Boek 3 «Vermogensrecht in het algemeen», 1981, p. 902).

25. Anderzijds zal de schuldenaar, die niet door de betrokken uitspraak (en de bekrachtiging in appel) is overtuigd en het instellen van een rechtsmiddel overweegt, niet vrijwillig – ook al verplicht de uitspraak op zichzelf reeds (vgl. HR, 27 april 1979, *NJ* 1980, 169 m.nt. WHH) – willen nakomen, omdat hij bij opheffing van de beslagen zijn zekerheid verliest en in ieder geval onder zodanige omstandigheden bij later verkregen gelijk geen vordering tot vergoeding van de schade wegens de nakoming van de (bijv. vernietigde) uitspraak zal hebben.

26. Voorgaande houdt in, dat de voorgeschreven betekening een voor tenuitvoerlegging vatbare uitspraak moet betreffen. Dat is niet het geval als de betekening betrekking heeft op een uitspraak waarvan de mogelijkheid van tenuitvoerlegging is geschorst.

27. Ik zou menen, dat als aan de betekende uitspraak de mogelijkheid van executie bijv. door schorsing is komen te ontvallen, na opheffing van de schorsing het voorgaande (met name onder 17, 18 en 21-25) te dien aanzien evenzeer geldt en dat dus wederom betekening nodig is.

28. Tussen het geval van bekrachtiging op verzet, in appel en verwerping van het cassatieberoep enerzijds en een vernietiging met een nieuwe veroordeling versterkt met een dwangsom anderzijds, bestaat aldus met betrekking tot de

betekeningseis geen verschil, zij het dat in het laatste geval het in appel (eventueel na een vernietiging in cassatie) gewezen arrest, dat de veroordeling met dwangom inhoudt (vgl. 13 hierboven), zal moeten worden betekend.

29. De schuldeiser, die zich tegen (in zijn ogen; het mag niet worden verondersteld) misbruik van het instellen van een rechtsmiddel wil wapenen, zal een toewijzing van zijn hoofdvordering met uitvoerbaarheid bij voorraad moeten vorderen. Vgl. bijv. Dirix-Broeckx, *Beslag*, (1992), p. 43 onder b (en p. 13 onder 19).

30. De eerste vraag van uitleg moet derhalve bevestigend worden beantwoord.

31. Juist de redenen die een nieuwe betekening vergen, brengen ook mee, dat vanaf deze nieuwe betekening de aan de schuldenaar in de ten uitvoer te leggen uitspraak gegunde terme de grâce (vgl. Gemeenschappelijke Toelichting, laatste alinea n.a.v. art. 1, *Benelux Basisteksten*, II, 4 onder «Dwangsom/Astreinte», p. 30) opnieuw gaat lopen.

32. De schuldeiser, die daartegen bezwaar heeft, kan aan de appelrechter (of in de verzetprocedure) vragen in ieder geval een kortere termijn vast te stellen.

33. Soms is in verband met het aflopen van de bepaalde termijn op een tijdstip dat ten tijde van de uitspraak in appel of in cassatie reeds is verstreken, ook bij een bekrachtiging of een verwerping van het beroep nodig een nadere of nieuwe uiterste dag van nakoming alvorens de dwangsom gaat lopen, te bepalen. Vgl. bijv. HR, 4 januari 1985, *NJ*, 1985, 789 (PAS), rechtsoverweging 3.4 en dictum.

34. In het geval, waarop de tweede vraag van uitleg ziet, is evenwel slechts sprake van een bekrachtiging zonder meer, dus ook zonder dat een nadere termijnbepaling heeft plaatsgevonden.

35. Ten aanzien van de tweede vraag van uitleg moet, gelet op een en ander, mitsdien worden geantwoord dat na de (nieuwe) betekening in de zin van art. 1 lid 3 Ew de door de rechter op grond van het vierde lid van dit artikel gestelde termijn opnieuw gaat lopen.

36. In voormelde zin antwoordt ook mevr. mr A.A. van Rossum naar aanleiding van het in dit geding vragende arrest van de Hoge Raad in het *Advocatenblad*, 1996, 555-559. Deze uitkomst stemt ook overeen met de lijn die door de Advocaat-Generaal Asser onder 2.12-2.17 en 2.21 in zijn conclusie voorafgaand aan het vragende arrest is uitgezet, zij het dat ik de variëteit onder 2.15 in verband met de rechtszekerheid en de duidelijkheid in het procesrecht niet heb overgenomen. Voorts ligt deze uitkomst op één lijn met het advies van de huidige Advocaat-Generaal bij de Hoge Raad Vranken, dat zich in het procesdossier als productie 6 bij de conclusie van repliek houdende wijziging eis bevindt. In deze zin ook Ballon, *Dwangsom*, (1980), p. 32 nr. 84, maar p. 44 onder 119 maakt dit weer onzeker. Vgl. ook *Dix ans d'application de l'astreinte / Tien jaar toepassing van de dwangsom* (1990), p. 247 onder 9. Anders oordeelde Jongbloed, die in 1991 zijn monografie over *De Dwangsom in het Nederlandse privaatrecht* (men zie in het bijzonder p. 95) schreef, en wel in zijn adviezen, die in het procesdossier zijn opgenomen als productie 4 bij de conclusie van antwoord en als productie 6 bij de conclusie van dupliek.

37. In zijn conclusie voorafgaand aan BenGH, 5 juli 1985, A84/3, *Jur.*, 1985, p. 115, *NJ*, 1986, 19 (WHH), *R.W.*, 1985-86, 929 heeft de Advocaat-Generaal Krings overwogen: «Heeft de eerste rechter in zijn einduitspraak een dwang-

som opgenomen, dan is het wel zo dat die som loopt vanaf de betekening tot het instellen van het rechtsmiddel en van dit moment af dus niet meer loopt, maar weer van kracht wordt na de einduitspraak op het rechtsmiddel, voor zover uiteraard deze einduitspraak op bevestiging van het vonnis van de eerste rechter luidt.»

38. Uit zijn conclusie blijkt niet, of de Advocaat-Generaal toen mede het vraagstuk betreffende de betekening, waarover het in de huidige zaak gaat, voor ogen heeft gehad. Daarover ging het ook niet. Ik meen derhalve aan deze overweging geen belangrijke betekenis te kunnen hechten bij de beoordeling van de thans ter beslissing voorliggende vraagstelling.

39. In de Nederlandse en Belgische procesrechtelijke literatuur heb ik over dit vraagstuk verder geen relevante opmerkingen gevonden.

De conclusie strekt tot beantwoording van de door de Hoge Raad der Nederlanden gestelde vragen van uitleg (zie 4 hierboven) in de zin zoals hierboven onder 30 en wellicht onder 12-14 respectievelijk onder 35 is weergegeven.

Arrest

1. Gelet op het op 12 januari 1996 door de Hoge Raad der Nederlanden uitgesproken arrest in de zaak nr. 15.865 van de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid «B. V. B.V.», hierna te noemen: B., gevestigd te Oeffelt, en de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid «G. M. B. B.V.», hierna te noemen: M., gevestigd te Venray, waarbij overeenkomstig artikel 6 van het Verdrag betreffende de instelling en het statuut van een Benelux-Gerechtshof aan dit Hof vragen van uitleg van de Eenvormige Beneluxwet betreffende de dwangom (hierna te noemen: de Eenvormige Wet) worden gesteld;

Ten aanzien van de feiten

2. Overwegende dat de Hoge Raad de feiten waarop de door het Benelux-Gerechtshof te geven uitleg moet worden toegepast, als volgt heeft omschreven:

(i) M. heeft in een geding voor de Rechtbank te 's Hertogenbosch van B. een bedrag van ruim f 75.000, gevorderd; ter verzekering van deze vordering had M. ten laste van B. een aantal conservatoire beslagen doen leggen. B. heeft in dat geding in reconventie opheffing van de gelegde beslagen gevorderd.

(ii) Bij vonnis van 12 april 1991 heeft de Rechtbank de vordering van M. afgewezen en in reconventie M. gelast «binnen 4 dagen na betekening van dit vonnis» de ten laste van B. gelegde conservatoire beslagen op te heffen, op straffe van verbeurte van een dwangsom van f5.000,- voor iedere dag dat M. in gebreke blijft daaraan te voldoen.

(iii) Op 19 april 1991 heeft B. dit vonnis aan M. doen betekenen met bevel om «binnen vier dagen na heden de (...) gelegde conservatoire beslagen op te heffen».

(iv) Op 22 april 1991 heeft M. hoger beroep tegen voormeld vonnis ingesteld bij het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch. Door dit hoger beroep werd ingevolge artikel 350 lid 1 Rv. de tenuitvoerlegging van het vonnis van de Rechtbank geschorst, nu de Rechtbank het vonnis niet uitvoerbaar bij voorraad had verklaard.

(v) Bij arrest van 22 januari 1992 heeft het Hof het vonnis van de Rechtbank bekrachtigd.

(vii) Tijdens de appelprocedure heeft B. in een tegen M. bij de President van de Rechtbank te Roermond gevoerd kort geding opheffing van de beslagen gevorderd, welke vordering door de President is afgewezen bij vonnis van 5 juli 1991. Nadat B. hiervan in hoger beroep was gekomen bij het Gerechtshof te 's Hertogenbosch, heeft dit Hof bij arrest van 26 februari 1992 het vonnis van de President vernietigd en alsnog de opheffing van de beslagen bevolen binnen vier dagen na de betekening van dit arrest, zulks op straffe van verbeurte van een dwangsom van f5.000,- per dag met een maximum van f100.000,-; het Hof verklaarde dit arrest uitvoerbaar bij voorraad.

(vii) Op 11 maart 1992 heeft B. de arresten van het Gerechtshof van 22 januari 1992 en 26 februari 1992 aan M. doen betekenen met bevel om «binnen vier dagen na heden de (...) gelegde conservatoire beslagen op te heffen».

(viii) Op 16 maart 1992 heeft M. voormelde conservatoire beslagen opgeheven.

(ix) Vervolgens heeft B. aanspraak gemaakt op een bedrag van f260.000,- wegens verbeurde dwangsommen. Zij stelt zich op het standpunt dat M. tot en met 23 januari 1992 de tijd had om aan het bevel te voldoen zonder dwangsommen te verbeuren. Op die dag zouden volgens de berekening van B. de voormelde vier dagen aflopen: tot de aanvang van de schorsing (22 april 1991) waren drie dagen verstreken na de betekening, zodat M. na afloop van de schorsing (22 januari 1992) nog één dag over had om zonder het verbeuren van dwangsommen tot opheffing over te gaan. Met ingang van 24 januari 1992, aldus B., ging M. dus dwangsommen verbeuren, zodat verbeurd zijn de dwangsommen over 52 dagen (24 januari tot en met 16 maart 1992).

(x) M. stelt zich primair op het standpunt dat zij geen dwangsommen heeft verbeurd omdat ingevolge artikel 611a lid 3 Rv. een dwangsom eerst kan worden verbeurd na de betekening van het arrest waarbij het vonnis waarin het bevel op verbeurte van een dwangsom is gegeven, is bekrachtigd.

3. Overwegende dat de Hoge Raad de volgende vragen van uitleg van de Eenvormige Wet heeft gesteld:

1) Indien de rechter in eerste aanleg aan een door hem uitgesproken hoofdveroordeling een veroordeling tot betaling van een dwangsom heeft verbonden en vervolgens de rechter in hoger beroep de aan de veroordeelde partij betekende uitspraak van de rechter in eerste aanleg – waarvan de nog niet voltooide tenuitvoerlegging door het hoger beroep was geschorst – heeft bekrachtigd, brengt dan het bepaalde in artikel 1 lid 3 van de Eenvormige Wet mee dat de bekrachtigde uitspraak opnieuw – al of niet te zamen met de uitspraak in hoger beroep – aan de veroordeelde partij moet worden betekend alvorens (opnieuw) dwangsommen kunnen worden verbeurd?

2) Indien bij een uitspraak in eerste aanleg als onder 1. bedoeld aan de veroordeelde partij een termijn is toegestaan waarbinnen zij aan de hoofdveroordeling kan voldoen alvorens dwangsommen te verbeuren, en vervolgens door het binnen deze termijn instellen van hoger beroep de tenuitvoerlegging van de uitspraak wordt geschorst en ook geen dwangsommen worden verschuldigd, brengt het bepaalde in

artikel 1 lid 3 dan mee dat de bedoelde termijn niet doorloopt doch na het einde van de schorsing – en na een nieuwe betekening zo deze vereist mocht zijn volgens het antwoord op vraag 1. – opnieuw gaat lopen, dan wel verder doorloopt, zodat de veroordeelde partij niet terstond na het einde van de schorsing dwangsommen verbeurt?;

Ten aanzien van het recht

Betreffende de beide vragen

7. Overwegende dat de vragen betrekking hebben op het geval dat de rechter in eerste aanleg aan een door hem uitgesproken hoofdveroordeling een veroordeling tot betaling van een dwangsom heeft verbonden en vervolgens de rechter in hoger beroep de aan de veroordeelde partij betekende uitspraak van de rechter in eerste aanleg heeft bekrachtigd;

8. dat het Hof in zijn arrest van 15 april 1992 in de zaak A 91/2 (Wewer/Stichting Belangenbehartiging Participanten Wynnewood, *Jurisprudentie*, 1992, blz. 89) heeft overwogen dat in een zodanig geval er aanleiding bestaat tot twijfel ten aanzien van de vraag wie in de zin van de artikelen 4 of 6 van de Eenvormige Wet heeft te gelden als «de rechter die de dwangsom heeft opgelegd» en dat deze twijfel zich ook kan voordoen met betrekking tot de vraag wat in de zin van artikel 1, lid 3, van de Eenvormige Wet heeft te gelden als de uitspraak waarbij de dwangsom is vastgesteld;

9. dat het Hof in dat arrest voor recht heeft verklaard dat als regel de rechter in eerste aanleg heeft te gelden als de «rechter die de dwangsom heeft opgelegd» in de zin van de artikelen 4 en 6 van de Eenvormige Wet;

10. dat in gelijke zin, gelet op het onder 8 overwogene, als de uitspraak waarbij de dwangsom is vastgesteld als bedoeld in artikel 1 lid 3 van de Eenvormige Wet, als regel geldt de uitspraak van de rechter in eerste aanleg;

11. Overwegende dat uit de door de Hoge Raad omschreven feiten blijkt dat de rechter in eerste aanleg de hoofdveroordeling waaraan de dwangsom is verbonden, niet uitvoerbaar bij voorraad heeft verklaard, zodat de gedwongen tenuitvoerlegging van de hoofdveroordeling wegens het instellen van het rechtsmiddel van hoger beroep is geschorst;

12. dat het Hof in zijn arrest van 5 juli 1985 in de zaak A 84/3 (Liesenborghs-Thielens / Vandebril-Tielens, *Jurisprudentie*, 1985, blz. 115) voor recht heeft verklaard dat de dwangsom niet wordt verbeurd gedurende de tijd dat wegens het instellen van een rechtsmiddel de gedwongen tenuitvoerlegging van de hoofdveroordeling is geschorst;

Betreffende de eerste vraag

13. Overwegende dat artikel 1 lid 3 van de Eenvormige Wet bepaalt dat de dwangsom niet kan worden verbeurd vóór de betekening van de uitspraak waarbij zij is vastgesteld;

14. dat dit lid volgens de Gemeenschappelijke Memorie van Toelichting een nadere voorwaarde inhoudt voor het verschuldigd worden van de dwangsom;

15. dat deze nadere voorwaarde – zoals de Gemeenschappelijke Toelichting doet uitkomen – moet worden begrepen tegen de achtergrond van de regel dat een dwangsom slechts verschuldigd kan worden indien de hoofdveroordeling waaraan zij is verbonden, niet wordt nagekomen, waarvan – aldus die Toelichting – eerste sprake kan zijn wanneer de hoofdveroordeling uitvoerbaar is geworden, met andere woorden

wanneer het vonnis of arrest waarin deze is vervat, voor tenuitvoerlegging vatbaar is;

16. dat vorenbedoelde nadere voorwaarde, altijd nog volgens de Gemeenschappelijke Toelichting, ten doel heeft ter kennis van de schuldenaar te brengen dat de schuldeiser nakoming van de in de rechterlijke uitspraak vervatte hoofdveroordeling verlangt, voor hoedanig verlangen blijkt het vorenstaande rechtens eerst plaats is indien is voldaan aan alle voorwaarden die zijn gesteld aan de gedwongen tenuitvoerlegging van de hoofdveroordeling;

17. dat, mede in verband met het belang dat beide partijen erbij hebben dat ter zake zo min mogelijk onzekerheden bestaan en nadere geschillen zoveel mogelijk worden voorkomen, uit een en ander volgt dat de betekening mede ertoe strekt de veroordeelde te doen blijken dat naar het oordeel van de schuldeiser aan de onder 16 bedoelde eisen voor de gedwongen tenuitvoerlegging van de hoofdveroordeling is voldaan;

18. Overwegende dat, indien de gedwongen tenuitvoerlegging van de hoofdveroordeling is geschorst wegens het instellen van een rechtsmiddel, als een van de onder 16 bedoelde eisen geldt dat die schorsing is opgeheven, hetgeen bijvoorbeeld kan geschieden doordat, zoals de vraag tot uitgangspunt neemt, de uitspraak waarbij de dwangsom werd opgelegd, is bekrachtigd bij een naar aanleiding van het rechtsmiddel in hoger beroep gedane uitspraak;

19. Overwegende dat uit het voorgaande volgt dat in het in de vraag bedoelde geval de bekrachtigde uitspraak tezamen met de uitspraak in hoger beroep moet worden betekend, alvorens (opnieuw) dwangsommen kunnen worden verbeurd;

Betreffende de tweede vraag

20. Overwegende dat deze vraag betrekking heeft op de omstandigheid dat de rechter gebruik heeft gemaakt van de hem bij artikel 1 lid 4 van de Eenvormige Wet toegekende bevoegdheid om te bepalen dat de veroordeelde pas na verloop van een zekere termijn de dwangsom zal kunnen verbeuren;

21. dat de Gemeenschappelijke Memorie van Toelichting de toepassing van deze bevoegdheid kenschetst als een door de rechter op te leggen nadere voorwaarde waaraan moet zijn voldaan, wil de dwangsom kunnen worden verbeurd, welke bevoegdheid haar grond vindt in billijkheidsoverwegingen;

22. dat hieruit, gelet op het onder 16 tot 19 overwogene, voortvloeit dat – tenzij de rechter uitdrukkelijk anders heeft bepaald – de gehele door de rechter bepaalde termijn aan de schuldenaar wordt gegund vanaf de onder 19 bedoelde betekening waarmee de schorsing wordt beëindigd;

23. Overwegende dat derhalve de vraag aldus moet worden beantwoord dat, na het einde van de in de vraag bedoelde schorsing, de krachtens artikel 1 lid 4 van de Eenvormige Wet bepaalde termijn opnieuw gaat lopen, tenzij de rechter uitdrukkelijk anders heeft bepaald;

...

Verklaart voor recht:

29. Indien de rechter in eerste aanleg aan een door hem uitgesproken hoofdveroordeling een veroordeling tot betaling van een dwangsom heeft verbonden en vervolgens van de rechter in eerste aanleg – waarvan de nog niet voltooide tenuitvoerlegging door het hoger beroep was geschorst –

heeft bekrachtigd, brengt het bepaalde in artikel 1 lid 3 van de Eenvormige Wet mee dat de bekrachtigde uitspraak opnieuw, tezamen met de uitspraak in hoger beroep, aan de veroordeelde partij moet worden betekend alvorens (opnieuw) dwangsommen kunnen worden verbeurd;

30. Indien bij een uitspraak in eerste aanleg als onder 29 bedoeld aan de veroordeelde partij een termijn is toegestaan waarbinnen zij aan de hoofdveroordeling kan voldoen alvorens dwangsommen te verbeuren, en vervolgens door het binnen deze termijn instellen van hoger beroep de tenuitvoerlegging van de uitspraak wordt geschorst en ook geen dwangsommen worden verschuldigd, brengt het bepaalde in artikel 1 lid 3 van de Eenvormige Wet mee dat de bedoelde termijn niet doorloopt doch na het einde van de schorsing – en na een nieuwe betekening volgens het hiervoor onder 29 voor recht verklaarde – opnieuw gaat lopen, zodat de veroordeelde partij niet terstond na het einde van de schorsing dwangsommen verbeurt.

ARBITRAGEHOF

18 DECEMBER 1996

Voorzitter: de h. De Grève

Rapporteurs: de hh. Boel en Cerexhe

Advocaten: mrs. Lenaerts, Van Durme en Liebaut (loco Devers)

Onderwijs – Grondwet – 1. Bevoegdheidsverdeling tussen de wetgevende en de uitvoerende macht – 2. Vrijheid van onderwijs – Ontwikkelingsdoelen en eindtermen

1. Art. 24, § 5, Gw. drukt de wil uit van de grondwetgever om aan de bevoegde wetgever de zorg voor te behouden een regeling te treffen voor de essentiële aspecten van het onderwijs, wat de inrichting, de erkenning of de subsidiëring ervan betreft, maar verbiedt niet dat onder bepaalde voorwaarden opdrachten aan andere overheden worden gegeven.

De werkwijze waarbij de door de Vlaamse Regering vastgestelde ontwikkelingsdoelen en eindtermen ter bekrachtiging moeten worden voorgelegd aan de Vlaamse Raad, kan niet worden beschouwd als strijdig met die grondwetsbepaling. Die grondwetsbepaling wordt wel geschonden in zoverre sommige specifieke eindtermen niet ter bekrachtiging aan de Vlaamse Raad hoeven te worden voorgelegd.

2. De ontwikkelingsdoelen en eindtermen bekrachtigd door het decreet van 22 februari 1995 zijn zo omvangrijk en gedetailleerd dat in redelijkheid niet kan worden aangehouden dat het om minimale doelstellingen gaat, derwijze dat zij onvoldoende ruimte laten om de doelstellingen van het eigen pedagogisch project te kunnen verwezenlijken. Aldus wordt aan de vrijheid van onderwijs geraakt.

Door de ontwikkelingsdoelen en eindtermen bepaald bij het besluit van de Vlaamse Regering van 22 juni 1994 en nader omschreven in de bijlage bij dat besluit onder voorbehoud van enkele wijzigingen te bekrachtigen, zonder zelf een procedure in te richten volgens welke beperkte afwijkingen kunnen worden toegestaan aan instellingen die, met in achtneming van de fundamentele rechten en vrijheden en zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit van het onderwijs of aan de vereiste inhoud ervan,

een onderwijs verstrekken of wensen te verstrekken dat geïnspireerd is door bijzondere pedagogische opvattingen, schendt de decreetgever de vrijheid van onderwijs gewaarborgd bij art. 24, § 1, Gw.

Arrest nr. 76/96

In rechte

...

Ten aanzien van de middelen afgeleid uit de schending van artikel 24, § 5, van de Grondwet, op zichzelf of in samenhang gelezen met andere bepalingen van de Grondwet

B.3.1. In het eerste onderdeel van het enige middel aangevoerd in de zaak met rolnummer 893 (A.1.2.) betogen de verzoekende partijen dat het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 22 februari 1995 tot wijziging van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving en tot wijziging van het decreet van 17 juli 1991 betreffende inspectie en pedagogische begeleidingsdiensten, de ontwikkelingsdoelen en eindtermen enkel omschrijft als minimumdoelstellingen, zodat de Vlaamse Regering wordt verplicht de onnauwkeurigheid van de door de decreetgever zelf vastgestelde beginselen op te vangen of verplicht wordt om onvoldoende omstandige beleidskeuzes te verfijnen, terwijl alles wat essentieel is voor het onderwijs bij decreet moet worden geregeld. In het derde onderdeel van het middel voeren de verzoekende partijen aan dat zulks gelijkstaat met een toekenning van bijzondere machten, terwijl bijzondere machten slechts in crisisomstandigheden, die te dezen niet aanwezig zijn, kunnen worden toegestaan, zodat de artikelen 24, § 5, 38 en 127 van de Grondwet zijn geschonden. In het vierde onderdeel van het middel verwijten de verzoekende partijen de decreetgever dat hij niet heeft voorzien in een bekrachtiging van de specifieke eindtermen voor het secundair onderwijs, zodat artikel 24, § 5, van de Grondwet ook dienaangaande geschonden is.

Het tweede middel in de zaak met rolnummer 894 (A.1.3.2.) klaagt eveneens de schending aan van artikel 24, § 5, van de Grondwet.

B.3.2. Artikel 24, § 5, van de Grondwet bepaalt dat de inrichting, erkenning of subsidiëring van het onderwijs door de gemeenschap wordt geregeld door de wet of het decreet.

B.3.3. Die bepaling drukt de wil uit van de Grondwetgever om aan de bevoegde wetgever de zorg voor te behouden een regeling te treffen voor de essentiële aspecten van het onderwijs wat de inrichting, de erkenning of de subsidiëring ervan betreft, doch verbiedt niet dat onder bepaalde voorwaarden opdrachten aan andere overheden worden gegeven.

Artikel 24, § 5, vereist dat de door de decreetgever verleende opdrachten slechts op de tenuitvoerlegging van de door de decreetgever zelf vastgestelde beginselen betrekking hebben. Via die opdrachten kan een gemeenschapsregering of een andere overheid de onnauwkeurigheid van die beginselen niet opvangen of onvoldoende omstandige beleidskeuzes niet verfijnen.

B.3.4. De decreetgever oordeelde dat de onderwijswereld intensief bij de voorbereiding en de opvolging van de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen moest worden betrokken. Hij belastte de Dienst voor Onderwijsontwikkeling met het formuleren van voorstellen ter zake en met de ontwikkeling van analyse- en evaluatie-instrumenten (arti-

kel 9, § 1, van het decreet van 17 juli 1991); de ontwikkelingsdoelen en eindtermen worden door de Vlaamse Regering vastgesteld op eensluidend advies van de Vlaamse Onderwijsraad (artikel 6bis van de wet van 29 mei 1959). Ten einde te voldoen aan het vereiste van artikel 24, § 5, van de Grondwet, bepaalde de decreetgever dat de door de Vlaamse Regering vastgestelde ontwikkelingsdoelen en eindtermen binnen één maand ter bekrachtiging moesten worden voorgelegd aan de Vlaamse Raad. De decreetgever beschikte derhalve over de mogelijkheid om ze te wijzigen en de inwerkingtreding ervan vast te stellen, mogelijkheid waarvan hij overigens gebruik heeft gemaakt bij het decreet van 22 februari 1995 tot bekrachtiging van de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen van het gewoon kleuter- en lager onderwijs. Die werkwijze kan niet worden beschouwd als strijdig met artikel 24, § 5, van de Grondwet.

B.3.5.1. De verzoekende partijen merken op dat luidens het gewijzigde artikel 6bis, § 1, van de wet van 29 mei 1959 «de specifieke eindtermen van het secundair onderwijs» niet ter bekrachtiging aan de Vlaamse Raad hoeven te worden voorgelegd.

B.3.5.2. Dienaangaande doet de parlementaire voorbereiding ervan blijken dat aanvullende eindtermen voor bepaalde studierichtingen in het secundair onderwijs zijn bedoeld. Volgens diezelfde parlementaire voorbereiding is van een bekrachtiging van die eindtermen afgezien om «vlugger te kunnen inspelen op tendensen in de maatschappij en het bedrijfsleven» (*Gedr. St.*, Vlaamse Raad, 1993-1994, nr. 583/5, p. 8).

B.3.5.3. Het is juist dat de onmiddellijk op een beroep gericht vakkens – wil het onderwijs binnen die beroepssfeer zijn maatschappelijk nut ten volle behouden – de betrokken beroepen in hun evolutie moeten volgen.

Evenwel, indien ervan wordt uitgegaan dat voor die vakken, ook wat de aanvullende specificaties van de studierichting betreft, aan de onderwijsinstellingen door deze te bereiken eindtermen kunnen en moeten worden opgelegd, kan de evolutie in de betrokken beroepen niet worden aangevoerd als een verantwoording om die eindtermen van de verplichting van bekrachtiging uit te zonderen. De decreetgever heeft het regelen van een essentieel aspect van de inrichting, de erkenning of de subsidiëring van het onderwijs aan de Regering opgedragen. Aldus heeft hij artikel 24, § 5, van de Grondwet geschonden.

B.3.5.4. Het middel is in zijn vierde onderdeel gegrond.

Ten aanzien van de middelen afgeleid uit de schending van artikel 24, §§ 1, 3 en 4, van de Grondwet, op zichzelf of in samenhang gelezen met andere bepalingen.

B.4.1. De verzoekende partijen in de zaak met rolnummer 893 voeren in het tweede onderdeel van het enige middel (A.1.2.), gericht tegen het eerstvermelde decreet van 22 februari 1995 (B.1.1 tot B.1.6), aan dat de decreetale omschrijving van ontwikkelingsdoelen en eindtermen in zeer algemene bewoordingen de Vlaamse overheid de mogelijkheid geeft om de inhoud van het onderwijs te bepalen en de onderwijsvrijheid te reduceren tot een vrijheid van methode, zodat afbreuk wordt gedaan aan de rechten van scholen die hun eigenheid vinden in bepaalde pedagogische of onderwijskundige opvattingen en aan de keuzevrijheid van de ouders, terwijl de gemeenschap de keuzevrijheid van de ouders dient te waarborgen en eenieder recht heeft op onder-

wijs met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden, waaronder de vrijheid van mening en meningsuiting en het recht een filosofische overtuiging te hebben. De decreetgever zou aldus artikel 24 van de Grondwet, de artikelen 18 en 19 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, artikel 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, artikel 2 van het Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en artikel 60 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens hebben geschonden.

In het eerste onderdeel van het eerste middel in de zaak met rolnummer 894 (A.1.3.1), gericht tegen het tweede decreet van 22 februari 1995 (B.1.7 en B.1.8), voeren zij aan dat vermelde bepalingen zijn geschonden, doordat de eindtermen en ontwikkelingsdoelen, zoals bekrachtigd met enkele wijzigingen door vermeld decreet, een inhoudelijke invulling geven aan de ontwikkelingsdoelen en eindtermen waarbij de onderwijsvrijheid wordt gereduceerd tot een vrijheid van methode, terwijl die ontwikkelingsdoelen en eindtermen moeten worden beschouwd als een preventieve maatregel die de onderwijsvrijheid als zodanig en de keuzevrijheid van de ouders inperkt en aldus meer dan minimumnormen stelt die in een democratische samenleving nodig zijn ter bescherming van de belangen die zijn genoemd in de in het middel vermelde verdragen.

In het tweede onderdeel van het middel voegen zij daaraan toe dat de ontwikkelingsdoelen en eindtermen, die criteria zijn voor erkenning en subsidiëring van het onderwijs, zeer ingrijpend zijn en uitgaan van één bepaald mens- en maatschappijbeeld. De overheid geeft in detail aan wat moet worden geleerd onder meer op grond van beleidsprioriteiten en politieke criteria, terwijl de vrijheid van onderwijs haar oorsprong en reden van bestaan vindt in de vrijheid van mening en meningsuiting. Maatregelen die ertoe strekken de beleving van die vrijheden een bepaalde richting uit te sturen en die personen van hun keuzemogelijkheden zouden kunnen beroven, zijn volgens de verzoekende partijen preventief en kunnen niet worden beschouwd als minimumdoelstellingen, daar zij de keuzevrijheid van de scholen en ouders inperken en aldus meer dan minimumnormen stellen die in een democratische samenleving nodig zijn ter bescherming van de belangen die zijn genoemd in de in het middel vermelde verdragen.

In het derde onderdeel van het middel voegen de verzoekende partijen er nog aan toe dat, zelfs als het mogelijk is de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen te preciseren, de onderwijsvrijheid miskend is doordat diverse eindtermen en ontwikkelingsdoelen niet kunnen worden verzoend met de eigen pedagogische visie en methodiek van het Steineronderwijs.

De verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 895 en 902 voeren een middel aan, gericht tegen respectievelijk het eerste (A.4.2) en het tweede (A.4.3) decreet van 22 februari 1995, dat is afgeleid uit de schending van artikel 24, §§ 1 en 4, van de Grondwet, gelezen in samenhang met artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. De decreten zouden artikel 24, § 1, van de Grondwet schenden, doordat zij ontwikkelingsdoelen en eindtermen, die in werkelijkheid geen minimumdoelstellingen zijn maar stringente gedetailleerde leerinhouden, opleggen aan alle scholen, wat met een pre-

ventieve maatregel gelijk te stellen is, zodat de keuzevrijheid van de ouders en van de onderwijsinstellingen wordt beperkt door geen rekening te houden met de filosofische overtuiging van de ouders, die voor hun kinderen de Steinerpedagogie kiezen, gesteund op de antroposofie van Rudolf Steiner. De decreten zouden artikel 24, § 4, van de Grondwet schenden, doordat geen rekening wordt gehouden met objectieve verschillen, met name de eigen karakteristiek van de Rudolf Steinerscholen, waarvan het pedagogisch project en de onderwijskundige opvatting een eigen visie over doelstellingen, leerinhouden en leerattitudes impliceren.

B.4.2. Artikel 24, § 1, van de Grondwet bepaalt:

«Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel is verboden; de bestraffing van de misdrijven wordt alleen door de wet of het decreet geregeld.

De gemeenschap waarborgt de keuzevrijheid van de ouders.

De gemeenschap richt neutraal onderwijs in. De neutraliteit houdt onder meer in, de eerbied voor de filosofische, ideologische of godsdienstige opvattingen van de ouders en de leerlingen.

De scholen ingericht door openbare besturen bieden, tot het einde van de leerplicht, de keuze aan tussen onderricht in een der erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer.»

De aldus door artikel 24, § 1, van de Grondwet gewaarborgde onderwijsvrijheid garandeert het recht tot oprichting van – en derhalve keuze tussen – scholen die gebaseerd zijn op een bepaalde confessionele of niet-confessionele levensbeschouwing; zij impliceert de mogelijkheid voor privépersonen om – zonder voorafgaande toestemming en onder voorbehoud van de eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden – naar eigen inzicht onderwijs in te richten en te laten verstrekken, zowel naar de vorm als naar de inhoud, bijvoorbeeld door scholen op te richten die hun eigenheid vinden in bepaalde pedagogische of onderwijskundige opvattingen.

B.4.3. De hierboven omschreven onderwijsvrijheid onderstelt, wil ze niet louter theoretisch zijn, dat de inrichtende machten die niet rechtstreeks afhangen van de gemeenschap onder bepaalde voorwaarden aanspraak kunnen maken op subsidiëring vanwege de gemeenschap.

Het recht op subsidiëring vindt zijn beperking, enerzijds, in de mogelijkheid van de gemeenschap om de subsidiëring te laten afhangen van vereisten van algemeen belang, zoals onder meer die van een behoorlijke onderwijsverstrekking en van bepaalde schoolbevolkingsnormen en, anderzijds, in de noodzakelijkheid om de beschikbare financiële middelen te spreiden over de onderscheiden opdrachten van de gemeenschap.

De vrijheid van onderwijs is derhalve aan grenzen gebonden en verzet er zich niet tegen dat de decreetgever voorwaarden van financiering of subsidiëring oplegt die de uitoefening van die vrijheid beperken, voor zover er niet wezenlijk afbreuk aan wordt gedaan.

B.4.4. Artikel 24, § 3, eerste zin, en § 4, van de Grondwet bepaalt:

«§ 3. Ieder heeft recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden (...)

§ 4. Alle leerlingen of studenten, ouders, personeelsleden en onderwijsinstellingen zijn gelijk voor de wet of het decreet. De wet en het decreet houden rekening met objec-

tieve verschillen, waaronder de eigen karakteristieken van iedere inrichtende macht, die een aangepaste behandeling verantwoordt.»

Wat het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 22 februari 1995 tot wijziging van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving en tot wijziging van het decreet van 17 juli 1991 betreffende inspectie en pedagogische begeleidingsdiensten betreft

B.4.5. Het bestreden decreet bepaalt allereerst dat de inrichtende macht over de vrijheid beschikt de lessenroosters en de leerplannen vast te stellen en vrij haar pedagogische methodes kiest, met inachtneming van de door de Vlaamse Regering – met het oog op het waarborgen van het studiepeil – goedgekeurde minimumlessenroosters voor onderwijsactiviteiten en vakgebieden waarvoor ontwikkelingsdoelen en eindtermen in acht moeten worden genomen. Voorts bepaalt het bestreden decreet voor welke onderwijsniveaus en -vormen ontwikkelingsdoelen en/of eindtermen moeten worden opgesteld, hoe die worden voorbereid en vastgesteld en dat het minimumdoelstellingen betreft die moeten worden nagestreefd dan wel worden bereikt aan het einde van het betrokken onderwijsniveau. De inrichtende machten kunnen mits naleving van bepaalde voorwaarden van rechtswege geldende studiebewijzen toekennen aan de leerlingen die de opgelegde eindtermen en de eigen specifieke doelen bereiken. Aan de onderwijsinspectie wordt de bevoegdheid toegekend om na te gaan of de onderwijsinstelling de nodige inspanning heeft geleverd om de ontwikkelingsdoelen na te streven en de eindtermen na te streven en te bereiken.

B.4.6. Volgens de parlementaire voorbereiding strekken de ontwikkelingsdoelen en eindtermen, die door de decreetgever blijken de bestreden bepalingen zijn opgevat als minimumdoelstellingen, die kunnen worden aangevuld door de eigen doelstellingen van de onderwijsinstelling en geen afbreuk beogen te doen aan de eigen pedagogische methodes, ertoe de kwaliteit van het onderwijs, zowel van het gemeenschapsonderwijs als van het door de gemeenschap gesubsidieerde onderwijs, te verzekeren en te verhogen (*Gedr. St.*, Vlaamse Raad, 1993-1994, nr. 583/5, p. 9).

B.4.7. De door de bestreden bepalingen in het vooruitzicht gestelde ontwikkelingsdoelen en eindtermen zijn te beschouwen als «door de Staat vastgestelde minimumnormen», als bedoeld in artikel 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten. Die bepalingen kunnen niet worden beschouwd als door artikel 24, § 1, eerste lid, van de Grondwet verboden preventieve maatregelen. Die laatste bepaling verbiedt enkel dat de oprichting van onderwijsinstellingen zou worden onderworpen aan een voorafgaande machtiging door de overheid.

Uit de bestreden bepalingen blijkt evenmin dat de decreetgever afbreuk heeft willen doen aan de vrijheid van mening en meningsuiting en het recht een filosofische overtuiging te hebben. Wat betreft de weerslag van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens op de interpretatie van artikel 24, § 1, van de Grondwet, kan de stelling van de verzoekende partijen, die impliceert dat het recht op subsidiëring inzake onderwijs enkel zou kunnen worden beperkt op grond van de in artikel 10.2 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens opgegeven redenen, niet worden aanvaard. Het Hof stelt immers vast dat artikel 2 van het Eerste Aanvullend Protocol, naar luid waarvan niemand

het recht op onderwijs zal worden ontzegd, een reglementering van het recht op onderwijs naar gelang van de behoeften en de mogelijkheden van de gemeenschap en het individu niet in de weg staat (*E.H.R.M.*, 23 juli 1968, zaak betreffende «enige aspecten van de taalregeling in het Belgisch onderwijs», *Publ. Cour*, serie A, nr. 6).

B.4.8. De bestreden bepalingen schenden artikel 24, §§ 1 en 3, van de Grondwet niet, noch op zich beschouwd, noch in samenhang gelezen met de door de verzoekende partijen in het middel aangehaalde verdragsrechtelijke bepalingen.

De middelen kunnen niet worden aangenomen.

Wat het decreet van 22 februari 1995 tot bekrachtiging van de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen van het gewoon kleuter- en lager onderwijs betreft

B.5. Het bestreden decreet bekrachtigt, mits enkele wijzigingen, het besluit van de Vlaamse Regering van 22 juni 1994 tot bepaling van de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen van het gewoon kleuter- en lager onderwijs. Die ontwikkelingsdoelen en eindtermen zijn van toepassing vanaf het schooljaar 1997-1998. Ze zijn zowel vakgebonden als vakoverschrijdend vastgesteld.

B.6. De kritiek van de verzoekende partijen ten aanzien van de door het bestreden decreet vastgelegde ontwikkelingsdoelen en eindtermen komt in essentie erop neer dat die dermate omvangrijk, uitvoerig en stringent zijn geformuleerd dat zij, enerzijds, voor een eigen onderwijskundige opvatting geen ruimte laten en, anderzijds, met de in de Steinerscholen gevolgde pedagogische methodiek onverenigbaar zijn. Aldus zouden zij strijden met de in artikel 24, § 1, van de Grondwet gewaarborgde vrijheid van onderwijs.

De vrijheid van onderwijs, bedoeld in artikel 24, § 1, van de Grondwet, houdt voor de inrichtende machten het recht in om, zonder verwijzing naar een bepaalde confessionele of niet-confessionele levensbeschouwing, met aanspraak op overheidsfinanciering of subsidiëring een onderwijs in te richten en aan te bieden dat zijn eigenheid vindt in bepaalde pedagogische of onderwijskundige opvattingen. Zij staat niet eraan in de weg dat de bevoegde wetgever, met het oog op het verzekeren van de kwaliteit en de onderlinge gelijkwaardigheid van het met overheidsmiddelen verstrekte onderwijs, maatregelen neemt die op de onderwijsinstellingen van algemene toepassing zijn, ongeacht de eigenheid van het door hen verstrekte onderwijs.

De wenselijkheid en de keuze van de maatregelen zijn zaak van de bevoegde wetgever, te dezen de decreetgever die, met toepassing van artikel 24, § 5, van de Grondwet, de inrichting, erkenning en subsidiëring van het onderwijs te regelen heeft en daarvoor de beleidsverantwoordelijkheid draagt.

B.7. Het staat niet aan het Hof te oordelen of de bestreden ontwikkelingsdoelen en de eindtermen opportuun of wenselijk zijn. Het komt het Hof evenwel toe te oordelen of, afgezet tegen de door de verzoekende partijen aangevoerde kritiek, de verplichtingen die met die doelen als vereisten voor behoud van erkenning en subsidiëring worden opgelegd, de pedagogische vrijheid, die vervat is in de vrijheid van onderwijs, zoals gewaarborgd door artikel 24, § 1, van de Grondwet, niet aantasten of onevenredig zijn door verder te gaan dan noodzakelijk is voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van algemeen belang, te weten het

garanderen van de kwaliteit en de onderlinge gelijkwaardigheid van het onderwijs in het betrokken niveau.

B.8.1. Het Hof stelt vast dat het stelsel van ontwikkelingsdoelen en eindtermen, enerzijds, ingebouwd is in de organisatie van de gemeenschapsinspectie die met de bewaking van de kwaliteit van het onderwijs is belast en, anderzijds, verbonden is met de bevoegdheid van de onderwijsinstellingen om, autonoom en zonder overheidsinterventie, rechtsgeldige studiebewijzen en diploma's uit te reiken.

B.8.2. Zoals in B.4.6 is uiteengezet, zijn de ontwikkelingsdoelen en eindtermen geconcepieerd als minimale doelstellingen die door de onderwijsinstellingen in het kleuteronderwijs moeten worden nagestreefd, in het lager onderwijs moeten worden nagestreefd en op het einde van dat onderwijs voor de meerderheid der leerlingen moeten zijn bereikt. Van dat concept is in het bekrachtigingsdecreet niet afgeweken (*Gedr. St.*, Vlaamse Raad, 1993-1994, nr. 583/5, p. 9).

B.8.3. Verbonden met de autonomie van de scholen om zonder overheidsinterventie rechtsgeldige studiebewijzen en diploma's af te geven (*Gedr. St.*, Vlaamse Raad, 1990-1991, nr. 519/4, pp. 6 en 12), zijn de ontwikkelingsdoelen en eindtermen een adequaat middel, enerzijds, om de gelijkwaardigheid van de studiebewijzen en diploma's veilig te stellen en, anderzijds, om de onderlinge gelijkwaardigheid te vrijwaren van het onderwijs verstrekt in de instellingen die ouders en leerlingen vrij kunnen kiezen.

B.9. Het blijkt evenwel dat de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen, ook die welke betrekking hebben op attitudes, zo omvangrijk en gedetailleerd zijn dat in redelijkheid niet kan worden aangehouden dat het om minimale doelstellingen gaat, derwijze dat zij onvoldoende ruimte laten om de doelstellingen van het eigen pedagogisch project te kunnen verwezenlijken. Aldus wordt aan de vrijheid van onderwijs geraakt.

B.10. Zoals zij werden bekrachtigd door het decreet van 22 februari 1995 verplichten de ontwikkelingsdoelen en eindtermen alle inrichtende machten zich eraan te conformeren.

Door de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen bepaald bij het besluit van de Vlaamse Regering van 22 juni 1994 en nader omschreven in de bijlage bij dat besluit onder voorbehoud van enkele wijzigingen te bekrachtigen, zonder zelf een procedure in te richten volgens welke beperkte afwijkingen kunnen worden toegestaan aan instellingen die, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden en zonder afbreuk te doen noch aan de kwaliteit van het onderwijs noch aan de vereiste inhoud ervan, een onderwijs verstrekken of wensen te verstrekken dat geïnspireerd is door bijzondere pedagogische opvattingen, schendt de decreetgever de vrijheid van onderwijs gewaarborgd bij artikel 24, § 1, van de Grondwet.

Om die redenen,
het Hof

-vernietigt in artikel 6bis, § 1, van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving, zoals gewijzigd door het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 22 februari 1995 tot wijziging van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving en tot wijziging van het decreet van 17 juli 1991 betreffende inspectie en pedagogische begeleidingsdiensten, de woorden «met uitzondering van de specifieke eindtermen van het secundair onderwijs»;

- vernietigt het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 22 februari 1995 tot bekrachtiging van de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen van het gewoon kleuter- en lager onderwijs;

- verwerpt de beroepen voor het overige.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 28 JANUARI 1997

Voorzitter: de h. D'Haenens

Rapporteur: de h. D'Hont

Openbaar ministerie: de h. Bresseleers

Advocaten: mrs. Smeyers en Goethuys

Strafvordering – Verzet – Persoonlijke verschijning

Voor de politierechtbank – en voor de correctionele rechtbank zitting houdende in hoger beroep – verschijnen de partijen behoudens in de gevallen bepaald bij art. 152, § 2, eerste lid, Sv., krachtens de artt. 152, § 1, en 176 Sv. hetzij in persoon, al dan niet bijgestaan door een advocaat, hetzij door een advocaat die hen vertegenwoordigt.

Art. 188 Sv. doet daaraan geen afbreuk en legt door zijn bewoordingen als dusdanig geen «persoonlijke» verschijning op.

H.

Gelet op het bestreden vonnis, op 28 september 1995 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Leuven;

Over het tweede middel (...)

Overwegende dat voor de politierechtbank – en voor de correctionele rechtbank zitting houdende in hoger beroep – buiten de gevallen bepaald bij artikel 152, § 2, eerste lid, Wetboek van Strafvordering, welke te dezen niet van toepassing zijn, de partijen krachtens de artikelen 152, § 1, en 176 Wetboek van Strafvordering verschijnen hetzij in persoon, al dan niet bijgestaan door een advocaat, hetzij door een advocaat die hen vertegenwoordigt;

Dat artikel 188 Wetboek van Strafvordering daaraan geen afbreuk doet en door zijn bewoordingen als dusdanig geen «persoonlijke» verschijning oplegt;

Overwegende dat de appelrechters, na te hebben vastgesteld dat eiser, beklaagde en opposant, niet persoonlijk op de terechtzitting verscheen en dat zijn raadsman, mr. R. Hermans, advocaat bij de balie te Leuven, stelt «wettelijk gerechtigd te zijn beklaagde te mogen vertegenwoordigen (...) en het verzet derhalve ontvankelijk zou zijn», eisers verzet tegen een verstekvonnis van 15 juni 1995 ongedaan verklaren na te hebben gezegd voor recht dat eiser op verzet niet rechtsgeldig is verschenen op grond van de motivering: «dat artikel 188 van het Wetboek van Strafvordering specifiek de procedure van verschijning op verzet regelt, en uitdrukkelijk in al. 2 bepaalt dat het verzet als ongedaan wordt beschouwd indien de eiser op verzet niet persoonlijk verschijnt, en in dit geval er hem enkel nog hoger beroep openstaat; dat, nu echter te dezen het verzet is gericht tegen een verstekvonnis in hoger beroep uitgesproken, het verzet manifest niet ontvankelijk voorkomt»;

Dat de appelrechters door aldus toch de persoonlijke verschijning van eiser, beklaagde, noodzakelijk te achten, de beslissing niet naar recht verantwoorden;

Dat het middel gegrond is;

...

NOOT – *Over de persoonlijke verschijning in strafzaken*

1. De wet van 11 juli 1994 heeft art. 152 Sv. grondig gewijzigd. Voor de politierechtbank mag de beklaagde zich steeds laten vertegenwoordigen door een advocaat tenzij hij wordt vervolgd wegens onopzettelijke doding, vluchtmisdrijf met verwondingen, ongeval met verwondingen in staat van dronkenschap of soortgelijke staat ten gevolge van het gebruik van verdovende middelen, van hallucinogenen, van geneesmiddelen of van alcoholhoudende dranken.

2. In elk geval kan de rechtbank toestaan dat de beklaagde zich laat vertegenwoordigen wanneer hij aantoont dat het hem onmogelijk is persoonlijk te verschijnen. Deze onmogelijkheid wordt door de rechter vrijelijk beoordeeld, ze hoeft niet te worden gelijkgesteld met overmacht.

3. De artt. 152, § 1, 176 en 188 Sv. doen geen afbreuk aan het recht dat de strafrechter put uit art. 152, § 3, Sv. om de persoonlijke verschijning van de partijen te bevelen (cf. *Bevel tot persoonlijke verschijning in Comm. Strafrecht*).

A. Vandeplas

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER – 19 MAART 1997

Voorzitter-rapporteur: de h. Ghislain

Openbaar ministerie: de h. De Riemaeker

Advocaat: mr. Dujardin

Voorlopige hechtenis – Aanhoudingsbevel – Motivering

De kamer van inbeschuldigingstelling waaraan is voorgelegd de beschikking van eerste verschijning volgend op het bevel tot aanhouding, mag geen uitspraak doen over de schuld van een verdachte door naar de gronden van dat aanhoudingsbevel te verwijzen.

D.

Over het ambtshalve aangevoerde middel: schending van de artikelen 6.2 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en 14.2 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten;

Overwegende dat het arrest de beschikking van de raadkamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dinant bevestigt, door onder meer te steunen op de gronden van de schriftelijke vordering van het openbaar ministerie, «die bij de motivering van het aanhoudingsbevel moeten worden gevoegd»;

Overwegende dat het aanhoudingsbevel, waarnaar het arrest verwijst, onder meer gegrond is op het feit «dat de golf

van verkrachtingen de bevolking van C. in opschudding heeft gebracht en zij niet zou begrijpen waarom de dader van ten minste één ervan in vrijheid wordt gesteld»;

Overwegende dat de kamer van inbeschuldigingstelling waaraan is voorgelegd de beschikking van eerste verschijning volgend op het bevel tot aanhouding, geen uitspraak mag doen over de schuld van een verdachte door naar de gronden van dat aanhoudingsbevel te verwijzen; dat het arrest door de hierboven weergegeven bewoordingen het vermoeden van onschuld miskent, dat is vastgelegd in de artikelen 6.2 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en 14.2 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten;

...

NOOT – *Over het vermoeden van onschuld tijdens het strafrechtelijk vooronderzoek*

1. In de loop van een strafrechtspleging zijn de wettelijke maatstaven m.b.t. de schuldbeoordeling lineair gegradeerd.

Zo dienen onderzoeksrechter en onderzoeksgerechten zich inzake voorlopige hechtenis uit te spreken over het bestaan van ernstige aanwijzingen van schuld bij de verdachte (artt. 16, §5, eerste lid; 21, §5, 23, 4°; 26, §5, 3e lid; 27, §3, laatste lid, Wet Voorlopige Hechtenis 1990).

Bij de regeling van de procedure na gerechtelijk onderzoek moeten raadkamer en/of kamer van inbeschuldigingstelling nagaan of er (voldoende) bezwaren tegen de verdachte bestaan (artt. 128 e.v. Sv.). Ten slotte beoordeelt het vonnisgerecht de eigenlijke schuldbewijzen (artt. 161, 191, 195, 358 e.v. Sv.).

Zelfs voor een niet-jurist is het terminologisch verschil omtrent hetgeen de wet in de achtereenvolgende fasen van de strafrechtspleging aan de rechters opdraagt, inhoudelijk te waarderen i.v.m. het schuldonderzoek, duidelijk. Naargelang het verdere verloop van de procedure worden de hierbij gestelde eisen alsmaar stringenter. Daaraan doet geen afbreuk het feit dat de wet zelf soms voor enige begripsverwarring kan zorgen, zoals in art. 221 Sv., waar omtrent de inbeschuldigingstelling voor misdaden zowel gewag wordt gemaakt van bewijzen als van aanwijzingen.

De schuldaanwijzingen, respectievelijk bezwaren en bewijzen van schuld, maken in de overeenstemmende stadia van het strafproces wettelijke minimumstandaarden uit waaraan moet worden voldaan om een persoon in voorlopige hechtenis te nemen of te houden, hem naar het vonnisgerecht te verwijzen of hem te veroordelen (zie A. De Nauw en M. Vandebotermat, «Het bevel tot aanhouding», in *Voorlopige hechtenis*, R. Declercq en R. Verstraeten (red.), 98; Ph. Traest, *Het bewijs in strafzaken*, nrs. 221 e.v.).

2. Nu is het systeem aldus dat iedere voorafgaande beslissing m.b.t. de schuldbeoordeling in die reeks niet bindend is voor de daaropvolgende.

Zo kan de raadkamer die zich moet uitspreken over de handhaving van de voorlopige hechtenis, na onderzoek beslissen dat de ernstige aanwijzingen van schuld die vermeld worden in het bevel tot aanhouding van de onderzoeksrechter, niet (meer) bestaan.

Bij de regeling van de rechtspleging vermag het onderzoeksgerecht te oordelen dat tegen de verdachte generlei bezwaar bestaat en hem vervolgens buiten vervolging te stel-

len, zelfs indien tot dan toe de voorlopige hechtenis is gehandhaafd gebleven wegens ernstige aanwijzingen van schuld (art. 26, §1, Wet Voorlopige Hechtenis 1990). Omgekeerd, wanneer het onderzoeksgerecht beslist dat de voorlopige hechtenis niet dient te worden gehandhaafd omdat in de huidige stand van het onderzoek er geen aanwijzingen van schuld meer aanwezig zijn, stelt het niet vast dat er geen aanwijzingen bestaan om de verdachte wegens de telastlegging te vervolgen (Cass., 16 sept. 1986, *A.C.*, 1986-87, nr. 27).

En de naar de rechtbank ten gronde door het onderzoeksgerecht verwezen beklaagde ingevolge de vaststelling in zijn persoon van het bestaan van voldoende bezwaren (en eventueel ook van ernstige aanwijzingen van schuld in geval van handhaving der voorlopige aanhouding), kan er toch zonder meer een vrijspraak krijgen (Franchimont e.a., *Manuel*, 349 e.v. en 938 e.v.).

M.a.w., de beschikkingen van de onderzoeksgerechten inzake voorlopige hechtenis hebben geen gezag van gewijsde en hun andere beslissingen hebben slechts dat gezag in de gevallen waarin de wet hun de bevoegdheid toekent ten gronde te beslissen zoals de vonnisgerechten bij internering of opschorting van de uitspraak van de veroordeling bv. (Cass., 18 juli 1995, *A.C.*, 1995, nr. 350).

3. De artt. 6.2 E.V.R.M. en 14.2 I.V.B.P.R. bepalen dat eenieder die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd, voor onschuldig wordt gehouden totdat zijn schuld volgens de wet bewezen is.

Het belangrijk procesrechtelijk aspect van de onschuldpresumptie betreft met name de procesverplichting: er mag geen veroordeling worden uitgesproken en/of straf ten uitvoer worden gelegd vooraleer de schuld van de verdachte tijdens een procedure ex art. 6 E.V.R.M. is vastgesteld (A. de Hartog, *Artikel 6 E.V.R.M.: grenzen aan het streven de straf eerder op de daad te doen volgen*, 57).

Het vermoeden dat elke persoon onschuldig wordt geacht geldt alzo tot op het ogenblik dat hij bij een beslissing ten gronde die in kracht van gewijsde is gegaan, is veroordeeld.

Thans wordt algemeen aangenomen dat de onschuldpresumptie al van toepassing is tijdens het vooronderzoek in strafzaken, wat inhoudt dat de instanties die daarbij betrokken zijn, zich over de schuld van de verdachte niet mogen uitspreken (J. Velu en R. Ergec, *La Convention européenne des droits de l'homme*, nr. 572).

Het geannoteerde arrest wortelt in die zienswijze en sluit naadloos aan bij de rechtspraak luidens welke het onderzoeksgerecht dat, tot bevestiging van het bevel tot aanhouding, vaststelt dat de verdachte de hem ten laste gelegde feiten heeft gepleegd, het vermoeden van onschuld miskent (Cass., 13 maart 22 mei en 11 juni 1985, *A.C.*, 1984-85, nrs. 422, 574 en 619).

Daarentegen doet de enkele omstandigheid van de handhaving van de voorlopige hechtenis onder de door de rechter overeengekomen de wet bepaalde voorwaarden geen afbreuk aan het vermoeden van onschuld waarop de verdachte krachtens art. 6.2 E.V.R.M. aanspraak kan maken voor het vonnisgerecht (Cass., 9 jan. 1985, *A.C.*, 1984-85, nr. 281).

4. Formeel gezien is het aldus onbetwistbaar dat de rechter die zich tijdens het vooronderzoek naar aanleiding van een beslissing over de voorlopige hechtenis of bij de regeling van de procedure, meestal door onzorgvuldigheid, uitsprekt over de schuld van de verdachte, in de fout gaat en zich de bevoegdheid van een vonnisgerecht toemeet. Maar

hoe dan ook spreekt hij geen veroordeling uit, zodat openblijft de vraag of die miskenning van de onschuldpresumptie steeds tot een sanctie moet leiden, dan wel of ze soms procesueel gevolgloos kan zijn.

Het sleutelperspectief hierbij lijkt te worden gevormd door de reële rechtstoestand van de verdachte (beklaagde) namelijk of die ingevolge een relationele band met de voorbarrige schulduitspraak dermate wordt verzwakt dat de latere procedure geen eerlijk karakter meer kan of zal vertonen.

In dat opzicht zij opgemerkt dat zou kunnen worden beweerd dat het al ten onrechte vaststellen van de schuld van de verdachte tijdens het vooronderzoek in se de erkenning inhoudt door de rechter van het bestaan, in de zaak, van ernstige aanwijzingen van schuld (bij voorlopige hechtenis) of van voldoende bezwaren (bij regeling der rechtspleging). De onderlinge gradatie van deze begrippen brengt immers met zich mee dat het schuldbewijs de schuldaanwijzingen en de bezwaren insluit. Dit suggereert meteen dat door een vooroordeel over de schuld, oneigenlijk maar ten overvloede zou kunnen zijn voldaan aan de door de interne wetgeving gestelde voorwaarden voor vrijheidsberoving of voor verwijzing naar het vonnisgerecht.

Weliswaar verbiedt art. 16, §1, tweede lid, Wet Voorlopige Hechtenis 1990 dat een maatregel van vrijheidsbeneming wordt getroffen met het oog op onmiddellijke bestraffing, zodat een uitspraak over de schuld van de verdachte op dat ogenblik als punitief zou kunnen worden bestempeld. Nochtans zullen vaak de andere motieven van de rechterlijke beslissing die negatieve gevolgtrekking op zich ontzenuwen, tegenspreken of gewoonweg opheffen.

Zo de rechter de voorlopige hechtenis bv. ook grondt op het gevaar dat de in vrijheid gelaten verdachte bewijzen zou pogen te laten verdwijnen of zich zou verstaan met derden, duiden deze redenen op het onmiskenbaar blijven voortbestaan van de onschuldpresumptie spijs de daaromtrent gebruikte bewoordingen. Een schuldig verklaarde persoon hoeft immers geen onderzoek meer te dwarsbomen...

Niet anders is het geval wanneer bij de regeling van de rechtspleging het onderzoeksgerecht het bestaan der schuld zou vaststellen, maar tegelijkertijd de verdachte verwijzen naar het bevoegde vonnisgerecht om er ten gronde te worden beoordeeld. Ook zulk een beslissing houdt in dat het vermoeden van onschuld onaangetast is gebleven.

Daarenboven heeft, zoals aangeduid, een vooroordeel over het bewijs van de schuld door een rechter in de onderzoeksfase geen enkel gezag van gewijsde t.o.v. de nog later in te treden rechterlijke besluitvorming. De verdachte of beklaagde heeft aanspraak op het beginsel van de onschuldpresumptie tot zijn definitieve en in kracht van gewijsde gegane veroordeling door een vonnisgerecht. Aan dit essentieel recht van verdediging kan een occasionele uitschuiver van een onderzoeksgerecht niet echt afbreuk doen, tenzij op een ontijdige schuldigverklaring door de strafrechter nadien zou worden voortgebouwd waardoor de onregelmatigheid zou worden bestendigd middels de toekenning van een rechtens onbestaand gezag van het rechterlijk gewijsde. In dat geval zou de hele procedure besmet dreigen te geraken.

De context en alle in samenhang gelezen motieven van een beslissing die tijdens of bij het afsluiten van het vooronderzoek het vermoeden van onschuld zou miskennen, zijn zodoende te betrekken bij het oordeel over het hieraan te verlenen gevolg.

5. De verdachte is dus zonder twijfel tijdens het vooronderzoek in strafzaken drager van het in de artt. 6.2 E.V.R.M. en 14.2 I.V.B.P.R. vermelde recht (zie B. Repik, «Réflexions sur la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme concernant la présomption d'innocence», in *Liber Amicorum M.A. Eissen*, 331).

Daarmee is nochtans niet gezegd dat de niet-naleving ervan door een rechter in die fase van de rechtspleging per se alsdan meteen tot de zwaarste sanctie, zoals daar is de onmiddellijke vernietiging van de gewraakte beslissing, zal moeten leiden, nu de onschuldpresumptie in de regel onverminderd blijft voortbestaan tot op het moment van de eindveroordeling (zie P. Lemmens, «Het strafproces en het Europees Verdrag over de rechten van de mens» in *Strafrecht voor rechtspractici*, I, 163, nr. 16).

Enkel bij het definitief, ondubbelzinnig en onherroepelijk in het gedrang komen van dit recht zal een bestraffend optreden noodzakelijk blijken.

Als overkoepelend aanknopingspunt zal ook in rekening worden gebracht de omstandigheid dat het in overeenstemming zijn met het algemeen «fair trial»-beginsel niet wordt bepaald aan de hand van processueel fragmentarische momentopnamen, maar dat integendeel dient te worden nagegaan of de strafzaak in haar geheel op een eerlijke wijze is behandeld (Cass., 1 februari 1995, *A.C.*, 1995, nr. 62). Als het met name blijkt dat de beschuldigde of de beklaagde voor het onbevooroordeeld vonnisgerecht de kans heeft gekregen om vrij tegenspraak te voeren over de tegen hem ingebrachte gegevens, dan kan hij bij gebrek aan belang niet beweren dat hij geen recht heeft gehad op een eerlijke behandeling in de zin van art. 6 E.V.R.M. (Cass., 23 januari 1991, *A.C.*, 1990-91, nr. 274).

Het lijkt derhalve niet onredelijk te overwegen om de toepassing van het vermoeden van onschuld tijdens het vooronderzoek en de eventuele sanctie bij het niet nakomen van dit recht door een onderzoeksgerecht in enigerlei mate te nuanceren.

M. De Swaef

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

9e KAMER – 30 JUNI 1995

Voorzitter: de h. Van Hoogenbemt, waarnemend voorzitter
Rapporteur: mevr. Nailis

Openbaar ministerie: de h. Schram, advocaat-generaal
Advocaten: mrs. Depauw, Masson, Vandenhende loco Lange
en Vermeylen loco J.A. Diercxsens

Onrechtmatige daad – Aansprakelijkheid – Besturen van voertuig ondanks hoedanigheid van langdurige diabetespatiënt en het zich voordoen van hypoglycemische aanvallen enkele dagen voordien

Degene die, zonder een geneesheer te raadplegen, een voertuig bestuurt ondanks het zich voordoen van hypoglycemische aanvallen enkele dagen voordien, ondanks zijn gewijzigde dag-nacht-ritme en zijn gewijzigde voedingsgewoonten en ondanks zijn hoedanigheid van langdurige diabetespatiënt en het door

hem naar aanleiding van een dieetwijziging ervaren precedent drie jaar voordien, begaat een fout in de zin van de art. 1382-1383 B.W.

O.M. en S. t/ B., N.V. P.B. en
Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds

Overwegende dat het verkeersongeval plaatsvond te Deurne op 16 oktober 1992 omstreeks 10 uur 15; dat de burgerlijke partij, fietser Armand S., op het fietspad van de Bisschoppenhoflaan, in de rijrichting Antwerpen, langs achter werd aangereden door de personenwagen Nissan, bestuurd door beklaagde;

Overwegende dat beklaagde, voor de eerste rechter en thans voor het Hof, beweert dat hij ingevolge een hypoglycemisch coma geconfronteerd zou geweest zijn met een van zijn wil onafhankelijke omstandigheid die noch zou kunnen worden voorzien, noch zou kunnen worden voorkomen en niet zou te wijten zijn aan een nalatigheid of gebrek aan voorzorg in zijn persoon, zodat het ongeval te wijten zou zijn aan overmacht en hij bij toepassing van artikel 71 van het Strafwetboek zou dienen te worden vrijgesproken;

Overwegende dat het Hof de besluitvorming van de door de eerste rechter aangestelde gerechtsdeskundige onderschrijft als hij concludeert dat alle gegevens van het dossier erop wijzen dat beklaagde op het ogenblik van het ongeval een aanval van hypoglycémie heeft vertoond, die gepaard ging met bewustzijnsvermindering;

Overwegende dat uit de bevindingen van de gerechtsdeskundige en de verklaringen van beklaagde immers gebleken is dat beklaagde reeds gedurende verscheidene jaren, (sedert 1977), lijdt aan suikerziekte; dat beklaagde op 22 juni 1989 een eerste maal werd opgenomen wegens hypoglycemische aanvallen, die geassocieerd waren aan het instellen – op doktersbevel en onder geneeskundig toezicht – van een dieet;

Overwegende dat uit het door de gerechtsdeskundige uitgevoerde onderzoek van de medische dossiers van beklaagde, gebleken is dat er zich «de laatste dagen voor het ongeval» (opnieuw) enkele aanvallen van hypoglycémie hebben voorgedaan, (deskundigenverslag p. 4);

dat beklaagde dit laatste in zijn conclusie ten onrechte betwist, nu de gerechtsdeskundige hierbij verwijst naar diverse medische stukken, onder meer naar het verslag van opname van 19 oktober 1992 tot en met 23 oktober 1992, uitgaande van de dienst inwendige ziekten en van de hand van Dr. B. Paelinck (stuk 27), de opnamenota van 19 oktober 1992 van het St.-Vincentiusziekenhuis, (stuk 26) en het handgeschreven medisch verslag dd. 23 oktober 1992 (stuk 24);

Overwegende dat de medische gegevens in voornoemde stukken niet enkel melding maken van «wijziging in eetgewoonten», (stukken 26 en 27), maar ook van «dieetfouten», (stuk 24) en van het overschakelen naar het dag-nacht-ritme, («nachtwerker», stukken 26 en 27);

Overwegende dat, gelet op die gewijzigde eetgewoonten het gewijzigde dag-nacht-ritme én het zich opnieuw voordoen van hypoglycemische aanvallen in de periode voorafgaand aan het verkeersongeval, beklaagde – als ervaren diabetespatiënt – die gevaren en de eraan verbonden risico's had moeten inschatten en een geneesheer had dienen te raadplegen, die onder meer op professionele wijze een aan-

gepaste medicatie en/of dieet had kunnen aanbevelen, ten-einde also eventuele nieuwe aanvallen te voorkomen;

Overwegende dat, in zoverre beklagde zich beroept op één der door de gerechtsdeskundige geformuleerde conclusies, namelijk dat, gezien het bevattingsvermogen van beklagde, de gerechtsdeskundige niet meent dat men redelijkerwijze van beklagde mocht verwachten dat hij een dergelijke aanval kon voorzien, de vrijwillig tussenkomende partij, het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds, te dezen terecht betoogt dat de gerechtsdeskundige aldus een beoordeling maakt op basis van de *culpa levis in concreto*, terwijl de aard van de fout die aan de basis ligt van de ingestelde vervolging, (namelijk een inbreuk op de artikelen 418-420 van het Strafwetboek), én thans ter beoordeling voorligt, de *culpa levis in abstracto* betreft;

Overwegende dat beklagde door – ondanks eensdeels het zich voordoen van hypoglycemische aanvallen enkele dagen voor het ongeval, zijn gewijzigde dag-nacht-ritme en gewijzigde voedingsgewoonten en ondanks anderdeels zijn status van langdurige diabetes patiënt in het algemeen en het door hem naar aanleiding van een dieetwijziging ervaren precedent in 1989 in het bijzonder – geen geneesheer te raadplegen en toch zijn voertuig te besturen, een fout heeft begaan die in rechtstreeks oorzakelijk verband staat met de totstandkoming van het verkeersongeval en de schadelijke gevolgen ervan, zoals die zich in concreto hebben voorgedaan; (...)

HOF VAN BEROEP TE GENT

11e KAMER – 20 JUNI 1996

Voorzitter: mevr. Van Isterdael

Raadsheren: mevr. Van Eygen en de h. de Meue

Advocaten: mrs. Verbist en Peeraer

Inkomstenbelastingen – Belgisch-Nederlands dubbelbelastingverdrag – Personenbelasting – Inkomsten van werkende vennoten – Verdeling van heffingsbevoegdheid

Bij ontstentenis van specifieke verdragsbepalingen betreffende de inkomsten van werkende vennoten in personenbelastingen wordt de belastbaarheid beheerst door de bepaling van het dubbelbelastingverdrag die de «overige inkomsten» regelt (in casu art. 22 van het Belgisch-Nederlands dubbelbelastingverdrag). Art. 26, § 3, van het D.B.V. die de onderlinge overlegprocedure regelt, is ter zake niet van toepassing wegens gebrek aan duidelijkheid van het Verdrag.

P. en Z. t/ Belgische Staat

Overwegende dat de eisers tijdig en regelmatig een voorziening hebben ingediend van de beslissing van de directeur der directe belastingen te Brussel II van 15 oktober 1992, waarbij het bezwaar tegen de op hun naam gevestigde aanslagen in de belasting der niet-verblijfhouders voor de aanslagjaren 1988 (kohierartikel 0703120), 1989 (kohierartikel 0702100) en 1990 (kohierartikel 0704219) slechts gedeeltelijk werd ingewilligd.

Overwegende dat de eiser, die Nederlander is, werkend vennoot is van de Belgische firma B.V.B.A. A.C. gelegen te Zonhoven aan de (...);

Overwegende dat bij kennisgeving van aanslag van ambtswege van 7 maart 1990, wegens gebrek aan aangifte voor het aanslagjaar 1988, aan de eiser werd medegedeeld dat zijn bezoldigingen ontvangen van de B.V.B.A. A.C. zouden worden beschouwd als ondernemingswinsten en belast overeenkomstig artikel 7 van het dubbelbelastingverdrag tussen België en Nederland (D.B.V.); dat de administratie stelde dat bij ontstentenis van specifieke verdragsbepalingen ter zake in het D.B.V. wordt geoordeeld dat ieder werkend vennoot zelf, samen met de vennootschap, in België over een vaste inrichting beschikte;

Overwegende dat in de voorziening de eisers de grieven van hun bezwaar hernemen;

Overwegende dat de betwisting erin bestaat te weten of de door de eiser, zijnde een Nederlander, ontvangen bezoldigingen van werkend vennoot, behaald uit een in België gevestigde vennootschap, belastbaar is in België of in Nederland; dat derhalve moet worden nagegaan wie van beide Staten te dezen de heffingsbevoegdheid heeft;

Overwegende dat niet wordt betwist dat in het D.B.V. tussen België en Nederland geen specifieke verdragsbepalingen werden opgenomen betreffende de inkomsten van werkende vennoten in personenbelastingen;

Overwegende dat de administratie oorspronkelijk stelde dat België heffingsbevoegdheid had en dit op grond van artikel 7 van het D.B.V. door deze inkomsten te catalogeren onder «ondernemingswinst»; dat de administratie echter van deze stelling is moeten afstappen en dit gelet op arresten in de zaak Freens waarbij werd geoordeeld dat artikel 7 van het D.B.V. niet van toepassing was op bezoldigingen van werkende vennoten in Belgische P.V.B.A.'s (Cass., 21 december 1990 en Brussel, 19 september 1989);

Overwegende dat de administratie thans steunt op een regeling, opgenomen in haar circulaire nr. CI.C./37.875.H van 22 mei 1992, die zij inmiddels met de Nederlandse belastingadministratie heeft opgenomen betreffende het kwalificatieprobleem van de inkomsten van de werkende vennoten in Belgische B.V.B.A.'s; dat daarin werd overeengekomen dat op deze inkomsten artikel 16 van het D.B.V., dat betrekking heeft op inkomsten van bestuurders van aandelenvennootschappen, van toepassing is zodat de administratie meent dat België heffingsbevoegdheid heeft;

Overwegende dat deze regeling werd getroffen op grond van artikel 26, § 3, van het D.B.V. dat, onder de titel «Regeling voor onderling overleg» bepaalt: «De bevoegde autoriteiten van de Staten trachten moeilijkheden of twijfelpunten die mochten rijzen met betrekking tot de toepassing van de Overeenkomst in onderlinge overeenkomsten op te lossen»;

Overwegende echter dat artikel 22 van het D.B.V. onder de titel «Overige inkomsten» bepaalt: «Bestanddelen van het inkomen van een inwoner van een van de Staten, waarop de voorgaande artikelen van deze Overeenkomst geen toepassing vinden, zijn slechts in die Staat belastbaar»;

Overwegende dat dit artikel inhoudt dat bij ontstentenis van specifieke bepalingen zoals te dezen omtrent de inkomsten van werkende vennoten in een Belgische B.V.B.A., artikel 22 D.B.V. van toepassing is, zodat de inkomsten belastbaar zijn in de woonstaat van de werkend vennoot;

Overwegende dat artikel 22 van het D.B.V. duidelijk en niet voor interpretatie vatbaar is; dat dit artikel van toepassing was op het ogenblik van het vestigen van de aanslagen en te dezen diende toegepast te worden;

Overwegende dat er dan ook geen redenen duidelijk en niet voor interpretatie vatbaar is; dat dit artikel van toepassing was op het ogenblik van het vestigen van de aanslagen en te dezen diende toegepast te worden;

Overwegende dat er dan ook geen redenen voorhanden waren om toepassing te maken van artikel 26, § 3, van het D.B.V., nu er geen onderling overleg noodzakelijk was en dit wegens gebrek aan onduidelijkheid van het Verdrag;

Overwegende dat de lidstaten wel moeilijkheden of twijfelpunten mogen oplossen, maar dat zij niet buiten het toepassingsgebied van een bepaald artikel mogen gaan en op die manier het Verdrag wijzigen;

Overwegende dat in die omstandigheden dan ook geen rekening kan worden gehouden met de regeling zoals opgenomen in de circulaire van 22 mei 1992; dat te dezen artikel 22 van het D.B.V. van toepassing is en daaruit blijkt dat België in onderhavig geval geen heffingsbevoegdheid heeft, doch dat dit in het Verdrag wordt toegekend aan Nederland nu de eiser aldaar woonachtig is;

Overwegende dat de voorziening dan ook gegrond is;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN

Beslagrechter – 8 MAART 1996

Voorzitter: de h. Luyten

Advocaat: mr. Sel

Dwangsom – Milieuwetgeving – Openbaar ministerie – Bevoegdheid

Wanneer de strafrechter een herstelmaatregel oplegt onder verbeurte van een dwangsom dan is het Openbaar Ministerie bevoegd om de verbeurde dwangsommen in te vorderen.

O. t/ O.M.

De vordering strekt tot opheffing van het op 20 maart 1995 ten verzoeken van verweerder door Gerechtsdeurwaarder Paul Petitjean gelegde uitvoerend beslag op roerende goederen.

Bij vonnis dd. 3 november 1993 van de 11de correctionele kamer van deze Rechtbank werd eiser, wegens overtreding van de milieuwetgeving, bij verstek veroordeeld tot een geldboete van 100,-F (x100). In hetzelfde Vonnis werd eiser, op vordering van het Openbaar Ministerie, veroordeeld tot:

«het herstel van de plaats in de vorige toestand door de verwijdering van alle illegaal geplaatste en gestorte goederen door een erkend afvalverwerkend bedrijf binnen een termijn van drie maanden na het in kracht van gewijsde gaan van huidig vonnis, op straffe van betaling van een dwangsom van tweeduizend frank per dag vertraging aan de Belgische Staat, en machtigt het Openbaar Ministerie bij in gebreke blijven van de beklagde, de nodige herstelmaatregelen te laten uitvoeren op kosten aan de beklagde».

Dit vonnis werd bij exploit van 25 november 1993 van Gerechtsdeurwaarder Petitjean te Lier, betekend aan eiser. Te-

gen dit vonnis werd geen rechtsmiddel aangewend, waarover geen betwisting. Bij exploit van 27 januari 1995 van Gerechtsdeurwaarder Petitjean te Lier, werd, op verzoek van verweerder, aan eiser bevel tot betaling gegeven voor de vervallen dwangsommen ten belope van 316.000,-F. Op 20 maart 1995 ging Gerechtsdeurwaarder Petitjean te Lier, op verzoek van verweerder, over tot uitvoerend beslag op de roerende goederen van verweerder.

Ten onrechte houdt eiser voor dat het niet aan het Openbaar Ministerie toekomt om de eventueel vervallen dwangsommen op te vorderen. Terecht betoogt verweerder dat, wanneer de benadeelde van het misdrijf de collectiviteit is – zoals in casu, gezien het een inbreuk op de milieuwetgeving betreft –, de vordering tot herstel, ofschoon van burgerlijke aard, onder de strafvordering valt (Cass., 26 april 1989, *Arr. Cass.* 1988-89, 994) strafvordering die, namens de gemeenschap, wordt uitgeoefend door het Openbaar Ministerie (zie eveneens Matthijs, J., A.P.R., *Openbaar Ministerie*, 1992, nr. 281, p. 139). Ook de beslissingen op deze vorderingen tot herstel dienen op verzoek van het Openbaar Ministerie ten uitvoer gelegd (zie o.m. Matthijs, o.c., nr. 281).

Sedert het arrest d.d. 6 februari 1992 van het Benelux-Gerechtshof kan er geen betwisting meer bestaan over het feit dat een dwangsom kan worden opgelegd teneinde de tenuitvoerlegging te verzekeren van een maatregel die, ofschoon van burgerrechtelijke aard, behoort tot de strafvordering en die meer in bijzonder bedoeld is om de tenuitvoerlegging te verzekeren van een bevel tot herstel van de plaats in de vorige staat (*R.W.*, 1991-92, 1019), zodat ook het Openbaar Ministerie gerechtigd is dergelijke dwangsom te vorderen.

De vordering tot herstel en de daaraan gekoppelde dwangsom behoren dus in principe aan het Openbaar Ministerie. De tenuitvoerlegging van de beslissingen van de strafrechter, die betrekking hebben op het openbaar belang eveneens, inclusief de vordering tot herstel van de door het misdrijf ontstane onwettige toestand (zie o.m. Matthijs, J., o.c. nr. 274 E.v., m.b. nr. 281). Er is geen enkele reden om van dit principe af te wijken m.b.t. de dwangsom, die precies tot doel heeft de daadwerkelijke naleving van de rechterlijke beslissing te bekomen, en de uitvoering van de verbintenissen in natura kracht bij te zetten.

Het feit dat de dwangsom in het vonnis op grond waarvan de uitvoering wordt vervolgd, wordt toegekend aan de «Belgische Staat» doet hieraan geen afbreuk. De Belgische Staat treedt hier op in naam van de collectiviteit om de eventueel verbeurde dwangsommen in ontvangst te nemen en te besteden, terwijl het Openbaar Ministerie, eveneens in naam van de collectiviteit, optreedt om de beëindiging van de onwettige toestand na te streven met alle dwangmiddelen die haar ter beschikking staan, inclusief de invordering van de toegekende en verbeurde dwangsommen.

Overigens dient er op gewezen dat de schuldeiser van de dwangsom in casu een rechtspersoon is die slechts kan optreden door tussenkomst van zijn bevoegd orgaan, in casu de uitvoerende macht, en wel door de specifieke vertegenwoordiger ervan belast met de tenuitvoerlegging van de beslissingen van de strafrechter die betrekking hebben op het openbaar belang, m.n. de Procureur des Konings, zoals de benaming zelf het trouwens aangeeft. Het is dan ook ten onrechte dat eiser argumenteert dat uitsluitend de schuldeiser tot uitvoering kan overgaan. Immers ook de wettelijke of ge-

rechtelijke vertegenwoordiger van de schuldeiser, zoals in casu, is hiertoe bevoegd (zie o.m. Dirix E., en Broeckx K., *Beslag*, A.P.R., 1992, nr. 166, p. 100).

Het feit dat de vervolgingen tot invordering van geldboeten, door artikel 197 van het Wetboek van Strafvordering, specifiek werden toevertrouwd aan de Directeur van Registratie en Domeinen, overigens nog steeds «*in naam van de Procureur des Konings*» zoals uitdrukkelijk in deze bepaling voorzien, doet evenmin afbreuk aan het recht van verweerder om de in casu verbeurde dwangsommen op te vorderen. Integendeel houdt deze bepaling een bevestiging in van het algemeen principe dat de tenuitvoerlegging van de vonnissen van de strafrechter gebeuren op verzoek van de Procureur des Konings, behoudens wat betreft de door de wet voorziene uitzonderingen, zoals de geldboeten en de verbeurdverklaarde zaken.

Verweerder is dan ook gerechtigd de uitvoering van het vonnis op grond waarvan de uitvoering wordt vervolgd, te vervolgen m.b.t. de verbeurde dwangsommen.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 24 oktober 1996

Inkomstenbelastingen – Terugbetaling van roerende voorheffing – Geen moratoire interest verschuldigd – Uitzondering – Dividend van niet-verblijfhouders – Voorwaarde

Het door de Belgische Staat tegen het bestreden arrest (Hof Bergen, 29 september 1995) aangevoerde middel wordt om de volgende redenen verworpen.

«Overwegende dat het arrest vaststelt: 1. dat M.E., een naamloze vennootschap naar Belgisch recht, op 31 mei 1988 aan verweerder een brutodividend heeft betaald waarop ze 15 pct. roerende voorheffing heeft afgehouden; 2. dat verweerder de terugbetaling van 10 pct. van de roerende voorheffing, vermeerderd met de moratoire interest, heeft gevorderd ingevolge de inwerkingtreding met terugwerkende kracht tot op 1 januari 1988 van het aanvullend Protocol tot wijziging van de Overeenkomst tussen het Koninkrijk België en de Verenigde Staten van Amerika tot het vermijden van dubbele belasting en het ontgaan van belasting inzake belastingen op het inkomen, waarbij de roerende voorheffing van 15 pct. op 5 pct. wordt teruggebracht; dat de directeur van de belastingen de gevorderde ontheffing heeft toegestaan, maar geweigerd heeft moratoriuminterest toe te kennen aan verweerder;

Overwegende dat luidens het te dezen toepasselijke artikel 308 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (1964), bij terugbetaling van belastingen, moratoire interest wordt toegekend;

«Dat de roerende voorheffing, in de regel, geen belasting is, maar een wijze van inning van de over alle inkomsten verschuldigde gezamenlijke belasting waarmee die voorheffing dient te worden verrekend;

«Dat zulks niet geldt wanneer, zoals te dezen, de aan de belasting der niet-verblijfhouders onderworpen belasting-

plichtige in België alleen inkomsten en opbrengsten van roerende goederen en kapitalen geniet; dat de belastingplichtige in dat geval niet onderworpen is aan een gezamenlijke belasting, maar aan een belasting die, volgens het bepaalde in artikel 150 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen, overeenstemt met de roerende voorheffing;

«Overwegende dat het arrest, door eiser te veroordelen tot betaling van moratoire interest, geen enkele van de in het middel aangewezen wetsbepalingen schendt;

«Dat het middel faalt naar recht.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Sace – Openbaar ministerie: de h. Piret – Advocaat: mr. Verbist (voor verweerder) – In de zaak: Belgische Staat t/ M.A.C., Amerikaanse vennootschap)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 17 januari 1997

Advocaat – Beslissing van tuchtraad van beroep – Cassatieberoep van de advocaat – Termijn – Een maand na kennisgeving per aangetekende brief

Eisers cassatieberoep tegen de bestreden beslissing (Tuchtraad van Beroep Antwerpen, 27 juni 1995) wordt om de volgende redenen niet ontvankelijk verklaard.

«Overwegende dat, krachtens artikel 477, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek, de advocaat binnen de termijn van een maand de beslissing van de tuchtraad van beroep aan het Hof van Cassatie kan voorleggen in de vorm van de voorzieningen in burgerlijke zaken;

«Dat de termijn een aanvang neemt, wat de advocaat betreft, vanaf de kennisgeving per aangetekende brief;

«Overwegende dat te dezen de kennisgeving werd gedaan op 28 juni 1995 en dat het verzoekschrift werd neergelegd op 31 juli 1995;

«Dat de voorziening te laat werd ingesteld.»

(Voorzitter: mevr. Baeté-Swinen – Rapporteur: de h. Verougstraete – Openbaar ministerie: de h. Goeminne – Advocaat: mr. Houtekier – In de zaak: B. t/ Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Antwerpen)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 17 januari 1997

Successierechten – Sommen door aan de personenbelasting onderworpen belastingplichtigen gebruikt overeenkomstig art. 53 Wet 28 december 1983 en voor de in dat artikel vermelde doeleinden – Geen heffing van successierechten mogelijk, ook al wordt het bestaan van de sommen bewezen door andere bewijsmiddelen dan het gebruik ervan

Het bestreden arrest (Hof Antwerpen, 1 maart 1994) wordt om de volgende redenen vernietigd.

«Overwegende dat, krachtens artikel 53, §1, van de wet van 28 december 1983, worden aangemerkt alsof zij, alvorens te worden gebruikt, hun eigen fiscaal regime hebben ondergaan en derhalve geenszins geacht mogen worden een aanwijzing te zijn van tekenen of indicieën bedoeld in artikel

247 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (1964) en evenmin een bewijsmiddel te zijn bedoeld in artikel 246 van dat wetboek of in artikel 105 van het Wetboek van Successierechten, de sommen die de aan de personenbelasting onderworpen belastingplichtigen gebruiken voor minstens een elfde voor het inschrijven, tussen 1 juli 1984 en 30 juni 1985, op renteloze schatkistbons en voor hoogstens tien elfde, van 1 januari 1984 tot en met 31 december 1985, voor bepaalde in die paragraaf vermelde investeringen;

«Dat §1 van artikel 53, krachtens §2 van dat artikel, niet kan worden ingeroepen tegen de belastingadministraties met betrekking noch tot de personenbelasting van de aanslagjaren 1984 en volgende, noch tot enige taks of recht waarvan het belastbaar feit zich na 31 december 1982 heeft voorgedaan of waarvan het bedrag ter kennis is gebracht aan de belastingplichtige vóór 1 januari 1984;

«Overwegende dat uit artikel 53, §1 en §2, van de wet van 28 december 1983 houdende fiscale en begrotingsbepalingen niet volgt dat die bepaling niet van toepassing is wanneer het belastingbestuur niet heeft gesteund op het bewijsmiddel dat zou zijn gevormd door de sommen die de belastingplichtige heeft aangewend voor de in die bepaling bedoelde investeringen of wanneer, vóór die investeringen werden gedaan, reeds was aangetoond dat die successierechten verschuldigd waren en werden ontdoken;

«Overwegende dat het arrest vaststelt: dat successierechten door de eisers verschuldigd waren ingevolge het overlijden, op 27 september 1982, van Ernest Spaas: dat blijkens een controle uitgevoerd op 9 augustus 1984 door de douanediensdiensten de eisers successierechten hadden ontdoken; dat de eiseres in 1985 bijkomende aangiften deden van nalatenschap maar tevens de in de wet van 28 december 1983 omschreven beleggingen deden;

«Dat het arrest evenwel de toepassing van de fiscale zekerheid uitsluit op grond dat de bijkomende belastingen verschuldigd waren ingevolge een onderzoek dat gevoerd werd zonder dat de ingeroepen beleggingen daarvan de oorzaak waren;

«Dat het aldus een niet door de wet bepaalde voorwaarde toevoegt voor de toepassing van artikel 53 van de wet van 28 december 1983, mitsdien dit artikel schendt.»

(Voorzitter: mevr. Baeté-Swinnen – Rapporteur: de h. Verougstraete – Openbaar ministerie: de h. Goeminne – Advocaten: mrs. Delahaye en Claeys Bouaert – In de zaak: Van H. e.a. t/ Belgische Staat)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 20 januari 1997

Geneeskundige verzorging en uitkeringen – Uitkeringen – Arbeidsongeschiktheid – Vermindering van vermogen te verdienen – Maatstaf – Uitgeoefend beroep – Begrip – Werkzaamheid in beschutte werkplaats niet uitgezonderd

Het arrest van 26 januari 1996, gewezen door het Arbeidshof te Bergen, wordt op de navolgende gronden vernietigd:

«Overwegende dat artikel 100, § 1, van de bij het koninklijk besluit van 14 juli 1994 gecoördineerde wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen (oud artikel 56, § 1, van de wet van 9 augustus

1963), eerste lid, bepaalt dat als arbeidsongeschikt wordt erkend de werknemer die alle werkzaamheid heeft onderbroken als rechtstreeks gevolg van het intreden of het verergeren van letsels of functionele stoornissen waarvan erkend wordt dat ze zijn vermogen tot verdienen verminderen tot een derde of minder dan een derde van wat een persoon, van dezelfde stand en met dezelfde opleiding, kan verdienen door zijn werkzaamheid in de beroepencategorie waartoe de beroepsarbeid behoort, door betrokkene verricht toen hij arbeidsongeschikt is geworden, of in de verschillende beroepen die hij heeft of zou kunnen uitoefenen hebben uit hoofde van zijn beroepsopleiding; luidens het derde lid van die bepaling, die vermindering van het vermogen tot verdienen, over de eerste zes maanden primaire arbeidsongeschiktheid, wordt gewaardeerd ten aanzien van het gewone beroep van de betrokkene, in zover de oorzakelijke aandoening voor een gunstig verloop of voor genezing vatbaar is binnen een tamelijk korte tijdspanne;

«Overwegende dat op de verplichting van artikel 100, § 1, eerste en derde lid, van bovengenoemde wet om de vermindering van het vermogen tot verdienen van de werknemer te waarderen in vergelijking met de beroepen die de wet bepaalt, geen uitzondering wordt gemaakt voor de werknemer die enkel in een beschutte werkplaats heeft gewerkt;

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat verweerster voor haar onderbreking van alle werkzaamheid twee jaar voor het Fonds voor gehandicapten onder leercontract heeft gewerkt als hulp in de keuken;

«Dat het arrest, nu het die tewerkstelling niet aanmerkt als een beroep in de zin van het bovenaangehaalde artikel 100, § 1, op grond dat die werkzaamheid «in een beschutte werkplaats werd uitgeoefend», de beslissing waarbij verweerster overeenkomstig die bepaling als arbeidsongeschikt wordt erkend, niet naar recht verantwoordt;»

(Voorzitter: de h. Marchal – Rapporteur: de h. Rappe – Openbaar Ministerie: de h. Leclercq – Advocaat: mr. Houtekier – In de zaak: R.I.Z.I.V. en L.C.M. t/ E.)

NOOT – In dezelfde zin: Cass., 2 april 1990, *R.W.*, 1990-91, 560).

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de V.U.B. (coördinatie: prof. dr. M. van Damme)

Dit overzicht betreft de wetgeving bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van februari 1997 en kwam tot stand met medewerking van A.M. Baeke, K. Bodard, G. Debersaques, V. De Saedeleer, P. Dufaux, R. Pascariello en L. Veny

Raad van State – Procedurewijzigingen

De wet van 4 augustus 1996 (*B.S.*, 20 augustus 1996) wijzigd op een aantal punten de rechtspleging voor de Raad van State, afdeling administratie. Twee koninklijke besluiten geven uitvoering aan sommige van deze wijzigende bepalingen:

- het koninklijk besluit van 19 december 1996 tot wijziging van het koninklijk besluit van 5 december 1991 tot bepaling van de rechtspleging in kort geding voor de Raad van State (*B.S.*, 1 februari 1997) voegt inzonderheid de artikelen 15bis en 15ter in het P.R.K.G. in. Het eerstgenoemde artikel regelt de procedure indien, na schorsing van de bestreden beslissing, de verwerende partij of de partij die belang heeft bij de beslechting van de zaak, geen (of een te laat) verzoek tot voortzetting van de rechtspleging heeft ingediend. De tweede bepaling houdt een analoge procedure in indien de verzoekende partij, na verwerping van de vordering tot schorsing, verzuimt (tijdig) een verzoek tot voortzetting van de procedure in te dienen. Beide bepalingen omvatten «hakbijltermijnen» en zijn, wat hun redactie, procedure én gevolgen betreft, in hoge mate gelijk aan de onderwijs welbekende (en beruchte?) artikelen 14bis en 15bis P.R. Het laat zich dan ook veronderstellen dat de rechtspraak m.b.t. deze nieuwe vormvoorschriften zich in dezelfde zin zal ontwikkelen als die inzake beide laatstgenoemde bepalingen (zie omtrent de rechtspraak m.b.t. de reeds bestaande hakbijltermijnen in de procedure voor de Raad van State o.m. Baert, J. en Debersaques, G., *Raad van State. Ontvankelijkheid in Administratieve rechtsbibliotheek*, Brugge, die Keure, 1996, pp. 261-268; Debersaques, G., «Over de «hakbijl»termijn van artikel 21, tweede lid, R.v.St.-wet» (advies bij R.v. St., Huymans en De Noyette, nr. 53941, 22 juni 1995), *Arr. R.v.St.*, 1995, 101-102; Opdebeek, I., «De sancties op het stilzitten van verzoeker en verweerder in de procedure ten gronde voor de Raad van State», *R.W.*, 1996-97, 345-354; Lambrechts, W., «De guillotine in de Raad van State» (noot bij R.v.St., Medische Raad van het A.Z. Antwerpen-Borgerhout en cst., nr. 38433, 8 januari 1992), *R.W.*, 1992-93, 227-229; Lambrechts, W., «Een nieuw procedurevoorschrift in de wetten op de Raad van State», *Rec. Arr. R.v.St.*, 1994, 169-170 en Mast, A., Dujardin, J., Van Damme, M. en Vande Lanotte, J., *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1996, 881-883).

- het tweede koninklijk besluit dateert van 17 februari 1997 (*B.S.*, 27 februari 1997) en wijzigt zowel het P.R.K.G. als het P.R. Voor de rechtspraktijk is inzonderheid de wijziging van het rolrecht van belang. Voortaan bedraagt het rolrecht voor een verzoekschrift tot nietigverklaring 7000 i.p.v. 4000 frank en is het recht voor de tussenkomende partij verhoogd tot 5000 frank. Belangrijk is ook dat het rolrecht wordt uitgebreid tot de vorderingen tot schorsing. Hoe en wanneer juist deze rolrechten dienen te worden gekwet, hangt af van de aard en de stand van de ingeleide procedure. De lezer wordt hiervoor verwezen naar de artikelen 70 en 71 (nieuw) P.R., alsook naar het verslag aan de Koning bij het voornoemd wijzigend besluit van 17 februari 1997 (*B.S.*, 27 februari 1997, 4134-4138).

G.D.

Nationale raad voor kinesithérapie

Het koninklijk besluit van 28 mei 1996 tot regeling van de organisatie en de werking van de Nationale Raad voor de Kinesithérapie (*B.S.*, 4 februari 1997, p. 1985) regelt de benoeming van de voorzitter en ondervoorzitter van de Nationale Raad en de oprichting van een bureau dat de werkzaamheden van de Nationale Raad organiseert. Om zijn op-

drachten te vervullen kan de Nationale Raad een beroep doen op deskundigen en kan hij werkgroepen oprichten. Op verzoek van de Minister of de Regeringen van de Gemeenschappen moet de Nationale Raad in principe binnen twee maanden advies uitbrengen. Het door de Nationale Raad opgestelde huishoudelijk reglement moet worden goedgekeurd door de Minister. Het besluit bepaalt eveneens dat de leden recht hebben op een presentiegeld en een onkostenvergoeding.

A.M.B.

Erkenning van televisiediensten

Bij het decreet van 20 december 1996 (*B.S.*, 4 februari 1997) werd het besluit van de Vlaamse regering van 24 juli 1996 betreffende de erkenning van televisiediensten bekrachtigd. In dat besluit werden de specifieke erkenningsvoorwaarden vastgesteld, sommige aspecten van de procedure geregeld en de duur van de erkenning bepaald. Volgens de op 25 januari 1995 gecoördineerde decreten betreffende de radio-omroep en televisie diende dit besluit binnen 10 dagen na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad ter bekrachtiging te worden voorgelegd aan het Vlaamse Parlement.

In de definitieve versie van het bekrachtigingsbesluit zijn een aantal amendementen toegevoegd vanuit de overweging dat het begrip «televisiedienst» verkeerdelijk zou kunnen geïnterpreteerd en aangewend worden om met lokale televisie te beginnen, wat niet de bedoeling was van de decreetgever, noch van de Vlaamse regering.

Er wordt evenwel geen opsomming gegeven van wat onder een «televisiedienst» dient te worden begrepen, maar dit begrip wordt op een negatieve wijze omschreven. Uit de parlementaire voorbereidingsstukken bij het kabeldecreet van 4 mei 1994 kan nochtans worden afgeleid dat het gaat om diensten zoals teletekst, kabelkrant en dergelijke. Ook video-on-demand hoort hierbij. Het betreft met andere woorden diensten die niet onder de traditionele omroepprogramma's vallen. Voor elk van deze duidelijk te omschrijven diensten en bij het samen aanbieden van diensten zal een afzonderlijke vergunning moeten aangevraagd worden.

Het decreet van 20 december 1996 is in werking getreden tien dagen na de dag van de bekendmaking.

K.B.

Erkenning en subsidiëring van musea

Het decreet van 20 december 1996 (*B.S.*, 4 februari 1997, p. 1986) bepaalt onder welke voorwaarden de Vlaamse regering een erkenning als museum kan verlenen. Het decreet schrijft o.m. voor dat het museum een permanente instelling moet zijn ten dienste van de gemeenschap en haar ontwikkeling, toegankelijk moet zijn voor het publiek en niet mag zijn gericht op het maken van winst. Teneinde erkend te worden, moet het museum bovendien de culturele en wetenschappelijke doelstellingen, die worden geformuleerd in een schriftelijke beleidsnota, nastreven. Verder dient het museum over een museumwaardige collectie te beschikken en dient het voldoende garanties te geven opdat de verzameling en de museale bestemming ervan in de toekomst zouden blijven voortbestaan. Ten slotte dient het museum een

dynamische publiekwerking te hebben en moet het op vaste tijdstippen toegankelijk zijn voor bezoekers.

Er wordt een museumraad opgericht bestaande uit deskundigen inzake museale werking. De Vlaamse regering verleent de erkenning als museum na gunstig advies van de museumraad. De erkende musea zullen worden ingedeeld op grond van de volgende criteria: hun culturele verantwoordelijkheid, de inhoud en doelstelling, het wetenschappelijk en logistiek apparaat, de kwaliteit en de uitstraling van de museumwerking, en de geografische invloedssfeer. De Vlaamse regering kan op basis van deze niveauspecifieke indeling subsidies toekennen aan musea die zijn erkend met toepassing van dit decreet.

Na gunstig advies van de museumraad kan de Vlaamse regering een startsubsidie toekennen aan nieuwe museale initiatieven. De startsubsidie kan worden toegekend totdat de instelling is erkend als museum, doch ten hoogste gedurende een periode van drie jaar.

Dit decreet is op 1 januari 1997 in werking getreden.

R.P.

Vennootschappen – Statuten

In het Belgisch Staatsblad van 5 februari 1997 werd het koninklijk besluit van 10 januari 1997 bekendgemaakt tot uitvoering van artikel 111, eerste lid, van de wet van 13 april 1995 tot wijziging van de wetten op de handelsvennootschappen, gecoördineerd op 30 november 1935. In dat besluit wordt bepaald dat de vennootschappen die opgericht zijn vóór de inwerkingtreding van de wet van 13 april 1995 uiterlijk op 1 juli 1998 hun statuten in overeenstemming moeten hebben gebracht met de bepalingen van die wet. De meeste bepalingen van de wet zijn op 1 juli 1996 in werking getreden (zie artikel 113 van de wet van 13 april 1995).

M.V.D.

Onderwijsrecht – Leerplannen secundair onderwijs

Het besluit van de Vlaamse regering van 26 november 1996 (*B.S.*, 6 februari 1997) stelt, ter uitvoering van artikel 6 van de Schoolpactwet van 29 mei 1959, de goedkeuringscriteria en de indieningsmodaliteiten van de leerplannen van het voltijds secundair en opleidingsvorm 4 van het buitengewoon secundair onderwijs vast.

Artikel 3 somt de elementen op die het leerplan moet bevatten, meer in het bijzonder de bepaling van de leerlingengroep en de beschrijving van de beginsituatie, de algemene doelstellingen en de leerinhouden, alsmede de minimale materiële vereisten die noodzakelijk worden geacht om de doelstellingen op een verantwoorde wijze te kunnen verwezenlijken. Daarnaast bevat het leerplan een aantal informatieve elementen en worden de vakgebonden eindtermen en de ontwikkelingsdoelen herkenbaar en met verwijzing naar de nummering van het decreet van 24 juli 1996 opgenomen.

Het leerplan moet vóór 1 maart voorafgaand aan het schooljaar waarop het van kracht wordt, bij de inspecteur-generaal voor het secundair onderwijs worden ingediend. De onderwijsinspectie brengt hetzij een advies tot definitieve goedkeuring, hetzij een advies tot voorlopige goedkeuring, hetzij een negatief advies uit; een leerplan waaromtrent een

negatief advies is uitgebracht, mag niet opnieuw in ongewijzigde vorm worden ingediend.

De inrichtende macht wordt van een negatief advies of een advies tot voorlopige goedkeuring in kennis gesteld; binnen twintig dagen na ontvangst kan de indiener, bij aangetekende brief, aan de daartoe in artikel 11 bedoelde commissie een gemotiveerd beroepsschrift richten. Alvorens de beroepscommissie haar eindadvies uitbrengt, moet zij de indiener en de adviserende inspecteur inzage verlenen in het dossier en hen horen. Bij staking van stemmen is de stem van de voorzitter doorslaggevend.

Het komt de Vlaamse regering toe de leerplannen goed te keuren; behoudens bij het volgen van de beroepsprocedure, wordt het leerplan geacht van rechtswege te zijn goedgekeurd indien de Vlaamse regering niet heeft beslist vóór 30 april voorafgaand aan het schooljaar waarop het leerplan van kracht wordt.

De onderwijsinspectie kan op grond van onvoldoende actualiteitswaarde een advies formuleren met het oog op de intrekking van de goedkeuring van een leerplan; in voorkomend geval kan hiertegen een beroep worden ingesteld en wordt het advies alleszins aan de Vlaamse regering ter beslissing voorgelegd.

Krachtens artikel 16 zullen vanaf het schooljaar 1998-99 bijkomende regels gelden.

Artikel 17 heft het besluit van de Vlaamse regering van 3 juni 1992 tot vaststelling van de goedkeuringsmodaliteiten van leerplannen op; het besproken besluit heeft uitwerking m.i.v. 1 oktober 1996.

L.V.

Sociale identiteitskaart

Het koninklijk besluit van 18 december 1996 houdende maatregelen met het oog op de invoering van een sociale identiteitskaart ten behoeve van alle sociaal verzekerden, met toepassing van de artikelen 38, 40, 41 en 49 van de wet van 26 juli 1996 houdende de modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de wettelijke pensioenstelsels» (*B.S.*, 7 februari 1997, p. 2436) voert voor elke sociaal verzekerde een sociale identiteitskaart in.

De sociale identiteitskaart, die een uitbreiding wordt van de bestaande ziekenfondsskaart, verkrijgt, door toevoeging van een aantal in het besluit opgesomde visuele en elektronische gegevens, een multifunctionele functie. In de toekomst en voor zover noodzakelijk voor een efficiënte administratie, kunnen de op de kaart vermelde gegevens worden uitgebreid. Het unieke kaartnummer zal de identificatie van de sociaal verzekerde door de instellingen van de sociale zekerheid en de elektronische uitwisseling van gegevens via het netwerk van de Kruispuntbank vergemakkelijken en zal de administratieve verplichtingen van de werkgevers vereenvoudigen.

Elke verzekeringsinstelling voor geneeskundige verzorging moet ambtshalve een sociale identiteitskaart uitreiken aan elkeen die bij haar is aangesloten of ingeschreven, ongeacht de toestand van de sociaal verzekerde ten aanzien van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen. Sociaal verzekerden die niet zijn aangesloten of ingeschreven bij een verzekeringsinstelling moeten zelf een

sociale identiteitskaart aanvragen bij de verzekeringsinstelling van hun keuze.

Het besluit bevat een verdere gefaseerde uitwerking door middel van uitvoeringsbesluiten, regelt het toezicht op de naleving van deze regeling en de latere uitvoeringsbesluiten, bevat in een aantal strafbepalingen en heft ten slotte de wet van 25 januari 1985 tot invoering van een kaart voor sociale zekerheid op.

Het koninklijk besluit van 31 januari 1997 tot uitvoering van de artikelen 4, vijfde lid, en 16 van het koninklijk besluit van 18 december 1996 «houdende maatregelen met het oog op de invoering van een sociale identiteitskaart ten behoeve van alle sociaal verzekerden, met toepassing van de artikelen 38, 40, 41 en 49 van de wet van 26 juli 1996 houdende de modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de wettelijke pensioenstelsels» (*B.S.*, 28 februari 1997, p. 4249) heeft ondertussen de financiering van de kaart geregeld en bepaalt dat het koninklijk besluit van 18 december 1996 in werking treedt op de datum van publicatie van het besluit van 31 januari 1997 in het Belgisch Staatsblad, namelijk op 28 februari 1997, met uitzondering van de artikelen 5 en 6 die in werking treden op 1 juli 1998.

A.M.B.

Comité overheidsbedrijven

Het koninklijk besluit van 13 januari 1997 (*B.S.*, 8 februari 1997; inwerkingtreding op 1 december 1996) regelt de samenstelling en de werking van het «Comité overheidsbedrijven» dat als een paritair comité, bevoegd voor alle autonome overheidsbedrijven, werd opgericht door artikel 31 van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven.

Het besluit regelt de benoeming van, eensdeels, de leden die de autonome bedrijven vertegenwoordigen en, anderdeels, de leden die de representatieve vakorganisaties vertegenwoordigen. Daarnaast bevat het besluit een aantal bepalingen betreffende de werking van het comité. De in het besluit vervatte regeling komt in de plaats van die van het koninklijk besluit van 12 augustus 1993, dat wordt opgeheven.

M.V.D.

Pensioenen zelfstandigen – Bijdragen voor gelijkgestelde periodes

Met ingang van 1 januari 1997 wordt de berekeningswijze van de door zelfstandigen te betalen bijdragen voor de gelijkstelling van bepaalde periodes – bijvoorbeeld studieperiodes en periodes van voortgezette verzekering – met periodes van activiteit in het stelsel van het rust- en overlevingspensioen, zoals vastgesteld door het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen (*B.S.*, 10 januari 1968), gewijzigd door het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot wijziging van de berekeningswijze van de bijdragen, verschuldigd in het raam van de gelijkstelling van bepaalde periodes met periodes van activiteit, in het stelsel van het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen (*B.S.*, 8 februari 1997, p.2503).

A.M.B.

Zelfstandigen – Bijdrageregeling ziekteverzekering

Het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot vaststelling van de berekeningswijze van de bijdrage, verschuldigd voor het stelsel van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, door de zelfstandigen toegelaten tot de voortgezette verzekering en door de gewezen kolonisten (*B.S.*, 8 februari 1997, p. 2504), stelt de berekeningswijze vast van de jaarlijkse bijdrage die de zelfstandigen, die toegelaten zijn tot de voortgezette verzekering en de gewezen kolonisten, voortaan versnuldigd zijn naast de bestaande bijdrageplicht voor de vrijwaring van de pensioenrechten, om rechthebbende te zijn in de zin van artikel 3 van het koninklijk besluit van 30 juli 1964 houdende de voorwaarden waaronder de toepassing van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen tot de zelfstandigen wordt verruimd (*B.S.*, 13 augustus 1964). Het Besluit heeft uitwerking met ingang van 1 januari 1997.

A.M.B.

R.I.Z.I.V.-regeling

Met het koninklijk besluit van 15 januari 1997 tot wijziging van het koninklijk besluit van 3 november 1993 tot uitvoering van artikel 37 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994 (*B.S.*, 8 februari 1997, p. 2509) wordt het koninklijk besluit van 3 november 1993, dat in zijn artikelen nog verwijst naar de Z.I.V.-wet van 9 augustus 1963 (*B.S.*, 1-2 november 1963) aangepast aan de gecoördineerde wet van 14 juli 1994 (*B.S.*, 27 augustus 1994). Daarenboven wordt het koninklijk besluit van 30 oktober 1996 tot wijziging van het koninklijk besluit van 3 november 1993 tot uitvoering van artikel 37 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, ingetrokken omdat de toepassing ervan ongewilde financiële lasten zou meebrengen voor bepaalde rechthebbenden. Het besluit van 15 januari 1997 wijzigt tevens de berekening van de totale daadwerkelijk ten laste genomen persoonlijke aandelen en houdt voor de rechthebbenden voor wie dit persoonlijk aandeel 15.000 fr. bereikt, onder meer een wijziging in van de verzekerings- tegemoetkoming voor langdurige opname in een algemeen ziekenhuis of in een psychiatrische instelling. Het besluit treedt in werking met ingang van 1 januari 1997.

A.M.B.

Recht op elektriciteit, gas en water

Het decreet van 20 december 1996 (*B.S.*, 8 februari 1997) verleent aan elke abonnee het recht op een minimale en ononderbroken levering van elektriciteit, gas en water voor huishoudelijk gebruik om, volgens de geldende levensstandaard, menswaardig te kunnen leven. De minimaal te leveren hoeveelheid elektriciteit, gas en water wordt per sector, na advies van de betrokken sector, bepaald door de Vlaamse regering. Deze laatste stelt ook de regels vast om deze minimale levering aan te passen aan de geldende levensstandaard.

Het recht van de abonnee op de minimale levering vervalt slechts in vier gevallen namelijk 1° bij verbruik voor beroepsoeleinden; 2° bij verbruik voor gemeenschappelijke delen van appartementsgebouwen; 3° bij verbruik in een tweede verblijfplaats en 4° bij aansluitingen in leegstaande panden. Ook de distributeur kan de toevoer van de minimale levering van elektriciteit, gas of water afsluiten, doch slechts in twee gevallen namelijk bij een onmiddellijke bedreiging voor de veiligheid, zolang deze toestand duurt en bij klaarblijkelijke onwil of fraude van de abonnee. In het laatste geval is wel een eensluidend en gemotiveerd advies van de lokale adviescommissie vereist. Deze commissie, waarvan de samenstelling en de procedure door de Vlaamse regering worden geregeld, wordt in iedere gemeente opgericht. De kosten die gepaard gaan met de minimale levering van elektriciteit, gas en water zijn ten laste van de betrokken distributeur.

Het decreet van 20 december 1996 tot regeling van het recht op minimumlevering van elektriciteit, gas en water bevat geen specifieke bepaling van inwerkingtreding.

V.D.S.

Bedrijfsvoorheffing – Wijziging KB/WIB 92

In het Belgisch Staatsblad van 11 februari 1997 werd het koninklijk besluit van 10 januari 1997 bekendgemaakt. Dat besluit brengt op het vlak van de bedrijfsvoorheffing een aantal wijzigingen aan in het KB/WIB 92.

Aan de gelijkstelling met een voorafbetaling van de aan de bron ingehouden belasting van niet-inwoners voor de meerwaarden verwezenlijkt op onroerende goederen met beroepskarakter, is met ingang van 1 januari 1997 een einde gemaakt (zie het K.B. van 20 december 1996 houdende diverse fiscale maatregelen, met toepassing van artikelen 2, § 1, en 3, § 1, 2° en 3°, van de wet van 26 juli 1996 «strekende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese Economische en Monetair Unie»). De bedrijfsvoorheffing die met toepassing van de artikelen 270, 5° en 272, tweede lid, van het WIB 1992 op die meerwaarden is verschuldigd bij de registratie van de akte of de verklaring waarbij de overdracht is vastgesteld, dient bijgevolg met ingang van 1 januari 1997 te worden ingehouden.

In het koninklijk besluit van 10 januari 1997 worden inzonderheid de verplichtingen beschreven welke zullen moeten worden nagekomen door de bij de inhouding betrokken personen.

M.V.D.

Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen

Het huidige K.B. van 27 januari 1997 (*B.S.*, 12 februari 1997, p. 2803) m.b.t. de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen wordt in het K.B. van 25 november 1991 houdende de werkloosheidsreglementering ingevoegd. Het vorige K.B. betreffende het statuut van de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen werd immers door de Raad van State vernietigd. Een dringende vervanging was vereist, aangezien de meeste gemeenten reeds over een P.W.A. beschikken en door de vernietiging van het vorige K.B. de rechtszekerheid in het gedrang kwam. Er werd besloten om in het

kader van deze rubriek slechts een korte bespreking te geven van de regeling, aangezien het een herhaling betreft van eerdere besprekingen die in vorige nummers van dit tijdschrift werden gepubliceerd. Gezien het belang van de regeling, menen wij evenwel dat een korte herhaling nuttig is.

Het P.W.A. dient jaarlijks het bedrag van het inschrijvingsrecht te bepalen dat door de kandidaat-begunstigde moet worden betaald. Het jaarlijks bedrag mag evenwel niet hoger zijn dan 300 frank. Daarenboven bepaalt het P.W.A. het bedrag van de uurvergoeding dat door de begunstigde aan de werkloze is verschuldigd. Dit bedrag kan variëren per soort activiteit en volgens het loonniveau van de streek. De uurvergoeding bedraagt minimum 200 frank en maximum 300 frank.

Vervolgens wordt een opsomming gegeven van de activiteiten die in het raam van het P.W.A. kunnen worden verricht. Vooreerst worden de activiteiten opgesomd die mogen worden verricht ten behoeve van natuurlijke personen. Het betreft de huishulp, hulp voor de bewaking van zieken of kinderen, hulp voor het verrichten van administratieve formaliteiten en hulp bij klein tuinonderhoud. Vervolgens wordt een opsomming gegeven van de activiteiten die mogen worden verricht ten behoeve van lokale overheden, onderwijsinstellingen, V.Z.W.'s en ten behoeve van de land- en tuinbouwsector.

Alle K.B.'s die het vorige besluit hebben gewijzigd en de M.B.'s die dat besluit hebben uitgevoerd, blijven behouden.

P.N.D.

Overheidsopdrachten

Blijkens het koninklijk besluit van 29 januari 1997 (*B.S.*, 13 februari 1997) treden op 1 mei 1997 in werking voor de overheidsopdrachten en de concessies voor openbare werken die vanaf die datum worden gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen of in het Bulletin der aanbestedingen en voor die waarvoor, bij ontstentenis van verplichting om een aankondiging te publiceren, vanaf 1 mei wordt uitgenodigd tot het indienen van een offerte of van een kandidatuur:

- boek I en de artikelen 66 en 67 van de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten (*B.S.*, 22 januari 1994);

- het koninklijk besluit van 8 januari 1996 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten en de concessies voor openbare werken (*B.S.*, 26 januari 1996);

- het koninklijk besluit van 10 januari 1996 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten in de sectoren water, energie, vervoer en telecommunicatie (*B.S.*, 26 januari 1996);

- het koninklijk besluit van 26 september 1996 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en van de concessies voor openbare werken (*B.S.*, 18 oktober 1996);

- het koninklijk besluit van 14 oktober 1996 betreffende het voorafgaand toezicht en de overdracht van bevoegdheid inzake de gunning en de uitvoering van overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten en

inzake de toekenning van concessies voor openbare werken op federaal niveau (*B.S.*, 24 oktober 1996).

In het *Belgisch Staatsblad* van 25 februari 1997 werd ook het koninklijk besluit van 6 februari 1997 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van leveringen en diensten waarop artikel 3, § 3, van de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten van toepassing is, bekendgemaakt (voor een bespreking van deze bepaling, zie Stevens, J., «comm.art. 3» in *Tekst en toelichting. Overheidsopdrachten*, D'Hooghe, D., e.a. (red.), Gent, Mys & Breesch, s.d., artikel 3-9). Bedoeld worden de producten of contracten waarop artikel 223, § 1, b, van het E.G.verdrag van toepassing is, i.e. de «militaire» opdrachten. Ook dit besluit treedt in werking op 1 mei 1997.

Verder bevat het voornoemde *Staatsblad* een reeks errata welke worden aangebracht in de wet van 24 december 1993, in de koninklijke besluiten van 8 januari 1996, 10 januari 1996 en zelfs in het hiervoor besproken koninklijk besluit van 29 januari 1997, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 13 februari 1997!

G.D.

Halftijds brugpensioen

Bij gebreke aan een interprofessioneel akkoord tussen de sociale partners m.b.t. de werkgelegenheid bevat het koninklijk besluit van 27 januari 1997 houdende maatregelen met betrekking tot het halftijds brugpensioen met toepassing van artikel 7, § 2, van de wet van 26 juli 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen (*B.S.*, 13 februari 1997, p. 2946) een veralgemening van het stelsel van het halftijds brugpensioen. Alle werknemers van ten minste 58 jaar kunnen op hun vraag en in onderling overleg met de werkgever op halftijds brugpensioen gaan, ongeacht of de individuele werkgever gebonden is door een collectieve arbeidsovereenkomst die het halftijds brugpensioen invoert in zijn onderneming. De Koning kan bij in Ministerraad overlegd koninklijk besluit de toepassingsmodaliteiten bepalen voor de regeling van een halftijds brugpensioen vanaf 58 jaar voor de KMO's. De noodzakelijke aanpassingen gebeuren aan de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 55 van 13 juli 1993 tot instelling van een stelsel van aanvullende vergoeding voor sommige oudere werknemers in geval van halvering van de arbeidsprestaties, algemeen verbindend verklaard bij koninklijk besluit van 17 november 1993, en aan het koninklijk besluit van 30 juli 1994 betreffende het halftijds brugpensioen. Het besluit is op 1 januari 1997 in werking getreden voor een periode van 2 jaar.

A.M.B.

Bevordering werkgelegenheid

Aangezien er geen interprofessioneel akkoord over de werkgelegenheid voor de periode 1997-1998 is totstandgekomen en er geen consensus werd bereikt onder de sociale gesprekspartners over het bemiddelingsvoorstel van de regering, heeft de regering zelf een aantal tewerkstellingsmaatregelen genomen die uitwerking hebben met ingang van 1 januari 1997.

Het koninklijk besluit van 27 januari 1997 (*B.S.*, 13 februari 1997, p. 2951) houdt maatregelen in ten voordele van de werkgelegenheid, de vorming en de begeleiding van werklozen, de kinderopvang, de jaarlijkse vakantie, het betaald educatief verlof en de stage en inschakeling der jongeren in het arbeidsproces.

Allereerst wordt een aantal maatregelen genomen ten voordele van de werkgelegenheid en de vorming. De werkgevers die aan de sociale zekerheid zijn onderworpen, zijn voor 1997 en 1998 een inspanning van 0,10% van het volledige loon van de werknemers verschuldigd. De inspanning is bestemd voor de personen die behoren tot de risicogroepen of op wie het begeleidingsplan van toepassing is. De inspanning moet worden geconcretiseerd door middel van een nieuwe of een voortgezette C.A.O. die voor de jaren 1997 en 1998 in een paritair orgaan, onderneming of groep van ondernemingen wordt gesloten. Deze collectieve arbeidsovereenkomsten moeten worden gesloten tegen uiterlijk 1 juli van het jaar waarop ze betrekking hebben. Daarenboven moeten de partijen die de C.A.O. hebben ondertekend, een evaluatieverslag en een financieel overzicht neerleggen op de griffie van de Dienst Collectieve Arbeidsbetrekkingen van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Dit dient te gebeuren tegen uiterlijk 1 juli van het jaar volgend op dat waarop het verslag betrekking heeft. De bijdrage wordt voor wat de inning betreft gelijkgesteld met een sociale zekerheidsbijdrage. Voor het eerste kwartaal van 1997 is geen bijdrage verschuldigd, maar voor het tweede kwartaal is een bijdrage van 0,20% verschuldigd.

Daarenboven zijn dezelfde werkgevers een bijdrage van 0,05% berekend op het loon van de werknemers, verschuldigd voor de periode van 1 januari 1997 tot 31 december 1998. Ook hier geldt dezelfde regel: voor het eerste kwartaal van 1997 is geen bijdrage meer verschuldigd, maar in het tweede kwartaal zal eenmalig een dubbele bijdrage worden ingehouden. De opbrengst van de bijdragen wordt aangewend voor de begeleiding van werklozen op wie een individueel begeleidingsplan van toepassing is.

Tevens zijn de werkgevers een bijdrage van 0,05% berekend op het loon van de werknemers, verschuldigd voor de periode 1997-1998. In het tweede kwartaal van 1997 wordt eenmalig een dubbele bijdrage geheven. De bijdragen worden toegewezen aan het Fonds voor Collectieve uitrustingen en Diensten, ingesteld bij de Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers en is bestemd voor de tussenkomst in de loonkosten en in de werkingskosten voor de opvang van kinderen van 0 tot 3 jaar alsmede voor de buitenschoolse kinderopvang. Een saldo van 325 miljoen frank wordt voorafgenomen op het saldo van de werkgeversbijdragen voor de bevordering van de initiatieven van kinderopvang.

Vervolgens brengt het K.B. van 27 januari 1997 een aantal wijzigingen aan in de regeling van de jaarlijkse vakantie van de werknemers. Zo wordt onder meer artikel 14 van het koninklijk besluit van 28 juni 1971 met een lid aangevuld, waarin wordt bepaald dat, bij ontstentenis van een algemeen verbindend verklaarde C.A.O. als bedoeld in het eerste lid van die bepaling, de Koning, onder de door Hem te bepalen voorwaarde en nadere regelen, hogere vakantiebezoldigingen kan bepalen dan die welke in artikel 9 van dat besluit worden vastgesteld.

Bovendien wordt vermeld dat in 1997 en 1998 telkens een bedrag van 500 miljoen frank wordt afgenomen van de op-

brengt van de werkgeversbijdrage voor de bevordering van initiatieven inzake kinderopvang. Deze bedragen worden toegewezen aan het stelsel van het educatief verlof.

Ten slotte bevat het K.B. een aantal bepalingen betreffende de stage en de inschakeling der jongeren in het arbeidsproces. Door de wet van 3 april 1995 werd een vrijstelling verleend van de betaling van de 0,20%-bijdrage op het loon van de werknemers, op voorwaarde dat de werkgever een collectieve arbeidsovereenkomst sluit. Deze mogelijkheid tot het verkrijgen van een vrijstelling liep evenwel af op 31 december 1996. Het huidige K.B. bevat een nieuwe mogelijkheid tot vrijstelling. Vrijstelling is mogelijk indien de werkgever een collectieve arbeidsovereenkomst heeft aangegaan die een inspanning inhoudt van minstens 0,15% voor de periode van 1 januari 1997 tot 31 december 1998.

Het besluit heeft uitwerking met ingang van 1 januari 1997.

P.N.D.

Effectisering van schuldvorderingen

Bij de wet van 12 december 1996 (B.S., 14 februari 1997; geen specifieke datum van inwerkingtreding vermeld) worden wijzigingen aangebracht in diverse wetsbepalingen teneinde het juridisch kader voor de effectisering van schuldvorderingen, waarvoor de basis werd gelegd door de wet van 5 augustus 1992 tot wijziging, wat de instellingen voor belegging in schuldvorderingen betreft, van de wet van 4 december 1990 op de financiële transacties en de financiële markten, aan te passen aan de economische en juridische ontwikkelingen die zich sindsdien hebben voorgedaan.

De wet strekt er in de eerste plaats toe het wettelijk kader van Boek III van de wet van 4 december 1990 te verruimen teneinde de oprichting mogelijk te maken van instellingen voor belegging in schuldvorderingen (I.B.S.), die voor hun financiering geen beroep doen op het publiek. Tot op heden gold immers als één van de voorwaarden voor de oprichting van een I.B.S. dat de financieringsmiddelen minstens gedeeltelijk werden aangetrokken bij het publiek in België of in het buitenland (voor de redenen voor deze wetswijziging zie *Gedr. St., Kamer*, 1995-1996, nr. 641/1, memorie van toelichting, blz. 2).

In de tweede plaats wil de wet de door de wet van 4 december 1990 opgezette structuren rationaliseren en vervolledigen. Zo worden vennootschappen voor belegging in schuldvorderingen (V.B.S.) niet langer verplicht om een beroep te doen op een onafhankelijke beheersvennootschap en wordt een aantal maatregelen genomen om de rechten van de beleggers op de activa van een I.B.S. nader te omschrijven en te beschermen. Het wordt voor een V.B.S. mogelijk om haar vermogen in deelvermogens (compartimenten) op te splitsen op een aan derden tegenwerpelijke wijze en om op een meer efficiënte en rechtsveilige manier een zekerheid te verschaffen ten behoeve van de beleggers. Aan de houders van effecten van een I.B.S. wordt de mogelijkheid gegeven om professionele vertegenwoordigers aan te duiden die over hun belangen en de aan hen verstrekte zekerheden kunnen waken tijdens de looptijd van de effecten.

Tot slot strekt de wet ertoe een grotere rechtszekerheid tot stand te brengen met betrekking tot een aantal belangrijke deelaspecten van effectiseringstransacties. Met dat doel wordt een aantal bepalingen van de wet van 4 december 1990,

het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Koophandel gewijzigd betreffende onder meer de rechten van verhaal van derden op de activa van beleggingsfondsen, de aansprakelijkheid van de deelnemers in beleggingsfondsen en de in pandgeving van schuldvorderingen.

M.V.D.

Beroep van privé-detective

De wet van 30 december 1996 (B.S., 14 februari 1997, p. 3031) wijzigt een aantal bepalingen van de wet van 19 juli 1991 tot regeling van het beroep van privé-detective.

Het beroep van privé-detective mag niet worden uitgeoefend zonder vooraf een vergunning te hebben verkregen van de Minister van Binnenlandse Zaken, na advies van de Minister van Justitie. Deze vergunning kan worden toegekend op verzoek van de vergunde privé-detective overeenkomstig de door de Koning bepaalde procedure.

Voortaan moet de aanvrager niet noodzakelijk een vestigingsplaats hebben in België. Een vergunning kan eveneens worden toegekend aan een aanvrager die geen vestigingsplaats heeft in België, op voorwaarde dat hij een vestigingsplaats heeft gekozen bij een in België gevestigde vergunde privé-detective.

Het beroep van privé-detective mag in beginsel enkel als hoofdberoep worden uitgeoefend. De Minister van Binnenlandse Zaken kan hierop een uitzondering toestaan hetzij aan de privé-detective wiens activiteit een inherent bestanddeel uitmaakt van de hoofdactiviteit, hetzij aan de privé-detective die voor de eerste maal de vergunning tot uitoefening van het beroep ontvangt. In dat geval zal de vergunning tot uitoefening als bijberoep slechts worden toegekend voor de eerste termijn van vijf jaar.

De huidige wet legt aan de privé-detective verbod op om informatie in te winnen omtrent het lidmaatschap van een ziekenfonds, of omtrent de raciale of etnische herkomst van personen die het voorwerp zijn van zijn activiteiten.

De privé-detective of zijn werkgever is verplicht om met de opdrachtgever een voorafgaande schriftelijke overeenkomst te sluiten. Deze schriftelijke overeenkomst moet gedurende vijf jaar worden bijgehouden door de privé-detective. Indien de opdrachtgever terzelfdertijd de werkgever van de privé-detective is, moet de privé-detective een opdrachtenregister bijhouden. Dit register wordt aangevuld op de datum dat de privé-detective met een opdracht wordt belast. Naast de naam van de opdrachtgever en de nauwkeurige omschrijving van de opdracht bevat dit register eveneens de datum waarop de privé-detective met de opdracht wordt belast en de datum waarop de opdracht wordt beëindigd. Dit register moet gedurende vijf jaar door de privé-detective worden bijgehouden.

De privé-detective bij wie een niet in België gevestigde privé-detective zijn vestigingsplaats heeft gekozen, dient er op toe te zien dat deze detective de in deze wet bepaalde verplichtingen naleeft. Driemaandelijks dient hij verslag uit te brengen aan de Minister van Binnenlandse Zaken over de wijze waarop de privé-detective voor wie hij instaat, zijn activiteiten uitoefent. Bovendien is hij verplicht de bevoegde overheden op de hoogte te brengen van elke tekortkoming van de privé-detective voor wie hij instaat.

De ambtenaren en agenten die belast zijn met het toezicht op dit besluit mogen zich toegang verschaffen tot het agentschap van de privé-detective tijdens de gewone openings- of werkuren. Bovendien mogen zij overgaan tot elk onderzoek, elke controle en elk verhoor, evenals alle inlichtingen inwinnen die zij nodig achten om zich ervan te vergewissen dat de bepalingen van deze wet en haar uitvoeringsbesluiten worden nageleefd.

Elke privé-detective aan wie een vergunning is verleend dient een jaarlijkse heffing te betalen om de kosten voor administratie, investeringen en toezicht te dekken. Deze wet verhoogt het bedrag van deze heffing tot 15.000 frank.

R.P.

Hypothecair krediet

Luidens artikel 10, eerste lid, van de wet van 13 april 1995 (zie deze rubriek, *R.W.*, 1995-1996, 465) tot wijziging van de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet, treden de artikelen 1 tot en met 4 van die wet in werking op de datum en volgens de modaliteiten bepaald door de Koning. Het koninklijk besluit van 17 januari 1997 (*B.S.*, 14 februari 1997) laat, met toepassing van artikel 10, eerste lid, van de wet van 13 april 1995, de artikelen 2, 3 en 4 van die wet in werking treden op de datum van de bekendmaking van het besluit, dit is op 14 februari 1997. De artikelen 2, 3 en 4 van de wet hebben alle betrekking op het incorporeren van een hypothecaire schuldvordering in handelspapieren en wijzigen respectievelijk de artikelen 20, 31 en 34 van de wet van 4 augustus 1992.

M.V.D.

Vlaams observatorium voor de werkgelegenheid

Bij het besluit van 22 oktober 1996 (*B.S.*, 14 februari 1997, p. 3038) is de Vlaamse regering overgegaan tot de oprichting van een «Vlaams observatorium voor de werkgelegenheid». De doelstellingen van het observatorium zijn het observeren van de strategische ontwikkelingen in de Vlaamse economie en op de arbeidsmarkt teneinde het beleid daarop voor te bereiden; het ontwikkelen van mechanismen, maatregelen en engagementen teneinde de werkloosheid terug te dringen en te waarborgen dat een beleids- en informatie-instrument als «werkgelegenheidsbalans» wordt opgemaakt. In het raam van zijn doelstellingen formuleert het observatorium uit eigen beweging publieke aanbevelingen.

Het observatorium bestaat uit kernleden en ondersteunende leden die door de Vlaamse regering worden aangeduid op voorstel van de minister-president. De Vlaamse regering kan de kernleden enkel aanduiden onder de personen die vertrouwd zijn met de strategische ontwikkelingen in de economie en op de arbeidsmarkt.

De Vlaamse regering duidt onder de kernleden of onder de ondersteunende leden de personen aan die haar vertegenwoordigen in de federale Hoge Raad voor de Werkgelegenheid. De secretariaatsfunctie wordt uitgeoefend door de Administratie Werkgelegenheid van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Het besluit is op 14 februari 1997 in werking getreden.

P.N.D.

Buitenlandse beleggingsondernemingen

Het koninklijk besluit van 27 januari 1997 (*B.S.*, 15 februari 1997, inwerkingtreding op de dag van de bekendmaking) wijzigt het koninklijk besluit van 20 december 1995 over de buitenlandse beleggingsondernemingen. Die wijzigingen strekken er in essentie toe de regels inzake de bevoegdheden van de Commissie voor het Bank- en Financieuzen en de andere overheden die op de in België werkzame buitenlandse beleggingsondernemingen toezicht uitoefenen op het vlak van de voorschriften van algemeen belang, aan te passen in het licht van de sinds 1 januari 1996 gewijzigde reglementering.

M.V.D.

Wedertewerkstelling werklozen

De Vlaamse regering is overgegaan tot bijsturing van de regeling inzake de aanmoedigingspremies om de hoge werkloosheid te bestrijden, om de arbeid te herverdelen en om werklozen weder tewerk te stellen. In het besluit van de Vlaamse regering van 1 februari 1995 houdende de aanmoediging in het Vlaamse Gewest van de wedertewerkstelling van uitkeringsgerechtigde volledig werklozen of van de daarmee gelijkgestelde personen door middel van herverdeling van de arbeid, worden een aantal wijzigingen aangebracht door het besluit van 22 oktober 1996 (*B.S.*, 15 februari 1997, p. 3144). De nieuwe regeling wordt hieronder kort uiteengezet.

Teneinde de lezer niet in verwarring te brengen zal geen vergelijking worden gemaakt met de vroegere maatregelen. Voor een bespreking van de vroegere maatregelen kan worden verwezen naar deze rubriek, *R.W.*, 1994-1995, p. 1343-1345.

1. Aanmoedigingspremie bij verminderde arbeidsduur

Aan een werknemer, die is tewerkgesteld in het Vlaamse Gewest, kan een aanmoedigingspremie worden toegekend indien hij in het raam van een goedgekeurd bedrijfsplan, een erkende C.A.O. of een erkend document inzake arbeidsherverdeling, zijn arbeidsduur vermindert met ten minste 20% van een voltijdse arbeidsregeling en na vermindering nog ten minste 50% van de voltijdse arbeidsregeling werkt. De verminderde arbeidsduur moet uiterlijk ingaan op 31 december 1997. De aanmoedigingspremie kan gedurende maximum twee jaar worden toegekend. Tijdens een periode van zes maanden, onmiddellijk voorafgaand aan de aanvang van de verminderde arbeidsduur, moet de werknemer ononderbroken verbonden zijn door een arbeidsovereenkomst in dezelfde onderneming en in dezelfde arbeidsregeling. Op het ogenblik dat de verminderde arbeidsduur een aanvang neemt mag hij niet in loopbaanonderbreking zijn.

De aanmoedigingspremie die de werknemer ontvangt, mag niet worden gecombineerd met een tweede deeltijdse of voltijdse tewerkstelling, met de uitoefening van een winstgevend activiteit, tenzij deze reeds werd uitgeoefend voor de aanvang van de verminderde arbeidsduur, met een werkloosheidsuitkering, noch met een onderbrekingsuitkering of met een aanmoedigingspremie bij loopbaanonderbreking.

2. Aanmoedigingspremie bij loopbaanonderbreking

Aan een werknemer die geheel of gedeeltelijk zijn loopbaan onderbreekt, kan een aanmoedigingspremie worden

toegekend. De toekenning van een aanmoedigingspremie is mogelijk indien de loopbaanonderbreking wordt gevraagd om een opleiding te volgen, kinderen ten laste op te vangen, palliatieve zorgen te verstrekken, te starten als zelfstandige, vrijwilligerswerk of sociaal-cultureel werk te verrichten. Ook deze premie kan slechts gedurende een periode van twee jaar worden toegekend en moet uiterlijk op 31 december 1997 ingaan. Voor de toekenning van deze premie gelden dezelfde cumulatieve verboden als voor de aanmoedigingspremie bij verminderde arbeidsduur. Het bedrag van de aanmoedigingspremie varieert van 2.000 frank tot 5.000 frank bruto per maand al naargelang van de aard van de onderbreking waartoe de werknemer overgaat.

3. Procedure

De aanvraag voor het toekennen van de aanmoedigingspremie wordt bij de administratie ingediend door de werknemer die aanspraak maakt op het verkrijgen van een aanmoedigingspremie. Bij de aanvraag moet een aantal documenten worden gevoegd. Allereerst moet het ingevulde aanvraagformulier worden toegevoegd. Bij aanvraag tot het verkrijgen van een aanmoedigingspremie voor verminderde arbeidsduur moet het goedgekeurd bedrijfsplan of de erkenning van de C.A.O. of van het document inzake arbeidsherverdeling worden gevoegd.

Bij de aanvraag tot het verkrijgen van een aanmoedigingspremie voor verminderde arbeidsduur moet enerzijds een fotocopy van de onderbrekingsuitkeringskaart en anderzijds het bewijs dat aan de andere voorwaarden (attest V.D.A.B., medisch attest bij palliatieve verzorging, vrijwilligerswerk, enz.) wordt voldaan, worden gevoegd.

De aanvraag tot het verkrijgen van een aanmoedigingspremie moet worden ingediend binnen zes maanden na de aanvang van de loopbaanonderbreking of van de verminderde arbeidsduur. In een overgangsmaatregel wordt voorzien voor de aanvragen tot loopbaanonderbreking vanaf 1 januari 1995.

P.N.D.

Vlaamse Gezondheidsraad

Het decreet van 20 december 1996 (B.S., 15 februari 1997) houdt de oprichting in van een Vlaamse Gezondheidsraad en van een Vlaamse Adviesraad voor erkenning van verzorgingsvoorzieningen. De Vlaamse Gezondheidsraad heeft zowel een algemene als een bijzondere opdracht. De algemene opdracht bestaat in het verlenen van advies omtrent alle gezondheidsaangelegenheden en dit op eigen initiatief of op verzoek van de regering.

Daarnaast verleent de Gezondheidsraad in het bijzonder advies over een aantal aangelegenheden opgesomd in het decreet. Tot deze aangelegenheden behoren bijvoorbeeld de bevordering van de toegankelijkheid van de verzorgingsvoorzieningen en de ethische problemen met betrekking tot het gezondheidsbeleid. De Raad is samengesteld uit een voorzitter, maximum 35 leden benoemd door de regering en maximum zes door de raad gecoöpteerde leden. Binnen de Raad, die éénmaal per jaar in plenaire zitting bijeenkomt, wordt een bureau opgericht, dat tot opdracht heeft de werkzaamheden van de Raad te organiseren, te coördineren en voor te bereiden, evenals de beslissingen van de Raad uit te

voeren. De Raad bestaat uit twee kamers, namelijk een kamer voor preventieve zorg en een kamer voor curatieve zorg.

Het decreet van 20 december 1996 richt tevens een Vlaamse Adviesraad voor erkenning van verzorgingsvoorzieningen op. De Adviesraad heeft onder meer als opdracht de regering telkens te adviseren met betrekking tot bezwaar- of verweermiddelen ingediend door een verzorgingsvoorziening tegen het door de regering geuite voornemen om 1° een vergunning of toelating te weigeren; 2° een erkenning, verlenging of wijziging van erkenning te weigeren; 3° een erkenning in te trekken of te schorsen en 4° een voorziening of een deel ervan te sluiten. Elk advies dat door de Adviesraad wordt uitgebracht wordt bezorgd aan het Vlaams Parlement.

Het decreet bevat nog een aantal opheffings-, wijzigings- en slotbepalingen. Zo heft het besproken decreet zowel het decreet van 25 januari 1983 houdende oprichting van een Vlaams Comité van Advies van de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg, als het decreet van 12 juni 1991 houdende oprichting van een Vlaamse Adviescommissie voor ziekenhuizen en andere vormen van medische verzorging en begeleiding op. Daarnaast wordt een aantal wijzigingen aangebracht in het decreet van 27 maart 1991 inzake medisch verantwoorde sportbeoefening.

De Vlaamse regering zal de datum van inwerkingtreding van het decreet vaststellen.

V.D.S.

Onderbreking beroepsloopbaan

Bij gebreke aan interprofessioneel akkoord over de werkgelegenheid voor de periode 1997-1998 heeft de regering zelf het initiatief genomen om een aantal werkgelegenheidsmaatregelen te nemen. Het K.B. van 6 februari 1997 (B.S., 18 februari 1997, p. 3221) omvat een aantal maatregelen waardoor een recht op beroepsloopbaanonderbreking wordt ingevoerd. Binnen bepaalde grenzen hebben de werknemers recht op een uitkering wegens volledige schorsing van hun loopbaan of wegens het verminderen van hun prestaties voor zover de onderbrekingsperioden over het geheel van de loopbaan in totaal niet meer dan drie jaar bedragen. De periodes mogen worden genomen met een minimum van drie maanden en een maximum van één jaar, de minimale duur van drie maanden is evenwel niet vereist wanneer het om een verlenging gaat.

Tot 31 mei 1997 kunnen in de paritaire comités en subcomités evenwel collectieve arbeidsovereenkomsten worden gesloten die onder meer nadere regelen kunnen vaststellen m.b.t. de uitsluiting van bepaalde categorieën van werknemers en de toepassing van het recht op de onderbreking in ondernemingen met minder dan 50 werknemers.

Per kalenderjaar is het gemiddeld aantal werknemers dat van het recht op loopbaanonderbreking kan genieten beperkt tot 1% van het gemiddeld aantal werknemers dat tijdens het afgelopen kalenderjaar in de onderneming was tewerkgesteld, uitgedrukt in voltijdse equivalenten. De organisatieregels m.b.t. de toepassing van het recht op loopbaanonderbreking worden vastgesteld door de ondernemingsraad, overeenkomstig de bepalingen van C.A.O. nr. 5 (N.A.R.) van 9 maart 1972. Bij gebreke aan ondernemingsraad gebeurt de vaststelling door de werkgever en de leden van de

vakbondsafvaardiging of in gemeen overleg tussen de werkgever en de betrokken werknemers.

Indien in de paritaire comités of subcomités vóór 31 mei 1997 geen C.A.O. wordt gesloten m.b.t. de invoering van een recht op loopbaanonderbreking ingeval van bijstand of verzorging van een gezinslid of een familielid dat lijdt aan een zware ziekte, heeft de werknemer gedurende een maand recht op uitkering wegens volledige schorsing van de arbeidsovereenkomst. Dit recht kan eenmaal worden verlengd met een periode van een maand wegens eenzelfde gebeurtenis. Onder zware ziekte wordt verstaan elke ziekte of medische ingreep die door de behandelende arts als dusdanig wordt beschouwd en waarbij de arts oordeelt dat elke vorm van sociale, familiale of emotionele bijstand of verzorging noodzakelijk is voor het herstel.

De werknemer die het voordeel van dit besluit wenst in te roepen, dient één maand van tevoren zijn werkgever hiervan in kennis te brengen. Tevens moet hij de werkgever in kennis stellen van de datum waarop de beroepsloopbaanonderbreking ingaat en van de duur van de onderbreking.

Het besluit is van kracht geworden op 1 januari 1997 en houdt op uitwerking te hebben op 31 december 1998.

P.N.D.

Bescherming van de titel van psycholoog

Het koninklijk besluit van 24 januari 1997 (*B.S.*, 20 februari 1997) beoogt uitvoering te geven aan de richtlijn 89/48/EEG van de Raad van 21 december 1988 betreffende een algemeen stelsel van erkenning van hoger-onderwijsdiploma's waarmee beroepsopleidingen van ten minste drie jaar worden afgesloten. Het besluit voegt daartoe onder meer een nieuwe bepaling g) toe aan artikel 1, 1°, van de wet van 8 november 1993 tot bescherming van de titel van psycholoog. In die nieuwe bepaling wordt een nadere omschrijving gegeven van de diploma's die in andere Lid-Staten van de E.G. of in Staten welke partij zijn bij de E.E.R.-Overeenkomst, zijn voorgeschreven om tot het beroep van psycholoog te worden toegelaten en van de vereiste opleidingstitel wanneer het om een Staat gaat waarin het beroep van psycholoog niet is gereguleerd.

Het K.B. vult tevens artikel 2, § 2, van de voornoemde wet aan met twee nieuwe leden, waarin wordt bepaald dat de duur van de leergang post-secundaire studies gevolgd door de houders van een diploma bedoeld in artikel 1, 1°, g), minimum vijf jaar moet bedragen en dat, als dit niet het geval is, zij een beroepservaring moeten bewijzen die overeenkomt met het dubbele van de ontbrekende opleidingsperiode, zonder dat de duur van de aldus vereiste beroepservaring meer dan vier jaar mag bedragen.

Tot slot voegt het K.B. nog een paragraaf 4 toe aan artikel 2 van de wet van 8 november 1993, waarin wordt bepaald dat de houders van een diploma vermeld in artikel 1, 1°, g), van de wet, het recht hebben om van hun wettelijke opleidingstitel van de Staat van oorsprong of van herkomst en eventueel van de afkorting ervan gebruik te maken in de taal van deze Staat. In dat geval moet die titel worden gevolgd door de naam en de plaats van de instelling of van de examencommissie die deze titel heeft verleend.

Het K.B. van 24 januari 1997 bevat geen specifieke bepaling van inwerkingtreding.

V.D.S.

Controlewet verzekeringsondernemingen – Uitvoering van artikel 2, § 3, 5°

Het koninklijk besluit van 5 december 1996 (*B.S.*, 20 februari 1997; inwerkingtreding op de dag van de bekendmaking) voert artikel 2, § 3, 5°, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen uit. Krachtens die wetsbepaling is de wet, bij het verstrijken van de in dat artikel beschreven termijn en binnen de perken van de bijzondere regels en modaliteiten door de Koning vast te stellen, van toepassing op «de verzekeringsondernemingen of -instellingen wat hun verrichtingen betreft in verband met de toekenning van bovenwettelijke voordelen aan werknemers als bedoeld in de reglementering betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers».

De in het besluit vervatte maatregelen kunnen, gebald weergegeven, in twee categorieën worden ingedeeld.

In de eerste plaats beoogt het besluit de verzekeringsondernemingen en -instellingen, bedoeld in artikel 2, §3, 5°, van de wet van 9 juli 1975, aan die wet te onderwerpen voor wat betreft hun verrichtingen in verband met het toekennen van buitenwettelijke voordelen aan werknemers. De voornoemde wet wordt op de betrokken ondernemingen en instellingen toepasselijk gemaakt, zij het dat daarbij bepaalde specifieke controletechnische en financiële regels dienen te worden nageleefd.

Daarnaast beoogt het besluit het koninklijk besluit van 14 mei 1969 betreffende de toekenning van buitenwettelijke voordelen aan de werknemers bedoeld bij koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers aan te passen, rekening houdend met het feit dat de wet van 9 juli 1975 van toepassing is gemaakt op de in artikel 2, § 3, 5°, van die wet bedoelde ondernemingen en instellingen.

M.V.D.

Rijksregister van de natuurlijke personen – Vreemdelingen

Het koninklijk besluit van 6 januari 1997 (*B.S.*, 22 februari 1997) beoogt de overheden welke worden opgesomd in artikel 5, derde lid, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, en de personen en diensten die er rechtstreeks onder ressorteren, toegang te verlenen tot de informatiegegevens die worden bewaard bij het voornoemde Rijksregister en die betrekking hebben op de vreemdelingen die in het wachtregister zijn ingeschreven.

Het wachtregister werd bij de wet van 24 mei 1994 (*B.S.*, 21 juli 1994) opgericht voor vreemdelingen die zich vluchteling verklaren of die vragen om als vluchteling te worden erkend. In dat register, dat in iedere gemeente wordt bijgehouden, worden de kandidaat-vluchtelingen ingeschreven die niet in een andere hoedanigheid in de bevolkingsregisters zijn ingeschreven.

De krachtens het besluit verkregen informatiegegevens zullen door de betrokken overheden, personen en diensten enkel mogen worden gebruikt «voor de uitoefening van de taken die hun bij of krachtens de wet of een decreet zijn toevertrouwd ten opzichte van de personen die in het wachtregister zijn ingeschreven». De informatiegegevens mogen niet aan derden worden megedeeld.

M.V.D.

Vlaamse O.C.M.W.'s – Tuchtregeling raadsleden

Artikel 2 van het decreet van 4 februari 1997 (*B.S.*, 22 februari 1997) voegt in de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn voor de o.c.m.w.'s in de Vlaamse Gemeenschap een nieuw artikel 22bis in.

In afwijking van artikel 22 bedraagt de maximumduur van de schorsing van een raadslid zes maanden; de wijziging wordt gemotiveerd door de overweging dat nalatigheid of algemeen bekend wangedrag van een raadslid de goede werking van het bestuur in het gedrang brengt en derhalve een verstrenghing van de tuchtmaatregel rechtvaardigt (cfr. *Gedr. St., VI. Parl.*, 1995-96, nr. 2285/4, 3).

De door de bestendige deputatie uitgesproken tuchtstraf heeft uitwerking vanaf haar betekening aan het betrokken raadslid; een eventueel bij de Raad van State ingediend annulatieberoep is niet schorsend.

Het decreet bevat geen bepaling betreffende de inwerkingtreding van de nieuwe regeling.

L.V.

Participatiefonds – Opleiding en lening werklozen

Door twee K.B.'s van 17 februari 1997 en een M.B. van dezelfde datum (*B.S.*, 25 februari 1997) wordt een aantal wijzigingen aangebracht in de opdrachten van het Participatiefonds en m.b.t. de leningen die aan werklozen kunnen worden gegeven.

Allereerst wordt een wijziging aangebracht in de opdrachten van het Participatiefonds, dat door de wet van 28 juli 1992 houdende fiscale en financiële bepalingen werd opgericht. Het fonds had als opdracht om achtergestelde leningen toe te kennen aan een uitkeringsgerechtigde werkloze die zich wil vestigen als zelfstandige of die een onderneming wenst op te richten. Hier wordt door het K.B. van 17 februari 1997 aan toegevoegd dat de achtergestelde lening voortaan moet bijdragen tot de financiering van zijn opleiding en de begeleiding in het beheer van zijn onderneming.

Door het tweede K.B. van 17 februari 1997 wordt een wijziging aangebracht in het K.B. van 22 december 1992 tot regeling van de organisatie en de werking van het Participatiefonds. Overeenkomstig dit K.B. zal de lening slechts aan de werkloze worden toegekend op voorwaarde dat hij voldoet aan de wettelijke en de reglementaire voorwaarden betreffende de uitoefening van de beroepsactiviteit en aan de bepalingen betreffende de uitoefening van de beroepsactiviteiten in de kleine en middelgrote handels- en ambachtsbedrijven.

Bovendien moet op het ogenblik van de indiening van de leningsaanvraag een attest worden voorgelegd waarop het werkloosheidsbureau van de R.V.A. verklaart dat de belanghebbende werkloosheidsuitkeringen of wachtvergoedingen genoot voor alle dagen van de week en deze heeft genoten gedurende minstens drie maanden tijdens de zes maanden die aan de aanvraag voorafgaan. Ten slotte moet de werkloze vooraf, ten belope van minstens een vierde van het bedrag van de lening, fondsen ter beschikking stellen die voortkomen, hetzij uit persoonlijke middelen, hetzij van een lening.

Door het M.B. van 17 februari 1997 wordt artikel 1 van het M.B. van 10 september 1993 tot bepaling van de activiteiten die uitgesloten zijn van de achtergestelde lening, vervangen. De achtergestelde lening zal niet worden toegekend aan de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen die zich als zelfstandige wensen te vestigen of een eigen onderneming wensen op te richten wanneer de lening wordt gevraagd voor de volgende activiteiten: de bank- en verzekeringssector, de immobiliënssector, de niet-hernieuwbare energieproductiesector, de beroeps- en professionele organisaties, de drankgelegenheden met uitzondering van de café-restaurants, snacks en drankgelegenheden die deel uitmaken van een hotel, de laboratoria voor medische analyses en de sauna's.

De besluiten zijn in werking getreden op 25 februari 1997.

P.N.D.

Namen van openbare wegen

Wanneer het gemeentebestuur namen van wegen en pleinen wil wijzigen dient het dit voornemen, krachtens artikel 4, 1°, van het decreet van 28 januari 1997 tot bescherming van de namen van openbare wegen en pleinen, schriftelijk mede te delen aan alle personen die hetzij langs de bedoelde pleinen en wegen wonen en kiesgerechtigd zijn in de gemeente, hetzij eigenaar zijn van erven gelegen langs de bedoelde pleinen en wegen. Deze personen kunnen binnen 30 dagen hun eventuele opmerkingen en bezwaren schriftelijk bij het gemeentebestuur indienen.

Het decreet van 4 februari 1997 (*B.S.*, 25 februari 1997, p. 3768) voert een uitzondering in op deze regel. Voor het verbeteren van taal- en spelfouten is voortaan een eenvoudig advies van de provinciale commissie voor plaatsnaamgeving voldoende om de bedoelde aanpassing door te voeren.

R.P.

Ontbinding R.M.T.

1. Het K.B. van 18 februari 1997 (*B.S.*, 26 februari 1997, p. 3830) heeft betrekking op maatregelen die worden genomen met het oog op de ontbinding van de Regie voor Maritiem Transport. De ontbinding is te wijten aan de zware verliezen die de R.M.T. de laatste jaren heeft geleden en de lasten die daaruit voortvloeien voor de begroting. Voormeld K.B. regelt de procedure van vereffening van de R.M.T. en bevat maatregelen om bepaalde hindernissen weg te nemen voor de aanwerving of het gebruik van contractuele en statutaire personeelsleden van de R.M.T. door privé-ondernemingen in de sectoren van maritiem transport en het havenbeheer, evenals maatregelen ter herclassering van statutair personeel in andere openbare diensten.

De R.M.T. wordt vereffend op 1 maart 1997 of op een latere datum door de Koning bepaald. De vereffening van de R.M.T. geschiedt door een natuurlijk persoon of rechtspersoon aangeduid door de Minister van Vervoer onder de leden van het Instituut der Bedrijfsrevisoren, en door twee inspecteurs van Financiën gezamenlijk aangeduid door de Minister van Begroting en de Minister van Vervoer. De vereffenaars mogen alle roerende en onroerende goederen van de R.M.T. vervreemden, deze in huur geven of anderszins onder bezwarende titel ter beschikking stellen van derden, alle betalingen ontvangen, opheffing van inschrijving verle-

nen met of zonder kwijting, alle handelseffecten endossen, alle rechtsgedingen voeren voor de R.M.T. en dadingen of compromissen aangaan betreffende alle geschillen. Tot op 1 januari 1999 mogen vereffenaars, met machtiging van de Minister van Vervoer, de exploitatie van de R.M.T. geheel of gedeeltelijk voortzetten. Aan de directeur-generaal van de R.M.T. mogen de vereffenaars de bevoegdheden van dagelijks bestuur opdragen wat de bovenvermelde activiteiten betreft.

De vereffenaars mogen geen handelingen stellen met betrekking tot het personeelsbeheer van de R.M.T. Deze handelingen blijven behoren tot de bevoegdheid van de Minister van Vervoer en, binnen de grenzen van het dagelijks bestuur, van de directeur-generaal van de R.M.T.

De vereffenaars leggen aan de Minister van Vervoer, de Minister van Financiën en de Minister van Begroting drie-maandelijkse verslagen en een jaarverslag voor betreffende de stand van de vereffening. Op de datum van de sluiting van de vereffening leggen de vereffenaars een eindverslag over betreffende de resultaten van de vereffening. De Minister van Vervoer legt de jaarverslagen en het eindverslag ter controle voor aan het Rekenhof en deelt ze mee aan de Kamer van volksvertegenwoordigers.

De Minister van Vervoer bepaalt de datum van de sluiting van de vereffening van de R.M.T. Deze beslissing zal worden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

De personeelsleden die verbonden zijn aan de Dienst Bijstand aan het Loodswezen van de R.M.T. worden van ambtswege naar het Ministerie van Verkeer en Infrastructuur overgedragen. Deze overdracht geschiedt met behoud van hun graad, hun administratieve en geldelijke anciënniteit. Statutaire personeelsleden, andere dan de bovenvermelde, kunnen zowel voor als na hun «overdracht onder bezwarende titel» ter beschikking worden gesteld van elke vennootschap die bedrijvig is in het maritiem transport van en naar België, en van elke vennootschap die belast is met het beheer van een Belgische haven. Deze terbeschikkingstelling geschiedt op vrijwillige basis en voor onbepaalde duur. Aan deze terbeschikkingstelling kan op verzoek van het betrokken personeelslid slechts een einde worden gemaakt met machtiging van de Minister van Vervoer. Statutaire personeelsleden kunnen eveneens ter beschikking worden gesteld van de diensten die ressorteren onder de Gemeenschappen, de Gewesten, de provincies, de gemeenten, de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de intercommunales en de openbare instellingen die onder de genoemde instellingen of organismen ressorteren en geen industriële of commerciële activiteit uitoefenen.

Het bedrag van het pensioen dat zal worden toegekend aan de personeelsleden die van ambtswege worden overgedragen naar het Ministerie van Verkeer en Infrastructuur, mag niet lager zijn dan het pensioenbedrag dat hun zou zijn toegekend overeenkomstig de wettelijke en reglementaire bepalingen die op hen van toepassing waren op het tijdstip van hun overdracht.

2. Een tweede K.B. van 18 februari 1997 (*B.S.*, 26 februari 1997, p. 3838) beoogt bepaalde aspecten van de berekening van het pensioen van sommige personeelsleden van de R.M.T. te regelen. Verder beoogt dit K.B. de voorwaarden van de aanwending van personeelsleden van de R.M.T. door andere federale overheidsdiensten in het raam van maatregelen van mobiliteit te verruimen.

3. Een derde K.B. van 18 februari 1997 (*B.S.*, 26 februari 1997, p. 3839) bevat bepaalde maatregelen met betrekking tot het verlof voorafgaand aan de pensionering en met betrekking tot specifieke aspecten van het mobiliteitsregime van de personeelsleden van de R.M.T.

De statutaire personeelsleden van de R.M.T. kunnen verlof voorafgaand aan de pensionering aanvragen, indien zij tussen 1 januari 1997 en 31 december 2001 de leeftijd van 55 hebben bereikt of bereiken. Het personeelslid met voorafgaand verlof ontvangt een wachtgeld gelijk aan 80% van de laatste activiteitswedde. De aanvraag voor het verlof voorafgaand aan de pensionering diende op uiterlijk 12 maart 1997 te worden ingediend bij de Personeelsdienst van de R.M.T.

De Minister van Vervoer duidt de personeelsleden aan die ambtshalve in mobiliteit worden gesteld. Deze personeelsleden worden ter beschikking gesteld van de Dienst Mobiliteit van het Ministerie van Ambtenarenzaken. De Dienst Mobiliteit deelt aan de personeelsleden van de R.M.T. die te harer beschikking worden gesteld, een lijst mede van vacante betrekkingen waaruit zij keuzen maakt voor herplaatsing, gebruik of overplaatsing naargelang van het geval. Wanneer de keuzemogelijkheden zijn uitgeput, mag de Dienst Mobiliteit de haar ter beschikking gestelde personeelsleden overplaatsen of gebruiken. De terbeschikkingstelling mag vervroegd worden beëindigd op verzoek van het betrokken personeelslid, op verzoek van de werkgever of na een disciplinaire maatregel.

R.P.

Tewerkstelling in de non-profitsector

Een K.B. van 5 februari 1997 (*B.S.*, 27 februari 1997, p. 4152) voert een aantal maatregelen in die de tewerkstelling in de non-profitsector moeten bevorderen. Allereerst wordt een omschrijving van wat moet worden verstaan onder de «non-profitsector». Het kan gaan om de werkgevers die worden georganiseerd in een vereniging zonder winstoogmerk of in een vennootschap met een sociaal oogmerk en die activiteiten uitoefenen die betrekking hebben op onder meer de gezondheidszorg of maatschappelijke dienstverlening in ziekenhuizen, rust- en verzorgingstehuizen, psychiatrische verzorgingstehuizen, initiatieven voor beschutte woningen, erkende rustoorden, onthaaltehuizen, erkende diensten voor bewaking en onthaal van jongeren en centra die tot de socio-professionele integratie van gehandicapte personen strekken.

Deze werkgevers, die verbonden zijn door een collectieve arbeidsovereenkomst, die zijn toegetreden tot een raamakkoord houdende de bevordering van de tewerkstelling of die bedoeld zijn bij een gemengd privé/openbaar protocolakkoord, hebben recht op een forfaitaire vermindering van de werkgeversbijdragen ten belope van een bedrag dat later in de Ministerraad zal worden vastgelegd. Het bedrag kan alleszins maximaal gelijk zijn aan 9.300 frank per kwartaal per werknemer.

De collectieve arbeidsovereenkomst die wordt gesloten moet een C.A.O. in de zin van de wet van 5 december 1968 zijn en moet worden goedgekeurd. Het K.B. geeft een gedetailleerde opsomming van elementen die de collectieve arbeidsovereenkomst moet bevatten opdat deze kan worden

goedgekeurd. In het totaal gaat het om een 9-tal elementen die in de overeenkomst moeten worden opgenomen. Soortgelijke elementen worden opgesomd voor het raamakkoord, voor de toetredingsakten tot het raamakkoord en voor het gemengd privé/openbaar protocolakkoord.

De Minister van Tewerkstelling en Arbeid en de Minister van Sociale Zaken kunnen de goedkeuring intrekken wanneer wordt vastgesteld dat één van de elementen vermeld in de C.A.O., het raamakkoord of het gemengd privé/openbaar protocolakkoord niet wordt nageleefd. De ten onrechte verkregen verminderingen kunnen worden teruggevoerd.

Voor de sectoren die vóór een verder te bepalen datum niet gebonden zijn door een collectieve arbeidsovereenkomst, een raamakkoord of een gemengd privé/openbaar protocolakkoord kan een aparte overeenkomst met de minister worden gesloten. Daarenboven moet worden aangetoond dat een bijkomende inspanning voor de tewerkstelling wordt geleverd in de vorm van een netto-aangroei. Het K.B. geeft een omschrijving van wat onder een netto-aangroei moet worden verstaan.

Het K.B. geeft tevens een opsomming van werknemers die niet als nieuw aangeworven werknemer kunnen worden beschouwd. Het besluit regelt tot slot de berekeningswijze van het arbeidsvolume van een kwartaal.

Het besluit is in werking getreden op 1 januari 1997.

P.N.D.

Pensioenen – Instellingen van internationaal publiekrecht

De wet van 17 februari 1997 (*B.S.*, 28 februari 1997, p. 4209) brengt een aantal noodzakelijke wijzigingen aan in de wet van 21 mei 1991 tot vaststelling van een zeker verband tussen Belgische pensioenregelingen en die van instellingen van internationaal publiekrecht (*B.S.*, 20 juni 1991), welke wet voor personeelsleden van de Europese unie een subrogatie inhoudt van de pensioenrechten in de Belgische stelsels voor prestaties geleverd voor hun Europese loopbaan.

Het toepassingsgebied van de wet van 21 mei 1991 wordt op twee vlakken uitgebreid, enerzijds tot de rust- en overlevingspensioenen, alsmede tot de onvoorwaardelijke pensioenen toegekend in de pensioenregeling voor zelfstandigen, en anderzijds door een herdefiniëren van de term «instelling» en een uitbreiding tot de Gemeenschapsinstellingen, de daarmee gelijkgestelde Gemeenschapsorganen en een reeks organen met communautaire inslag waarvoor het pensioenstelsel de mogelijkheid bevat om een overdracht te vragen. De Koning kan daarenboven de wet van 21 mei 1991 toepasselijk maken op andere instellingen van internationaal publiekrecht dan de instellingen van de Gemeenschappen.

Een vraag om overdracht is voortaan geldig wanneer ze wordt ingediend binnen een termijn van zes maanden volgend op de vaste benoeming, zoals bepaald in de regelgeving van de Gemeenschappen, die bij voorrang van toepassing is op alle lidstaten. In de wet wordt bijgevolg elke verwijzing weggelaten naar de restrictievere vervaltermijnen waarin aanvankelijk was voorzien en waarbinnen een verzoek inzake overdracht bij de bevoegde Belgische administratie moest worden ingediend.

In dezelfde zin begint voortaan de subrogatie in de pensioenrechten, die het voorwerp uitmaken van een overdracht, zodra het recht op pensioen geopend wordt in het stelsel van de Gemeenschappen, zelfs als de belanghebbende de leeftijd van 60 jaar nog niet heeft bereikt. Naar analogie van het statuut van de Europese ambtenaren wordt op het over te dragen Belgische rustpensioen een zelfde verminderingscoëfficiënt toegepast in alle gevallen waarin de subrogatie begint vóór de leeftijd van 60 jaar. De coëfficiënten die in verhouding staan tot de leeftijd van de betrokkene op de begindatum van de subrogatie, zijn vervat in een tabel.

De periodieke uitkering gebeurt tot de datum waarop de belanghebbende de leeftijd heeft bereikt die overeenstemt met de levensverwachting, die hij had bij het beëindigen van zijn dienst, volgens de Belgische sterftetabellen van het N.I.S.

Ten slotte bepaalt een overgangsmaatregel dat de overlevende echtgenoot van een ambtenaar, die overleden is alvorens aanspraak te kunnen maken op de toepassing van de wet van 21 mei 1991, voortaan dezelfde rechten kan genieten als de overledene betreffende de indiening van een aanvraag.

De wet is in werking getreden op de eerste dag van de maand na de bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*.

A.M.B.

Pensioenen – Reserves

Het koninklijk besluit van 7 februari 1997 houdende maatregelen tot het verzekeren van de financiële leefbaarheid van de kapitalisatiestelsels ingericht in het raam van de wetten betreffende de verzekering tegen de geldelijke gevolgen van de ouderdom en de vroegtijdige dood in toepassing van de artikelen 18 en 49 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels (*B.S.*, 28 februari 1997, p. 4244) voorziet, aan de hand van de tabellen in bijlage bij het besluit, in een herberekening van de wiskundige reserves, rekening houdend met de hogere levensverwachting en de daaruit voortvloeiende noodzaak aan meer reserves. De betaalbaarheid van de rente, die voor het eerst en ten vroegste op 1 juli 1997 wordt uitgekeerd, wordt gewaarborgd door het bedrag ervan, berekend volgens de oude sterftetabel, te vermenigvuldigen met de verhouding tussen de oude en nieuwe waarden van de wiskundige reserves, in functie van geslacht en leeftijd op de ingangsdatum van de rente. Het besluit is in werking getreden op de datum van bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*, zijnde op 28 februari 1997.

A.M.B.

Stage der jongeren

Door het K.B. van 27 januari 1997 (*B.S.*, 28 februari 1997, p. 4253) wordt een aantal wijzigingen aangebracht in de wetgeving betreffende de stage der jongeren. Allereerst wordt de mogelijkheid gecreëerd om de eerste werkervaringsovereenkomsten te verlengen. In de wet van 22 december 1995 was slechts een duur van zes maanden voorzien. Deze termijn van zes maanden kan nu nog eens met zes maanden worden verlengd.

In het K.B. nr. 230 van 21 december 1983 wordt daarenboven een artikel 10ter ingevoegd. Na advies van de directeur van de subregionale tewerkstellingsdienst of -directie van de V.D.A.B. of de FOREM en/of de Directeur-generaal van de B.G.D.A. kan de Minister van Tewerkstelling en Arbeid voor een periode van maximum één jaar de onderneming een vrijstelling verlenen voor een deel van het aantal of voor het totaal aan te werven stagiairs met een eerste werkervaringscontract. Voorwaarde is evenwel dat de werkgever op een objectieve manier kan bewijzen dat er geen werkzoekenden op de arbeidsmarkt beschikbaar zijn die in aanmerking komen voor een eerste werkervaringsovereenkomst.

De onderneming die een vrijstelling heeft verkregen, is er evenwel toe gehouden een totaal aantal stagiairs aan te werven dat overeenstemt met 3% van het personeelsbestand van de onderneming.

Het besluit is in werking getreden op 1 november 1996 en houdt op van kracht te zijn op 31 december 1998.

P.N.D.

BOEKEN

F. TULKENS en H.-D. BOSLY (red.), *La justice pénale et l'Europe*, Traux des XVe journées d'études juridiques Jean Dabin organisées par le Département de criminologie et de droit pénal, Bibliothèque de la Faculté de droit de l'Université Catholique de Louvain XXVII, Brussel, Bruylant, 1996, 540 pp.

Wie «Europa» zegt, denkt meestal niet in de eerste plaats aan strafrecht. Nochtans kan deze rechtstak ook uit de Europese context niet meer worden weggedacht – en hierbij gaat het méér dan louter om het E.V.R.M. Bovengenoemd verzamelwerk bundelt tientallen teksten van een gelijkaardig aantal auteurs, zowel van binnen- als van buitenland, m.b.t. strafrechtelijke problemen in de Europees-rechtelijke sfeer. Deze sfeer werd, na een algemene inleiding door Prof. Tulkens, logisch ingedeeld in twee gebieden, nl. die van de Raad van Europa enerzijds en die van de Europese Unie anderzijds. Na de diverse bijdragen volgen enkele algemene slotbeschouwingen van Paul Martens, rechter in het Arbitragehof.

Het eerste deel, m.b.t. de Raad van Europa, werd opgesplitst in drie hoofdstukken. In een eerste hoofdstuk komen de criminologische ontwikkelingen in de Raad van Europa aan bod (basistekst van Faugeron en Hulsman, replieken en begeleidende overwegingen van Debuyt, Digneffe en Kellens). Een tweede hoofdstuk behandelt diverse problemen van penitentiair recht: overbevolking in de gevangenissen, alternatieve straffen en de rechten van de gedetineerde (basistekst van Houchon, replieken en begeleidende overwegingen van Faugeron en Mary). In het derde kapittel komen de strafprocesrechtelijke aspecten van het E.V.R.M. aan bod. Na een inleidende tekst van Eerste Advocaat-Generaal bij het Hof van Cassatie du Jardin toetst Callewaert enkele belangrijke fases in de strafrechtspleging (nl. de voorlopige hechtenis en het vonnis zelf) en twee sleutelfiguren ervan, nl. de strafrechter en de advocaat, aan de vereisten die door het E.V.R.M. worden opgelegd. De reacties en nabeschuwingen zijn van de hand van De Schutter, Lemmens, Franchimont en Verhaegen.

Het tweede deel, dat het strafrecht in het licht van de Europese Unie behandelt, werd ingedeeld in vier hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk komen enkele algemene beschouwingen omtrent het strafrecht in het algemeen en het fraudeprobleem in het bijzonder binnen de Europese Unie aan bod (bijdragen van De Nauw, Roth, Schutte en Vernimmen). Vervolgens worden de elementen beschouwd die het Europese bolwerk vooral van buitenaf bedreigen: illegale grensoverschrijding en de daarmee gepaard gaande criminaliteit, waaronder de problematiek van de handel in verdovende

middelen (basisteksten van Brion en Kaminski, replieken en begeleidende overwegingen van Cesoni, den Boer en Foblets).

Het derde hoofdstuk behandelt de politionele en de gerechtelijke samenwerking binnen de Europese grenzen (basistekst van Bosly en Renault, replieken en begeleidende overwegingen van De Valkeneer, Flore, Massé, Thomas en Stenmans en Vandermeersch). In het laatste hoofdstuk komen de communautaire sancties aan bod (basistekst van Stuyck en Denys, replieken en begeleidende overwegingen van Colette-Bassecqz, Friden, Hennau-Hublet, Huybrechts en Spielmann).

Op een enkele korte Engelstalige bijdrage na – van een Nederlandse auteur – zijn de teksten in het Frans gesteld.

Het strafrecht in Europese context ligt duidelijk «in de markt» (zie ook de bijdrage van B. Spriet, «De doorwerking van het Europees gemeenschapsrecht in de strafbaarstelling van het interne Belgische strafrecht», *R.W.*, 1995-96, 1159 e.v.). Wie over de uiteenlopende strafrechtelijke facetten van deze problematiek algemene en verkennende lectuur zoekt, kan ongetwijfeld bij het onderhavige verzamelwerk terecht.

Steven Van Overbeke

C.H. BRANTS en R. DE LANGE, *Strafvervolgning van overheden*, monografieën strafrecht deel 22, Denventer, Gouda Quint, 1996, VI + 118 pp.

Zoals bekend kunnen in Nederland rechtspersonen strafrechtelijk worden vervolgd (art. 51 Sr.). Een tweede vaststelling trapt ongetwijfeld nog meer een open deur in: ook publiekrechtelijke rechtspersonen zijn rechtspersonen. De combinatie van beide evidente gegevens levert evenwel een bijzonder netelige vraag op: kan ook de overheid als overheid d.w.z. als publiekrechtelijke rechtspersoon – een misdrijf plegen en hiervoor strafrechtelijk worden vervolgd?

De onderhavige studie kwam tot stand n.a.v. het arrest van de Hoge Raad d.d. 25 januari 1994 in een zaak die bekend staat als «de Vliegbasis Volkel». In deze zaak had het openbaar ministerie de Nederlandse Staat strafrechtelijk gedagvaard wegens bodemvervuiling op de vliegbasis Volkel; de feitenrechter verklaarde deze strafvervolgning ontvankelijk. In het arrest van 25 januari 1994 vernietigde de Hoge Raad evenwel deze uitspraak: de Staat kan niet zelf voor zijn handelingen strafrechtelijk verantwoordelijk worden verklaard. Op het Volkel-arrest volgden nog drie arresten van 23 april 1996, waarin de Hoge Raad m.b.t. lagere overheden gelijkaardige arresten – eveneens inzake milieudelicten – wees. Ook deze arresten worden in het besproken werk becommentarieerd.

In enkele korte hoofdstukken wordt de desbetreffende rechtspraak van de Hoge Raad nader geanalyseerd en bekritiseerd. Deze rechtspraak komt er, grof geschetst, op neer dat een strafrechtelijk oordeel over het handelen van de Nederlandse Staat volstrekt uitgesloten wordt, terwijl deze strafrechtelijke immuniteit voor de lagere overheden slechts geldt in zoverre deze optreden ter uitvoering van een hen als openbaar lichaam in de zin van hoofdstuk 7 van de Grondwet opgedragen bestuursstaak.

De auteurs komen tot het besluit dat er grote bezwaren kleven aan de strafrechtelijke immuniteit van de overheid. Zij stellen dat een democratische samenleving er beter van af komt wanneer de overheid, die net als ieder ander (of misschien nog meer) de normen van het strafrecht dient te eerbiedigen, hieromtrent ook strafrechtelijk wordt gecontroleerd. Ongetwijfeld een lezenswaardige monografie.

Steven Van Overbeke

Cl. WILWERTH e.a., *L'administration en 7 questions*, Bruylant Brussel, 1996, 219 pp.

Dit boek is het verslagboek van een studiedag van 22 maart 1996. Na een algemene inleiding worden in dit werk, zoals uit de titel blijkt, zeven bestuursrechtelijke thema's behandeld.

Ph. Quertainmont bijt de spits af met een bijdrage over «Le rôle et le fonctionnement de l'administration». Marc Tournemene, inspecteur-generaal Financiën, behandelt de kostprijs van het bestuurlijk handelen.

In zijn bijdrage «L'ouverture de l'administration au public» legt A. Declercq van de Ombudsdienst van het Waalse Gewest de vinger op de wonde: de burger accepteert niet langer een verticale en paternalistische verhouding met de Staat (p. 45). De kritiek heeft sinds het begin van de jaren '90 geleid tot allerhande wetgevende initiatieven. Thema's als de formele motivering van administratieve rechtshandelingen, de openbaarheidswetgeving, het Handvest van de gebruikers van openbare diensten, de ombudsdienst van het Waalse Gewest komen in dit verband kort aan bod.

Jean-Claude Geus, Staatsraad en lid van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens, verkeert in een goede positie om het thema van de eerbiediging van de mensenrechten door de besturen te behandelen. Hij bespreekt aan de hand van recente rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens enerzijds de rechten van de burger tegenover het bestuur (artt. 2 en 3 E.V.R.M.) en anderzijds de rechten van de ambtenaar tegenover het bestuur (artt. 6, 8 en 10 E.V.R.M.).

«Le conseil d'Etat, juge naturel de l'administration» is de titel van de bijdrage van Odile Daurmont, auditeur in de Raad van State. Hierin wordt onder meer de Raad van State enerzijds in historisch perspectief geplaatst en worden anderzijds nieuwe bevoegdheden van de Raad van State (kort geding, dwangsom) toegelicht.

E. Gillet, advocaat, behandelt het actuele thema van de politisering van de administratie. De nadruk wordt hierbij gelegd op de primo-benoemingen en de aanwerving van contractueel overheids-personeel.

Noodzakelijke wijzigingen van de (federale) besturen worden belicht door M. Damar, secretaris-generaal van het federaal ministerie van ambtenarenzaken («Le temps venu des novataires. Propos sur l'administration fédérale»).

Conclusies worden getrokken door D. Batsel, auditeur in de Raad van State, en het boek wordt afgerond met een trefwoordenregister.

Zoals de meeste boeken die verzamelwerken van bijdragen van diverse auteurs zijn, wordt ook dit boek gekenmerkt door de heterogeniteit van de diverse bijdragen. In casu gaat het zowel om juridische, als om sociologische benaderingen; sommige thema's worden vrij oppervlakkig, andere meer diepgaand onderzocht.

1. Opdebeek

B. TILLEMANS, **Bestuur van vennootschappen. Statuut interne werking en vertegenwoordiging** in JAN RONSE INSTITUUT, **Reeks rechtspersonen en vennootschapsrecht**, deel 9, Biblo, Kamthout, 1996, 696 pp.

Het gerecenseerde boek vormt het negende deel van de «Reeks rechtspersonen- en vennootschapsrecht» van het Jan Ronse Instituut van de K.U.Leuven. Uit de bibliografische gegevens valt daarenboven af te leiden dat het de neerslag vormt van het tweede deel van het proefschrift van de auteur (p. 6).

De auteur biedt een vrij exhaustief overzicht van de problematiek van het bestuur van vennootschappen naar Belgisch recht. Het boek omvat de volgende delen: 1. een aantal inleidende beschouwingen waarin de auteur beoogt de «bestuursfunctie» te herleiden tot één van de in het B.W. benoemde overeenkomsten, namelijk de «lastgeving» (maar er terecht op wijst dat deze herleiding van het bestuursmandaat niet altijd, noch voor alle vennootschappen in dezelfde mate opgaat); 2. een bespreking van de voorschriften inzake de benoeming van de bestuurders (o.m. benoembaarheidsvereisten, onverenigbaarheden, verbodsbepalingen, benoemingsprocedures,...); 3. een analyse van de voorschriften die de beëindiging van het mandaat als bestuurder (of zaakvoerder) beheersen; 4. een schets van de voorschriften inzake de besluitvorming van de bestuurder(s) (organen) en 5. een analyse van de voorschriften inzake de (externe) vertegenwoordiging van een vennootschap door haar bestuurders. De auteur gaat echter niet in op de problematiek van aansprakelijkheid van de vennootschapsbestuurders, noch heeft hij een omstandige analyse aan de problematiek van de nietigheid van door bestuurders genomen besluiten gewijd. Eveneens onbesproken is de belangenconflictprocedure.

Een van de grootste verdiensten van het gerecenseerde boek vormt ongetwijfeld de schat aan referenties naar (Belgische) rechtspraak en rechtsleer die het vermeldt. Wie het boek omtrent een willekeurige materie raadpleegt, zal meteen een vrijwel volledig overzicht

van alle rechtspraak en de voornaamste rechtsleer omtrent de materie aantreffen. Hierbij heeft de auteur een dubbele methodologie gehanteerd: in eerste instantie vermeldt hij aan het begin van elk deel een overzicht van de voornaamste door hem geraadpleegde rechtsleer; in tweede instantie hanteert hij een omstandig voetnotenapparaat dat de lezer die verder onderzoek in de materie wil verrichten, zonder twijfel een zeer grote hulp zal opleveren. Alleen ingeval de analyse die de auteur heeft verricht, het strikte kader van het vennootschapsrecht te buiten gaat, zijn de verwijzingen nogal gebrekkig (zo bv. op de plaatsen waar de auteur het protocol inzake de autonomie van de bankfunctie bespreekt).

Een tweede grote verdienste van het werk is de grote mate van toegankelijkheid, zowel op het vlak van het taal- en stijlgebruik, als op het vlak van de gehanteerde indelingswijze met name het gebruik van een algemene inhoudstafel (p. 7) en per deel, een gedetailleerde inhoudstafel).

Het boek vertoont echter ook een aantal zwakheden. Wellicht de voornaamste ervan is dat het boek niet onmiddellijk beantwoordt aan de traditionele opvatting van een proefschrift, in de zin van een gesystematiseerd en doorlopend betoog, waarbij de doctorandus één centrale stelling uitwerkt en toetst aan het geheel aan rechtsregelen van de door hem onderzochte materie. In het gerecenseerde boek ontbreekt een dergelijk basisconcept volledig. Als gevolg hiervan biedt het boek veeleer de aanblik van een encyclopedisch naslagwerk, dan van een werkelijk proefschrift.

Een tweede zwakheid (die wellicht voortvloeit uit de eerste) is dat de auteur zich op bepaalde plaatsen bezondigt aan opvallende contradicties. Zo bijvoorbeeld poneert hij op p. 15 van het werk de stelling dat er naar Belgisch privaatrecht geen algemene orgaantheorie bestaat, zelfs niet voor de vennootschappen «met volkomen rechtspersoonlijkheid», zodat laatstvermelde vennootschappen, behoudens andersluidende wettelijke regeling, in beginsel ressorteren onder de regelen van de lastgeving, om verder in het boek tot tegenovergestelde besluiten te komen, bv. op p. 45, waar de toepasselijkheid van een voorschrift van het Burgerlijk Wetboek uitdrukkelijk wordt verworpen wat betreft de vennootschapsorganen waarin de raad van bestuur een wettelijk orgaan is, alsmede op p. 500, waar de auteur stelt dat de organieke vertegenwoordiging op algemene wijze kan worden afgeleid uit de organisatie van bepaalde soorten rechtspersonen zelf. Een soortgelijke contradictie valt af te leiden uit de lezing van de inleidende beschouwingen in samenhang met de rest van het boek. In de inleidende beschouwingen lijkt de auteur immers te suggereren dat de behandeling van de problematiek van het bestuur van vennootschappen moet worden gebaseerd op de techniek van de lastgeving, zelfs in de mate dat de lezer hieruit zou kunnen concluderen dat de auteur zulks heeft bedoeld als centrale stelling die hij verder in het boek zal uitbouwen. Evenwel is de verdere lectuur in die zin teleurstellend dat de auteur het betoog van de inleiding op meer punten (impliciet) lijkt te ontcrachten, dan dat hij er concrete illustratieve voorbeelden van vermeldt.

Een verdere negatieve kritiek die op het gerecenseerde boek zou kunnen worden gegeven, vormt het feit dat de auteur de door hem behandelde problemen niet altijd voldoende expliciet heeft afgebakend volgens de diverse vennootschapstypes die het Belgische recht onderscheidt. Hierdoor is het voor de lezer in vele gevallen moeilijk om uit te maken of een bepaalde rechtsregel geldt voor alle vennootschapstypes, dan wel enkel van toepassing is op één bepaald vennootschapstype (of een bepaalde categorie vennootschapstypes). Misschien had de auteur er goed aan gedaan om aan het begin van elk nieuw deel (of nieuw hoofdstuk binnen een deel) een overzicht te bieden van de behandelde stof en de nodige afbakening volgens de diverse vennootschapsvormen aan te geven.

Wellicht is een deel van voormelde tekortkomingen te wijten aan het feit dat de auteur ervoor heeft geopteerd zijn proefschrift in twee afzonderlijke boekdelen te publiceren, als gevolg waarvan de coherentie ergens zoek is geraakt.

In *globo* beschouwd, hebben voormelde tekortkomingen tot gevolg dat het boek een zekere continuïteit in opbouw en betoog mist en veeleer de aanblik van een juxtapositie van problemen biedt, zij het dat het boek binnen deze perken een schat aan informatie oplevert. In die zin zal het boek een zeer grote hulp zijn voor de praktijkjurist die inzicht wil verwerven in de voorschriften die het bestuur van vennootschappen beheersen; wie daarentegen een consequente en continue behandeling van de problematiek (en daar-

van afgeleid, vernieuwende inzichten) verwacht, zal evenwel wellicht een licht gevoel van teleurstelling ervaren.

Koen Byttebier

J.B.J.M. TEN BERGE e.a., *Het bestuursprocesrecht*, W.J. Tjeenk Wilink, Deventer, 1996, XXII-452 pp.

Artikel 107, tweede lid, van de Nederlandse grondwet van 1983 heeft de wetgever opgedragen algemene regels van bestuursrecht vast te stellen. Die opdracht heeft ertoe geleid dat de Commissie Scheltema een aantal voorstellen heeft uitgewerkt welke uiteindelijk aan de basis hebben gelegen van één van de grootste wetgevingsoperaties in Nederland, namelijk het tot stand brengen – in diverse «tranches» – van de Algemene wet bestuursrecht (verkort «A.w.b.»). De eerste twee tranches, waaronder de bepalingen betreffende het uniforme bestuursprocesrecht van hoofdstuk 8 van de A.w.b., zijn op 1 januari 1994 in werking getreden. Het is precies dat hoofdstuk waaraan aandacht wordt besteed in het besproken boek. In dat boek zijn immers de bevindingen neergeschreven van een evaluatie-onderzoek dat in opdracht van de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken werd uitgevoerd door het Centrum voor procesrecht van het Schoondijk Instituut van de Universiteit van Tilburg en het Instituut voor Staats- en Bestuursrecht van de Universiteit van Utrecht. Het doel van dat onderzoek was een eerste beeld te geven van de effecten van het nieuwe bestuursprocesrecht van hoofdstuk 8 van de A.w.b. en, waar nodig, suggesties te formuleren ter verbetering van het stelsel van het bestuursprocesrecht.

Het boek is illustratief voor het belang en het nut van de wets-evaluatie, ook al vindt in casu die evaluatie vrij snel plaats na het tot stand komen van de nieuwe wetgeving, welke amper de kans heeft gekregen om zich te «zetten» terminologie gebezigd op blz. 420 van het boek). Op die wijze wordt evenwel de evaluatie een element van vormgeving van de nog steeds vernaderende organisatie en inhoud van het stelsel van de bestuursrechtelijke geschillenbeslechting in Nederland. De snelle evaluatie werkt in ieder geval de alertheid van de wetgever in de hand aangezien die vlug op een systematisch-onderbouwde en geordende manier wordt voorgelicht omtrent de praktische uitwerking van het door hem tot stand gebrachte normenapparaat. Doordat het nieuwe bestuursprocesrecht nog te kort van kracht is, zal nochtans op een aantal deelterreinen de verdere ontwikkeling van de rechtspraak moeten worden afgewacht. Deze vaststelling wordt trouwens door de auteurs gedeeld waar die wijzen op de noodzaak van nader onderzoek.

Het boek vormt de neerslag van een systematisch onderzoek rond vijf thema's, te weten de toegang tot het geding, het feitenonderzoek, het voorwerp en de uitkomst van het geschil, het tijdsbeslag en de kwaliteit van de rechtspleging. Deze vijf thema's worden overeenkomstig een uniform schema besproken, waarbij telkens wordt uitgegaan van het wettelijk kader, een jurisprudentie- en literatuur-onderzoek en van «interviews» met de betrokken juridische zorgverstrekkers (rechters, advocaten, ambtenaren). Telkens worden bevindingen weergegeven en aanbevelingen geformuleerd (o.m. op het vlak van de procesbevoegdheden van zowel de gerechten als de partijen).

Een dergelijke werkwijze maakt van het besproken deel tegelijk een logisch opgebouwd, vlot toegankelijk en praktisch-relevant werkstuk dat ook voor de Belgische lezer die is begaan met de bestuurlijke geschillenbeslechting, een rijke bron van informatie vormt. Talrijke proceduriële knelpunten zijn immers ook in België aan de orde of kunnen er aan de orde komen. In het besproken boek worden dergelijke knelpunten op een gefundeerde en uitgebreide wijze besproken en worden ervoor oplossingen gesuggereerd op een wijze welke toelaat dat ook de Belgische rechtspracticus batig gebruik zal kunnen maken van de hem ter beschikking gestelde informatie.

M. van Damme

MEDEDELINGEN

Verslag over het besloten colloquium van het interuniversitair centrum voor gerechtelijk recht van 23 april 1997 aan de V.U.B. met als thema 'Het ambtshalve optreden van de rechter en de heropening van het debat'

Op 23 april jl. organiseerde het interuniversitair centrum voor gerechtelijk recht, in de rechtsfaculteit van de V.U.B., zijn jaarlijks besloten colloquium rond het thema 'Het ambtshalve optreden van de rechter en de heropening van het debat'.

Wegens de complexiteit van dit onderwerp werd afgesproken dat de discussie zou worden beperkt tot volgende drie subthema's:

- wat mag of moet de rechter ambtshalve opwerpen?
- in hoeverre mag de rechter uit de 'voorgelegde feiten' ambtshalve motieven afleiden tot staving van zijn beslissing, zonder het recht van verdediging te schenden?
- onder welke voorwaarden is de rechter verplicht een heropening der debatten te bevelen teneinde het recht van verdediging te doen eerbiedigen?

1. In verband met het eerste discussiepunt, werd er eerst aan herinnerd dat, blijkens de rechtspraak van het Hof van Cassatie, het ambtshalve optreden van de rechter inzake bepaling van de toe te passen *rechtsregel* of inzake *juridische kwalificaties* strikt gekoppeld is aan de eerbiediging van het recht van verdediging en de hiaraan verbonden verplichting tot heropening van het debat (zie o.m.: Cass., 13 november 1989, *A.C.*, 1989-90, 339; Cass., 11 juni 1992, *A.C.*, 1991-92, 962).

a) Vervolgens werd de aandacht gevestigd op een cassatiearrest van 20 oktober 1983 (*A.C.*, 1983-84, 193). Daarin besliste het Hof dat het voldoende was dat een partij betoogde dat zij slechts 'contractuele verplichtingen' had om te besluiten dat zij zich impliciet had beroepen op 'alle specifieke regels inzake contractuele aansprakelijkheid' en om, bijgevolg, te oordelen dat één van die regels (voorzienbaarheid van de schade) een 'aan de tegenspraak van de partijen onderworpen gegeven' is, zodat het recht van verdediging niet werd miskend.

Uitgaande van die rechtspraak werd aan de aanwezigen de vraag voorgelegd of zulks niet te ver gaat: is het voldoende dat ergens in een conclusie wordt verwezen naar een of ander juridisch geheel of stelsel opdat de rechter, zonder het recht van verdediging te schenden, een niet specifiek ingeroepen rechtsgrond - die toevallig tot dit stelsel behoort - zou kunnen toepassen?

Tijdens de hieropvolgende discussie werd door diverse deelnemers beklemtoond dat de gedingvoerende partijen door tussenkomst van hun advocaten, het gerechtelijk debat loyaal moeten voeren en o.m. in de door hen genomen conclusies elkaars stellingen beter horen te analyseren en te betwisten. Dit zou veel problemen rond een eventuele (meestal tijdrovende) heropening van het debat kunnen voorkomen.

Bovendien werd erop gewezen dat het afleiden van bepaalde juridische gevolgen moet worden onderscheiden van het opwerpen van een nieuw middel en dat bedoelde heropening vaak kan worden vermeden wanneer de rechter ter terechtzitting de nodige vragen aan de partijen stelt.

Een andere deelnemer vond daarentegen dat de advocaten vóór alles de belangen van hun cliënten dienen te verdedigen en dus niet kunnen worden verplicht de rechter bij te staan in zijn rechtsprekende opdracht. Deze moet daarom in ieder geval het recht van verdediging eerbiedigen. En dit is niet het geval zodra hij, door zijn (ambtshalve) redenering een 'verrassingseffect' (effet de surprise) bij één der partijen doet ontstaan.

Aldus kwam de vergadering tot een eerste deelbesluit: de rechter is verplicht op het hem voorgelegde geschil de volgens hem relevante rechtsregels toe te passen, terwijl de partijen principieel verplicht zijn elkaars stellingen zo nauwkeurig mogelijk te betwisten (betwistingsplicht); hoe dan ook dient de rechter het recht van verdediging in acht te nemen door geen enkele partij te 'verrassen' met volslagen nieuwe en - gelet op het gevoerde debat - voor de partijen of één van hen onnaspeurbare argumenten of redeneringen.

b) Ondergetekende moderator vroeg dan aandacht voor een tweede cassatiearrest van 18 februari 1993 (*A.C.*, 1993, 202), waaruit o.m. volgt dat, wanneer een partij haar vordering voor de eerste rechter

had gegrond op de regels van de contractuele aansprakelijkheid, maar in hoger beroep expliciet op die van de aquiliaanse aansprakelijkheid, de appelrechter wettig, zonder wijziging van de *oorzaak* van de vordering, de andere partij kan veroordelen op grond van haar contractuele aansprakelijkheid.

Daaruit werd de vraag afgeleid of dit inhoudt dat steeds rekening dient te worden gehouden met het debat gevoerd in eerste aanleg en of het volstaat - om problemen te vermijden qua wijziging van de *oorzaak* - dat de aansprakelijkheidsvordering werd gegrond op 'de fout' van de tegenpartij, zelfs indien duidelijk werd geopteerd voor een welbepaalde aansprakelijkheidsregel.

Betreffende dit arrest werd enkel door een spreker het principeel belang beklemtoond van de uitspraak van het Hof van Cassatie voor het *begrip oorzaak van de vordering*, dat wordt omschreven als de 'rechtsfeiten' waarop de vordering is gegrond. Het Hof verstaat daaronder bv. 'de fout' die aan de gedaagde wordt verweten in het licht van de door de eiser ingeroepen feiten die aanleiding hebben gegeven tot de vordering in rechte. Dit is kennelijk een erg ruime begripsomschrijving die verwijst naar grote juridische begrippen of rechtsfiguren (zie echter ook het *infra*, sub nr. 3 geciteerde arrest van 16 november 1992).

Opdat de *oorzaak* van de vordering zou kunnen worden bepaald - zo merkte een andere deelnemer op - volstaat dus niet louter een feitelijk verhaal, maar is een juridisch gekleurd verhaal vereist. En daardoor is de rechter gebonden, krachtens het 'beschikkingsbeginsel'. Alleen zal kennelijk nog vaak worden geredetwist over de juiste draagwijdte van het *begrip* 'rechtsfeit'.

2. In een tweede deel van het debat ging de aandacht naar de mogelijkheid voor de rechter om, zelfs ambtshalve, de door de partijen tot staving van hun vorderingen voorgedragen *redenen aan te vullen*, althans in zoverre hij daardoor geen 'geschil' opwerpt waarvan in de conclusies van partijen geen sprake was en waarover zij geen tegenspraak hebben kunnen voeren (Cass., 17 april 1989, *A.C.*, 1988-89, 945).

Volgens het Hof van Cassatie kan de rechter die redenen zelfs 'vervangen' (Cass., 25 juni 1990, *A.C.*, 1989-90, 1377) en bestaat die mogelijkheid van ambtshalve aanvulling of vervanging van redenen, zodra de rechter uitspraak doet 'op grond van de regelmatig aan zijn beoordeling *voorgelegde feiten*' (Cass., 29 mei 1986, *A.C.*, 1985-86, 1327).

Ondergetekende gespreksleider legde aan de vergadering in dat verband de vraag voor of het voldoende is, ter eerbiediging van het recht van verdediging, dat die feiten tijdens een contradictoire debat zijn aangevoerd en of de rechter zomaar zijn beslissing kan laten steunen 'op elk stuk dat hem regelmatig is voorgelegd, ook al werd daarvan in conclusie geen gewag gemaakt' (zie Cass., 12 november 1987, *A.C.*, 1987-88, 325).

De meeste deelnemers die het woord vroegen, konden zich met de aangehaalde rechtspraak verzoenen en gaven dus een positief antwoord op deze vraag. Zij waren van oordeel dat het voldoende is dat stukken regelmatig deel uitmaken van het dossier om de ambtshalve afleidingen daaruit door de rechter wettig te verantwoorden, dus zonder schending noch van het beschikkingsbeginsel, noch van het recht van verdediging. Er wordt geen nieuw geschil opgeworpen, zodra bewuste feiten of stukken door partijen konden worden tegengesproken (ook al hebben ze dat niet gedaan). Deze stelling sluit aan bij de reeds vermelde 'betwistingsplicht' van gedingvoerende partijen (zie *supra*, nr. 1, a).

3. Daarop werd evenwel - in een derde discussiepunt - de vraag geopperd of de besproken rechtspraak niet tot gevolg kan hebben dat de wettelijke verplichting tot heropening van het debat (art. 774, tweede lid, Ger. W.), die overigens voornamelijk bedoeld is om het beginsel van de autonomie der procespartijen en het recht van verdediging te doen eerbiedigen (Cass., 14 juni 1991, *A.C.*, 1990-91, 1024), vaak kan worden omzeild zodra enig verband kan worden gelegd met één of meer feitelijke gegevens die in het dossier berusten.

Vele aanwezige advocaten wezen evenwel op de nefaste gevolgen die een heropening van het debat heeft op de duur van het proces. Dit leidt vaak tot een dilemma: ofwel opteert men voor een relatief snelle afwikkeling van het proces, ofwel eist men een strikte naleving van het recht op tegenspraak. Wellicht zal in eerste aanleg eerstgenoemde optie meestal de voorkeur krijgen, maar kan dit organisatorisch probleem het antwoord bepalen op voormelde juridische vraag?

Prof. J. Linsmeau (U.L.B.) - die in het najaar zelf instaat voor de organisatie van het traditioneel colloquium van het centrum waarbij op een en ander nader zal worden ingegaan - opperde bezwaren tegen het feit dat een rechter ambtshalve kan verwijzen, zonder het debat te heropenen, naar de omschrijving van een *begrip* in een woordenboek, inzonderheid wanneer de juridische beslechting van het geschil daarvan afhangt.

Daarenboven rijst de vraag of de beschreven ruime mogelijkheden tot ambtshalve aanvulling of vervanging van redenen door de rechter niet contrasteren met de strikt beperkte mogelijkheden voor een partij om, in cassatie, een nieuw middel aan te voeren (zie o.m. Cass., 22 mei 1986, *A.C.*, 1985-86, 1282, alsook Cass., 16 november 1992, *A.C.*, 1991-92, 1309, waarin het *oorzaakbepalende* 'rechtsfeit' kennelijk niet zo ruim wordt opgevat als in het *supra* besproken arrest van 18 februari 1993), meer bepaald wanneer de rechter *niet* is overgegaan tot enige ambtshalve aanvulling van redenen, ook al had hij zulks gekund. Dit leidt duidelijk tot een moeilijk te verantwoorden onevenwicht.

Na een samenvatting van de voornaamste conclusies - die helaas niet tot een eensgezindheid in de opvattingen over het gekozen thema hebben geleid - werden de deelnemers door de organisator van het colloquium en door prof. em. M. Storme, voorzitter van het interuniversitair centrum, bedankt voor hun actieve aanwezigheid die een uiterst boeiende discussie had opgeleverd.

Bruno MAES

Docent gerechtelijk privaatrecht V.U.B.

Prijs Fettweis

De jaarlijkse Prijs Fettweis werd bepaald op 25.000,- F. Worden een eerste prijs en een tweede prijs toegekend, dan bedragen deze respectievelijk 15.000,- F en 10.000,- F.

De Prijs Fettweis 1997 zal worden uitgereikt voor de beste scriptie in het Gerechtelijk Recht opgesteld tijdens het academiejaar 1996-97.

Enkel studenten en afgestudeerden in de Rechten komen voor de Prijs Fettweis in aanmerking.

Bij publicatie van het bekroonde werk moet melding worden gemaakt van de «Prijs Fettweis».

De kandidaten voor deze prijs worden verzocht vijf exemplaren van hun scriptie over te maken aan prof. M. Storme, voorzitter van het Interuniversitair Centrum voor Gerechtelijk Recht, Coupure 3, 9000 Gent, en dit uiterlijk vóór 15 oktober 1997.

Studiedag Het gewijzigde faillissementsrecht:

Op 11 juli 1997 werd uiteindelijk de laatste hand gelegd aan de wetsontwerpen strekkende tot wijziging van het faillissementsrecht en de voorschriften inzake het gerechtelijk akkoord. De nieuwe wetten hebben tot doel het faillissementsrecht aan te passen aan de noden van de praktijk, waarbij in het bijzonder aandacht is besteed aan de belangen van de schuldeisers, van de overheid, van de werknemers en van de gefailleerde zelf. De nieuwe wetten wijzigen fundamenteel het faillissementsrecht: hervorming van de procedure van het gerechtelijk akkoord; snellere, soepelere en eenvoudiger faillissementsprocedure; betere vrijwaring van de rechten van de gefailleerde; grotere zeggenschap en controle in hoofde van de schuldeisers; aanpassing van de strafsancities; afschaffing van het akkoord na het faillissement; afschaffing van het ambtshalve faillissement; afschaffing van de verschoonbaarheid van de gefailleerde; (...).

Naar aanleiding van deze ingrijpende wijzigingen organiseert het Centrum Economisch Recht VUB op 9 oktober 1997 een colloquium teneinde deze complexe en volledig nieuwe teksten te onderwerpen aan een grondige analyse en een kritische evaluatie. Hiervoor wordt beroep gedaan op de volgende sprekers: dhr. S. De Clerck, prof. dr. J.E. Krings, prof. H. Geinger, mr. Ch. Van Buggenhout, prof. K. Byttebier, mevr. T. Paelinck, mevr. L. Lanoye, prof. dr. A. De Nauw, mevr. P. Vanlersberghe, prof. dr. L. Cornelis, mr. P. Van Der Putten, prof. dr. J.-L. Duplat, prof. dr. Ph. Colle, dhr. A. François, mr. R. Parijs.

Nadere informatie kan bekomen worden bij: P. Simons (praktische organisatie) 02/629.26.38 - 02/629.26.36 of R. Feltkamp (inhoudelijke informatie) 02/629.25.58 - e-mail: rfeltkam@vub.ac.be.

Colloquium: Naar de invoering van het homohuwelijk?

Op vrijdag 26 september 1997 organiseert het Instituut voor Familierecht en Jeugdrecht (KULeuven) een colloquium rond het homohuwelijk.

Programma:

- 14u00: Een pleidooi voor de invoering van het «partnerschap» voor personen van hetzelfde geslacht (prof. P. Senaevé)
- 14u30: De instelling van het geregistreerde partnerschap in de Scandinavische landen (E. Coene)
- 15u00: De ontwikkelingen in Nederland aangaande de rechtspositie van koppels van hetzelfde geslacht (prof. S.C.J.J. Kortmann)
- 15u30: De bevestiging van levensverbintenissen tussen personen van hetzelfde geslacht (prof. R. Burggraef)
- 16u20: Debat o.l.v. P. Senaevé met vertegenwoordigers van de homobeweging en van de politieke partijen: G. Groeseneken (F.W.H.), G. Bourgeois (V.U.), E. Boutmans (Agalev), R. Landuyt (S.P.), G. Versnick (V.L.D.), L. Willems (C.V.P.).

Bijkomende inlichtingen: Secretariaat van het Instituut voor Familierecht en Jeugdrecht (mevr. L. Peumans, tel. 016/32.52.05 tussen 9u en 14u).

Symposium: Het geneesmiddel juridisch bekeken

Op zaterdag 4 oktober 1997 organiseert de Vlaamse Vereniging voor Gezondheidsrecht haar XIIIe Symposium.

Programma:

- 09.00: Onthaal en Inleiding (mr. F. Dewallens)

Ontwikkeling van het geneesmiddel

- 09.40: De juridische draagwijdte van het begrip geneesmiddel (prof. dr. S. Callens)
- 10.10: Criteria voor onderzoek en ontwikkeling van een nieuw geneesmiddel (mr. P. Bogaert)
- 10.40: Medische experimenten op bijzondere categorieën van proefpersonen (drs. J. Ter Heerdt)

Overheidstussenkomsten

- 11.35: Geneesmiddelenregistratie en -bewaking als instrument van kwaliteitsbescherming (prof. dr. F. Gosselinckx)
- 12.05: Therapeutische waarde van het geneesmiddel als criterium voor prijs en terugbetaling (dhr. M. Loix)

De patient als consument

- 14.15: De rechtsverhouding tussen voorschrijver, apotheker en patiënt (dhr. L. De Bruyckere)
- 14.35: Reclamebeperkingen voor geneesmiddelen: grenzen aan de informatie (dr. G. Straetmans)
- 15.05: Bijsluiters, informatieplicht en productaansprakelijkheid (mr. T. Balthazar)

Debat

- 15.35: Vragen uit het publiek aan de sprekers (Moderator: dr. R. Heylen)

- 15.45: Slotwoord (dhr. J. Vandeuren)

Bijkomende inlichtingen en inschrijvingen: mr. F. Dewallens, K. Leopold I-straat 28, 3000 Leuven, tel.: 016/23.98.29 en fax: 016/29.28.05.

U.L.B.: Lunchgesprekken

Het Centre de droit privé van de U.L.B. organiseert in oktober 1997 twee lunchgesprekken nl.:

- 9 oktober: Vers la réglementation de l'union libre (mr. S. Brat)
- 23 oktober: Le bref délai en matière de vente (mr. M. Ekelmans)

Deze gesprekken zullen doorgaan om 12u.30 in auditorium 1301, gebouw H, Paul Hégerlaan 2 (gelijkvloers), 1050 Brussel.

Juridische aspecten van het vermogensbeheer

Op 17 oktober 1997 organiseert de Europese Vereniging voor Bank -en Financieel Recht haar jaarlijkse internationale studiedag te Genève rond het onderwerp: «De juridische aspecten van het vermogensbeheer (Legal aspects of investment management)».

Programma

- 9.10: International trends in private banking (Ph. Bertherat)
- 9.40: The contractual relationship, the manager's obligations and liability (Th. Bonneau, T. Herrington en B. Feron)
- 11.30: Professional rules of conduct, scope and control of compliance (A. Von Planta and P. Gisiger)
- 14.00: Fiduciary duties of the investment manager and the avoidance of conflicts of interests, panel discussion with (K. J. Hopt, T. Frankel, J.B. Zufferey and A. Bossard)
- 16.30: Authorisation and supervision of investment managers, (P. Riviere and G. Hertig)
- 17.30: AEDBF Annual General Meeting

Inlichtingen: Mr. Jean-Pierre Buyle (tel. 02/732.16.10 - fax 02/733.62.13) en mevrouw Véronique Salamin (tel. 41-22.705.86.52 - fax: 41-22.705.86.62).

Colloquium: Afstammingsrecht

Het centrum voor familierecht van de U.L.B. organiseert op 17 oktober 1997 een colloquium met als thema «Dix années d'application du nouveau droit de la filiation».

Bijkomende inlichtingen: de h. A-C. Van Gysel, Terhulpesteenweg 187, 1170 Brussel, tel. 02/675.30.30 en fax. 02/675.30.31.

Forfaitaire schadevergoeding bij verkeersongevallen

Het Nationaal verbond van Magistraten eerste aanleg en het Koninklijk Verbond der vrede- en politierechters houden gezamenlijk een studiedag- workshop op 8 november 1997 met als thema: «De indicatieve tabel voor forfaitaire schadevergoeding bij verkeersongevallen. Toetsing en bijsturing.»

Deze studiedag is gratis behoudens deelname in de lunch.

De workshops gaan door in het auditorium Q van de V.U.B., campus Etterbeek en starten om 9.00 u. Er zijn 4 workshops voorzien die de bestaande tabel behandelen.

Er kan op voorhand ingeschreven worden via Herman Verlinden, politierechter te Leuven en Walter Peeters, rechter eerste aanleg te Dendermonde of via fax nr: 052/22.20.58.

Wegwijs in de loopbaanonderbreking

Het federale Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid heeft een nieuwe versie gepubliceerd van de brochure «Wegwijs in ... de loopbaanonderbreking».

De brochure behandelt o.m. de soorten loopbaanonderbreking, de vervanging, de uitkering, de ontslagbescherming, de voordelen van de werkgever, de gevolgen op het gebied van de sociale zekerheid, de procedure bij de aanvraag, en onder welke voorwaarden in het Vlaamse Gewest een bijkomende premie kan worden verkregen.

Deze brochure is gratis verkrijgbaar bij de Dienst Publicaties van het federale Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, Belliardstraat 51 te 1040 Brussel. Tel.: (02)233 42 11 en fax: (02)233 42 36.

Vijfde Nationaal Congres Drugbeleid 2000

5 en 6 november 1997

Flanders Expo - Maaltekouter 1 - 9051 Gent

THEMA'S

- ◆ Statuut van de preventiewerker-hulpverlener
- ◆ Aanpak van de internationale drughandel
- ◆ Geneesmiddelenproblematiek
- ◆ De politiek: conclusies van de Parlementaire Commissie "Drugs"
- ◆ Preventief bereiken van risicogroepen, binnen en buiten het onderwijs
- ◆ Gecontroleerde heroïneverstrekking
- ◆ Mogelijke gevolgen van een legalisering van 'soft drugs'
- ◆ Penitentiair regime en functie van het druggebruik

ALGEMENE COORDINATIE

Prof. dr. B. De Ruyver, voorzitter vzw Drugbeleid 2000, t.a.v. Patricia De Somere, Universiteit Gent, Vakgroep Strafrecht en Criminologie, Onderzoeksgroep Drugbeleid, Strafrechtelijk Beleid, Internationale Criminaliteit, Universiteitstraat 4, B-9000 Gent, telefoon 09/264.69.46 - fax.: 09/264.69.71.

INFO - INSCHRIJVINGEN - SECRETARIAAT

Inschrijvingen dienen te gebeuren met inschrijvingskaart te verkrijgen op het congressecretariaat Drugbeleid 2000, Oostvlaamse Politieacademie (OPAC), Sprendonkstraat 5, B-9042 Mendonk, telefoon 09/345.69.64 - fax 09/342.82.09 en door storting op rekening nummer 001-2784244-32, Drugbeleid 2000 vzw., Sprendonkstraat 5, B-9042 Mendonk van volgende bedragen:

• Deelname aan beide dagen (prijs van de lunch inbegrepen)	4.000 BEF
simultaanvertaling	300 BEF
• deelname per dag (prijs van de lunch inbegrepen)	2.500 BEF
simultaanvertaling	150 BEF
• congresboek	1.500 BEF

In samenwerking met MAKLU, Antwerpen

GROEP TRACTEBEL zoekt in het kader van de internationale uitbreiding van haar activiteiten en ter versterking van haar juridische dienst

een jurist

om het opstellen en het onderhandelen van overeenkomsten te verzekeren in verband met haar projecten in het buitenland in de gas- en elektriciteitssector.

Een perfecte kennis van het Engels is noodzakelijk en de kennis van andere talen is een pluspunt. De functie vereist enkele jaren ervaring in het domein van handelstransacties aan de balie of als bedrijfsjurist bij voorkeur in het internationale milieu.

Gelieve uw kandidatuur met curriculum vitae te bezorgen aan
de Heer J. de Garcia, TRACTEBEL n.v., Troonplein, 1 te 1000 Brussel

NATIONALISME EN INTERNATIONALISME IN HET INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT

Analyse van het Belgische conflictenrecht

Johan MEEUSEN

Omvang: 596 pag. - ISBN 90-5095-013-2 - Prijs: 3.650,-BF

In dit boek maakt Dr. J. Meeusen een fundamentele analyse van het internationaal privaatrecht. Centraal staat daarbij de vraag in welke mate het Belgische conflictenrecht ruimte biedt voor een daadwerkelijke toepassing van buitenlands recht. De auteur onderzoekt hiertoe zowel de theoretische fundamenten als de praktische toepassingen van het Belgische IPR.

Op een ogenblik dat de voortdurende internationalisering het aantal geschillen met internationale aspecten sterk doet toenemen, maakt Dr. J. Meeusen een analyse van de verschillende IPR-methoden, onderzoekt hij de moeilijkheden die met de toepassing van het conflictenrecht en van het buitenlandse recht gepaard gaan en reikt hij oplossingen aan voor een meer efficiënte behandeling van grensoverschrijdende geschillen.

Een brede waaier van materies, van personen- en familierecht tot onrechtmatige daad en zakenrecht en van huwelijksvermogens- en erfrecht tot internationale contracten, vennootschappen en faillissementen, komt hierbij aan bod. De auteur gaat ook uitgebreid in op 'beruchte' conflictenrechtelijke concepten en technieken als kwalificatie, renvoi, voorvraag, wetsontduiking en de openbare orde-exceptie; tevens staat hij stil bij de procedurele problemen die het conflictenrecht en de toepassing van buitenlands recht kenmerken. Hoewel het onderzoek gericht is op een analyse van het Belgische IPR, wordt regelmatig ook aandacht besteed aan de resultaten van rechtsvergelijkend onderzoek.

Het gedetailleerde karakter van de analyse, die o.m. wordt gesteund op talrijke verwijzingen naar Belgische en buitenlandse rechtspraak en doctrine, zorgt ervoor dat dit boek de lezer ook een beknopt overzicht biedt van het geldende Belgische conflictenrecht. De gedetailleerde registers van internationale verdragen, wetgeving, rechtspraak en trefwoorden vormen hierbij belangrijke hulpinstrumenten.

INTERSENTIA Uitgevers

NV Antwerpen - Groningen

Churchillaan 108 - 2900 Schoten

☎ 03/680.15.50 - Fax 03/658.71.21

Merkenbureau **GEVERS ANTWERPEN N.V.** zoekt voor een voltijdse betrekking als merkengemachtigde

een jurist(e)

met grondige kennis van het merken- en modellenrecht (bij voorkeur met ervaring).

Talenkennis: Nederlands en Frans + een grondige beheersing van het Engels.

Sollicitaties met C.V. schriftelijk te richten aan

Gevers Antwerpen N.V.
Frankrijklei 53/55 bus 5, 2000 Antwerpen,
t.a.v. Yves Roland, afgevaardigd bestuurder.

De Advokatenassociatie Grégoire zoekt voor een voltijdse medewerking met Meester Paul Depuydt

een medewerker(ster)

met grondige kennis van het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht en ruime ervaring ter zake.

Curriculum vitae te sturen naar
Paul Depuydt,
Camille Lemonnierstraat 68 te 1050 Brussel